

مرکز تحقیقات ایرانیکا

اصفهان

گامی

عمر الکرما
علیه السلام

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

.com

.org

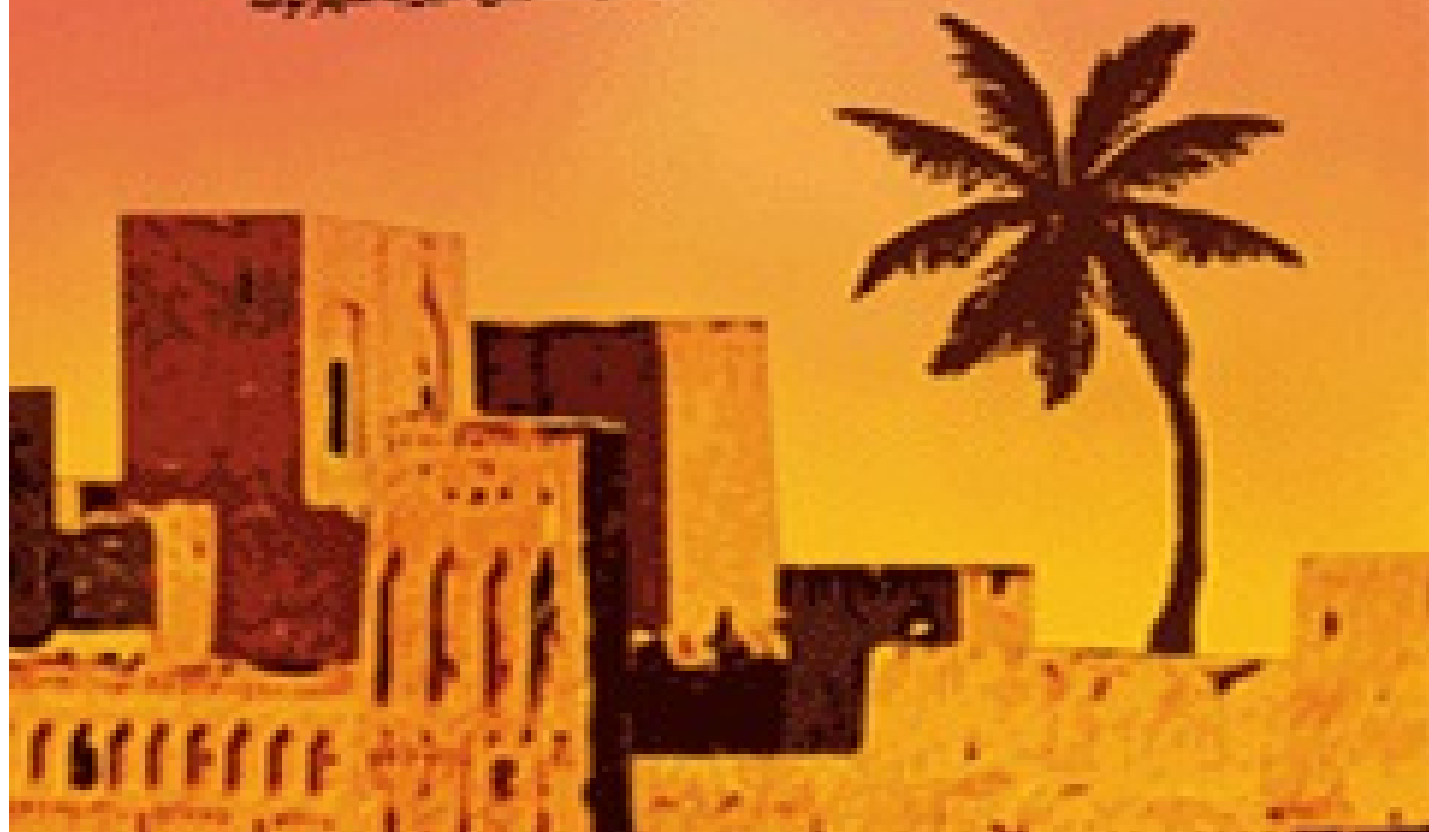
.net

.ir

التقى مع سيدنا

غزوة دراوچ

داستان سفر مسلمانان عظیم به شهر کوفه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

در اوج غربت

نویسنده:

مهدی خدامیان آرانی

ناشر چاپی:

و ثوق

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۷	در اوج غربت
۷	مشخصات کتاب
۸	اشاره
۱۲	فهرست
۱۴	مقدمه
۱۶	اینجا کوفه است
۲۱	بیعت با مسلم
۲۳	نامه ای از جنس نور
۲۷	امیر کوفه سخترانی می کند
۳۳	نجات شهر کوفه
۳۶	نقشه غربت یک غریب
۳۹	شهادت مهمان شهر بصره
۴۱	روباه مکار کوفه
۴۷	شب شوم کوفه
۴۹	فرستاده نور کجاست؟
۵۴	در اوج جوانمردی
۶۰	جاسوسی به شکل عاشق
۶۴	باوفاترین میزبان دنیا
۷۲	دروغگوترین قاضی!
۷۶	قصر در حلقه محاصره
۷۹	راز بی وفایی کوفیان
۸۴	غریب ترین نماز تاریخ
۹۰	زنی که تنها مرد کوفه شد

۹۵	شادمانی بزرگ مادر
۹۸	لبخندی به شهادت
۱۰۱	زیر باران سنگ و آتش
۱۰۷	مهمان تشنه لب
۱۱۲	بر بلندی کوفه
۱۱۶	سخن آخر
۱۱۹	پی نوشت ها
۱۳۶	منابع
۱۴۳	درباره مرکز

در اوج غربت

مشخصات کتاب

سرشناسه: خدامیان آرانی، مهدی، ۱۳۵۳ -

عنوان و نام پدیدآور: در اوج غربت [کتاب] / مهدی خدامیان.

مشخصات نشر: قم: وثوق، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۱۲۰ ص.

فروست: موسسه اندیشه سبز شیعه: دفتر هفتم.

اندیشه سبز: ۷.

شابک: ۳۰۰۰۰ ریال: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۹۴-۷۵-۷

یادداشت: چاپ دوم.

یادداشت: عنوان روی جلد: در اوج غربت: داستان سفر مسلم بن عقیل به شهر کوفه

یادداشت: با حمایت نهاد کتابخانه های عمومی کشور، اداره کل منابع.

یادداشت: کتابنامه: ص. ۱۲۱ - ۱۲۵.

عنوان دیگر: در اوج غربت: داستان سفر مسلم بن عقیل به شهر کوفه

موضوع: مسلم بن عقیل، - ۶۰ ق.

موضوع: داستان های مذهبی -- قرن ۱۴

شناسه افزوده: نهاد کتابخانه های عمومی کشور. اداره کل منابع

رده بندی کنگره: BP۴۲/۴ م/ ۵ خ ۱۳۹۲ ۴

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۹۵۳۷

شماره کتابشناسی ملی: ۳۴۰۸۹۳۱

ص: ۱

اشاره

در اوج غربت

مهدی خدامیان

ص: ۳

فهرست

تصویر

□

ص: ۵

تصوير

□

ص: ٦

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آیا تا به حال با خود فکر کرده اید که چرا اهل کوفه، مسلم بن عقیل را تنها گذاشتند؟

سرانجام یک شب تصمیم گرفتم تا قلم در دست بگیرم و در میان ده ها کتاب به دنبال پاسخ این سؤال بگردم.

می خواستم تاریخ را مورد کنکاش قرار دهم و از راز غریبی مسلم، پرده بردارم و در اوج غربت را برایتان به تصویر کشم.

و چنین بود که با مراجعه به شصت و یک کتاب تحقیقی، تاریخی، این نوشتار را برایتان آماده کردم.

شما می توانید دلیل سخنان مرا در پی نوشت هایی که برایتان ذکر کرده ام، بیابید.

امیدوارم این کتاب برای شما مفید باشد و پیام مرا به خوبی دریافت کنید.

آری ما باید تلاش کنیم تا همواره یار و یاور امام زمان خود باشیم و یاران آن حضرت را تنها نگذاریم.

کتابم را به قهرمان این داستان اهدا می کنم؛ به آن امید که روز قیامت شفاعتش نصیب خوانندگان این کتاب گردد.

مهدی خدّامیان آرانی

قم، شهریور ماه ۱۳۸۷

ص: ۷

چرا این کتاب را می خوانی؟!

هیچ می دانی که من می خواهم تو را به سفری دور و دراز ببرم؟

آیا دوست داری همسفر من باشی؟

پس بیا به شهر کوفه در سال شصت هجری قمری برویم.

امروز، روز پنجم ماه شوال است، درست پنج روز است که ماه رمضان تمام شده است. (۱)

حتماً خبر داری که مردم کوفه نامه های زیادی برای امام حسین (علیه السلام) نوشته اند و از او دعوت کرده اند تا به اینجا بیاید.

امام، نماینده خود را به این شهر می فرستد؛ نام او مسلم بن عقیل است.

ص: ۹

۱- ۱. وصل مسلم بن عقیل إلى الكوفة في ۵ شوال سنة ۶۰، وبإيعه من أهلها ثمانيه آلاف رجل سراً للحسين عليه السلام: حياه الإمام الحسين عليه السلام ج ۲ ص ۳۴۵.

او را می شناسی؟

پسر برادر حضرت علی (علیه السلام)،

شوهر رقیه، همان رقیه که دختر حضرت علی (علیه السلام) است. در واقع مسلم، داماد حضرت علی (علیه السلام) است. (۱)

پسر عموی امام حسین (علیه السلام)،

مسلم شخصیتی شجاع، قوی، آگاه و عالم است و برای همین امام حسین (علیه السلام) او را برای این مأموریت مهم انتخاب کرده است.

او بیست و هشت سال سن دارد و امام حسین (علیه السلام) به وی علاقه زیادی دارد. (۲)

مسلم روز بیستم رمضان، بعد از وداع با همسرش، خدمت امام حسین (علیه السلام) رسیده و نامه آن حضرت به مردم کوفه را تحویل گرفته و به سوی کوفه حرکت کرده است. (۳)

او برای رعایت نکات امتی از راه های فرعی و تک و تنها به سوی کوفه می رود؛ چرا که اگر او با گروهی از دوستان و یاران خود به این سفر بیاید، احتمال دارد گرفتار سربازان یزید بشود.

فاصله مکه تا کوفه هزار و چهارصد کیلومتر است. او این مسیر را بیست روزه طی می کند.

هر روز هفتاد کیلومتر.

آیا مسلم به سلامت به کوفه خواهد رسید؟

نکند گرفتار سربازان یزید بشود!

خبر می رسد که مسلم به نزدیکی های شهر کوفه رسیده است.

ص: ۱۰

۱- ۲. جهت اطلاعات بیشتر مراجعه کنید به: مقاتل الطالبیین لأبی الفرج الإصفهانی ص ۶۲.

۲- ۳. إنَّ الحسین رضی الله عنه قدّم مسلم بن عقیل وهو ابن عمّه إلى الكوفه، وأمره أن ينظر إلى اجتماع الناس علیه ويكتب بخبرهم... تاریخ الإسلام للذهبی ج ۴ ص ۱۷۰؛ فوافق بیعه أهل العراق، فسار إليهم بعد أن أرسل ابن عمّه مسلم بن عقیل لأخذ البيعه... لسان المیزان لابن حجر ج ۶ ص ۲۹۳؛ وقدّم أمامه ابن عمّه مسلم بن عقیل رضی الله عنه وأرضاه، للدعوه إلى الله والبيعه له على الجهاد، فبايعه أهل الكوفه على ذلك وعاهدوه، وضمنوا له النصر... كشف الغمّة للإبرلی ج ۲ ص ۲۱۵، الإرشاد للشيخ المفید ج ۲ ص ۳۱؛ كان الحسين قدّمه لبياع له الناس، ثمّ جهّز إليه عسكرياً فقاتلوه... فتح الباری لابن حجر ج ۷

۳-۴. مرحوم شیخ صدوق تصریح قدس سره می کند که طفلان مسلم همراه با امام حسین علیه السلام بودند و در روز عاشورا اسیر شده و همراه دیگر اسیران به کوفه آورده شدند به همین جهت ما در این کتاب، به طفلان مسلم، اشاره ای نکردیم، مراجعه کنید به: الأمالی للصدوق ص ۱۴۷.

خدا را شکر!

مردم کوفه را نگاه کن که چگونه خود را برای مراسم استقبال آماده می کنند.

آنها خیلی خوشحال هستند که امام حسین (علیه السلام) دعوت آنها را اجابت نموده و یکی از بهترین یاران خود را به این شهر فرستاده است.

چه غوغایی در دروازه شهر به پا شده است!

پیر و جوان، زن و مرد به استقبال سفیر خورشید آمده اند.

صدای شادی و سرور همه جا را فرا گرفته است و همه منتظر آمدن مسلم هستند.

نگاه کن!

همه چشم ها به آن سو دوخته شده است.

آیا موافقی تا با هم به میان جمعیت برویم؟

عده ای اشک شوق می ریزند؛ آنها باور نمی کنند که نماینده امام حسین (علیه السلام) تا لحظاتی دیگر وارد این شهر می شود.

انتظار به سر می آید و مسلم به دروازه شهر کوفه می رسد.

گروه زیادی از جوانان گرد او حلقه می زنند و او را با احترام زیادی وارد شهر کوفه می نمایند.

مردم سر از پا نمی شناسند؛ همه برای دیدن مسلم هجوم می آورند.

این سر و صدا برای چیست؟

خواننده عزیز، بیا برویم و ببینیم که چه خبر شده است.

عجب! بزرگان شهر با هم دعوا می کنند!

آخر برای شما زشت است؛ خدای نکرده سن و سالی از شما گذشته است؛ برای چه صدایتان را برای هم بلند کرده اید؟

-- ما می خواهیم میزبان مسلم باشیم.

-- نه، مسلم باید به محلّه ما بیاید.

دعوا برای این است که مسلم به خانه چه کسی برود.

امروز که مردم برای مسلم این گونه دعوا می کنند، پس وقتی امام حسین (علیه السلام) به این شهر بیاید، چه خواهند کرد؟

به هر حال، مردم کوفه امروز صحنه های زیبایی از عشق به مسلم را آفریدند.

اینجا سراسر شور و اشتیاق است.

جوانان به مردم می گویند: «مسلم از راه دوری آمده است، اجازه بدهید، مسلم را به خانه ببریم تا استراحت کند».

و مسلم با عده ای از جوانان به سوی یکی از محلّه های شهر حرکت می کند.

ص: ۱۲

آیا می دانی مسلم در خانه چه کسی است؟

خانه مُختار.

آیا او را می شناسی؟

مختار ثقفی که نام او در تاریخ به عنوان قهرمانی بزرگ ثبت شده است.

(همان مختار که چند سال بعد از شهادت امام حسین (علیه السلام) قیام کرد و انتقام خون آن حضرت و یارانش را گرفت). (۱)

آیا شما می دانید چرا مسلم خانه مختار را برای اقامت خود انتخاب نموده است؟!

این خبر به گوش همه می رسد: مسلم به خانه مختار می رود.

اینجاست که عدّه ای از بزرگان شهر متعجب می شوند که چرا مسلم به خانه آنها نمی آید؟!

ص: ۱۳

۱-۵. ثمّ أقبل مسلم حتّى دخل الكوفه، فنزل دار المختار بن أبي عبيد، وهي التي تُدعى اليوم دار مسلم بن المسيّب: تاريخ الطبري ج ۴ ص ۲۶۴، مقتل الحسين عليه السلام لأبي مخنف ص ۲۰، كتاب الفتوح لابن أعمش الكوفي ج ۵ ص ۳۳، روضه الواعظين للفتال النيسابوري ص ۱۷۳، الثقات لابن حبان ج ۲ ص ۳۰۷، الإرشاد ج ۴۱۲، بحار الأنوار للمجلسي ج ۴۴ ص ۳۳۵؛ فسار مسلم حتّى وافى الكوفه ونزل في الدار التي تُعرف بدار المختار بن أبي عبيد...: الأخبار الطوال للدينوري ص ۲۳۱؛ لما قدم مسلم بن عقيل الكوفه بين يدي الحسين، نزل دار المختار فبايعه وناصحه...: تاريخ الإسلام ج ۵ ص ۶۱.

مگر شهر در اختیار نیروهای یزید نیست؟

مگر نَعْمَان بن بَشِير به عنوان امير كوفه، از طرف یزید در این شهر حكومت نمی كند؟

سربازان امير كوفه در ابتدا می خواستند مانع ورود مسلم به شهر بشوند؛ اما وقتی این استقبال پر شور مردم را دیدند، نتوانستند هیچ کاری بکنند.

آیا ممكن است امير كوفه، دستور دستگیری مسلم را بدهد؟

مسلم به كوفه آمده تا مقدمات سفر امام حسين (علیه السلام) را فراهم كند؛ برای همین باید با دقت برای این هدف خود برنامه ریزی كند.

آیا خبر داری كه مختار، داماد امير كوفه است؟!

به نَعْمَان (امير كوفه) خبر رسید كه مسلم به خانه دختر تو رفته است.

آیا نَعْمَان با سربازانش به خانه دختر خود حمله خواهد كرد؟!

مسلم با این كار، دشمن خود را خلع سلاح نمود.

اکنون مردم با خیال راحت و آزادانه به دیدار مسلم می روند. امير كوفه هم نمی تواند مردم را از رفتن به خانه داماد خود منع كند.

نگاه كن!

مردم، گروه گروه برای دیدن مسلم به خانه مختار می روند. (۱)

من و تو، كی به دیدن مسلم خواهیم رفت؟

ص: ۱۴

۱- ۶. لقد اختار مسلم النزول في بيت المختار دون غيره من زعماء الشيعة؛ وذلك لوثوقه بإخلاصه للإمام الحسين... فقد كان المختار زوجاً لعمرة بنت النعمان بن بشير حاكم الكوفة... حياه الإمام الحسين عليه السلام ج ۲ ص ۳۴۵؛ وكانت عند المختار امرأتان، إحداهما أم ثابت بنت سمرة بن جندب، والأخرى عمرة بنت النعمان بن بشير... تاريخ مدينة دمشق لابن عساكر ج ۶۹ ص ۲۹۵؛ وذُبحَت عمرة بنت النعمان بن بشير صبراً؛ لأنها شهدت أن زوجها المختار عبد صالح... سير أعلام النبلاء للذهبي ج ۳ ص ۵۴۳، الأعلام للزركلي ج ۵ ص ۷۲.

نامه ای از جنس نور

مسلم امروز می خواهد پیام امام حسین (علیه السلام) را برای مردم کوفه باز گو کند.

بلند شو!

خواننده عزیز!

باید سریع به خانه مختار برویم و ببینیم چه خبر است.

وای، این کوچه که پر از جمعیت است!

مثل این که عده ای زودتر از من و تو مطلع شده اند و به اینجا آمده اند.

جمعیت در خانه مختار موج می زند.

آیا صدای مسلم به ما خواهد رسید؟!

من جمعیت را می شکافم و به جلو می روم.

-- آقا چه می کنی! مگر نمی بینی راه بسته است.

ص: ۱۵

-- اما من باید جلو بروم؛ من می خواهم سخنان مسلم را برای مردم آینده بازگو کنم.

هر طوری که هست وارد خانه می شوم. نگاهم به صورت نورانی مسلم می خورد که مشغول سخن گفتن است و مردم با تمام وجودشان به سخنان او گوش می دهند.

او در مورد نامه هایی که مردم کوفه به مولایش نوشته اند، سخن می گوید.

حتماً می دانی که مردم کوفه دوازده هزار نامه برای امام حسین (علیه السلام) نوشته اند. (۱)

آیا می خواهی یکی از نامه های مردم کوفه را برای شما بخوانم: «ای حسین! بشتاب که همه ما در انتظار تو هستیم.

در شهر ما، یک لشکر صد هزار نفری خواهی یافت که برای یاری کردن تو سر از پا نمی شناسند». (۲)

اکنون، مسلم نامه ای را بیرون می آورد و آن را می بوسد و بر چشم می گذارد و می گوید: «این نامه امام حسین (علیه السلام) است که در جواب نامه های شما نوشته است».

همه، منتظرند تا نامه امام خوانده شود: «از حسین به مردم کوفه: سلام بر شما، من نامه های شما را خواندم و دانستم که مشتاق آمدن من هستید. اکنون، پسر عمویم، مسلم بن عقیل را به نزد شما می فرستم تا اوضاع شهر شما را بررسی کند؛ هرگاه او به من خبر دهد به

ص: ۱۶

۱- ۷. . تواترت الکتب حتی اجتمع عنده فی نوب متفرقه اثنا عشر ألف کتاب: بحار الأنوار ج ۴۴ ص ۳۳۴، أعيان الشيعة ج ۱ ص ۵۸۹؛ شخص الحسين يريد العراق، حين تواترت عليه كتبهم وترادفت رسلهم ببيعته والسمع والطاعة له: التنبيه والإشراف للمسعودي ص ۲۶۲.

۲- ۸. . كتب إليه شبث بن ربعي ويزيد بن الحارث و...: أما بعد، فقد اخضرّ الجناب، وأينعت الثمار، وطمت الجمام، فإذا شئت فاقدم على جندي مجنّده لك، والسلام: تاريخ الطبري ج ۴ ص ۲۶۲؛ إنا معك، ومعنا مئة ألف سيف، إنا قد حبسنا أنفسنا عليك، ولسنا نحضر الصلاة مع الولاة، فاقدم علينا فنحن في مئة ألف سيف...: حياه الإمام الحسين عليه السلام ج ۲ ص ۳۳۴.

سوی شما خواهم آمد» (۱).

نامه امام حسین (علیه السلام)، تمام می شود. (۲).

اشک چشم مردم را ببین!

در این هنگام یکی از جا بلند می شود و چنین می گوید: «من تا زنده ام در راه امام حسین (علیه السلام) شمشیر می زنم تا به

فیض شهادت برسم» (۳).

آیا او را می شناسی؟

او این شیب است که از وفاداری خود در این راه، سخن می گوید.

نگاه کن!

حبيب بن مظاهر را می گویم، او هم رو به مسلم می کند و می گوید: «ای مسلم! من نیز جان خویش را فدای تو خواهم نمود».

افراد دیگری هم وفاداری خود را به مسلم اعلام کرده و با او بیعت می کنند. (۴).

ص: ۱۷

۱- ۹. بسم الله الرحمن الرحيم، من الحسين بن علي إلى من بلغه كتابي هذا من أوليائه وشيعته بالكوفة، سلام عليكم، أما بعد، فقد أتتني كتبكم وفهمت ما ذكرتم من محبتكم لقدمي عليكم، وإني باعث إليكم بأخي وابن عمي وثقتي من أهلي مسلم بن عقيل... الأخبار الطوال ص ۲۳۰، الكامل في التاريخ لابن الأثير ج ۴ ص ۲۱، بحار الأنوار ج ۴۴ ص ۳۳۴؛ وقد بعثت إليكم ابن عمي وثقتي من أهل بيتي مسلم بن عقيل، يكتب إليّ بأمركم... تاريخ ابن خلدون ج ۳ ص ۲۲.

۲- ۱۰. أقلت الشيعة تختلف إليه، فلما اجتمعت إليه جماعه منهم، قرأ عليهم كتاب الحسين، فأخذوا يبكون... مقتل الحسين عليه السلام ص ۲۱؛ فلما اجتمع إليه منهم جماعه قرأ عليهم كتاب الحسين عليه السلام وهم يبكون، حتى بايعه منهم ثمانية عشر ألفاً: اللهوف في قتلى الطفوف لابن طاووس ص ۲۵.

۳- ۱۱. فقام عابس بن شبيب الشاكري، فحمد الله وأثنى عليه، ثم قال: أما بعد، فإنني أخبرك عن الناس ولا أعلم ما في أنفسهم وما أغرّك منهم، والله أحدثك عمياً أنا موطن بنفسي عليه، والله لأجيبكم إذا دعوتهم، ولأقاتلن معكم عدوكم: مقتل الحسين عليه السلام ص ۲۰، تاريخ الطبري ج ۴ ص ۲۶۴؛ ذكر في أصحاب الإمام الحسين عليه السلام: رجال الطوسي ص ۱۰۳، جامع الرواه للأردبيلي ج ۱ ص ۴۲۵.

۴- ۱۲. ثم قام حبيب بن مظاهر الأسدي، قال: وأنا والله الذي لا إله إلا هو على ما أنت عليه... كتاب الفتوح ج ۵ ص ۳۴، تاريخ الطبري ج ۴ ص ۲۶۴. ولشرح حاله راجع: اختيار معرفة الرجال للشيخ الطوسي ج ۱ ص ۲۹۲، رجال الطوسي ص ۶۰، رجال ابن داود ص ۷۰، نقد الرجال للتفرشي ج ۱ ص ۳۹۹، جامع الرواه ج ۱ ص ۱۷۸، معجم رجال الحديث للسيد الخوئي ج

حدود هفت ماه قبل، هنگامی که معاویه زنده بود، از نارضایتی مردم کوفه خبردار شد و فهمید که کوفه در آستانه یک انفجار بزرگ است. (۱)

برای همین بود که او نَعْمَان بن بَشیر را به عنوان امیر کوفه انتخاب کرد و همین نَعْمَان بود که با سیاست آرام خود توانست، اوضاع کوفه را تا اندازه زیادی به سوی آرامش ببرد.

اما بعد از مرگ معاویه و با روی کار آمدن یزید، بار دیگر خشم مردم کوفه شعله ور شد برای همین، وقتی که آنها از قیام امام حسین (علیه السلام) باخبر شدند، آن حضرت را به کوفه دعوت کردند تا به ظلم و ستم بنی امیه خاتمه دهند.

اکنون با هجرت امام حسین (علیه السلام) به مکه، تمام فکر یزید متوجه شهر مکه است، او می خواهد هر طور که شده، امام حسین را از سر (علیه السلام) راه خود بردارد. (۲)

ص: ۱۸

۱- ۱۳. . كان النعمان أميراً على الكوفة لمعاوية سبعة أشهر... الاستيعاب لابن عبد البر، ج ۴ ص ۱۴۹۸، معجم رجال الحديث ج ۲۰ ص ۱۷۸؛ كان معاوية بعث النعمان أميراً على الكوفة، فكان عليها سبعة أشهر: التاريخ الصغير للبخاري ج ۱ ص ۱۴۰، التاريخ الكبير للبخاري ج ۸ ص ۷۵.

۲- ۱۴. . فأقرَّ عبید الله بن زیاد على البصره، والنعمان بن بشیر على الكوفه... ولم یکن لیزید همّه حین ولی إلا بیعه النفر الذین أبوا على معاویه الإجابہ إلى بیعه یزید...: تاریخ الطبری ج ۴ ص ۲۵۰.

نُعمان هنوز در شهر کوفه حکومت می کند و طبق دستور قبلی، از هر گونه حرکت خشونت آمیزی خودداری می کند.

درست در این شرایط، مسلم به کوفه آمده و در خانه مختار (داماد امیر کوفه) منزل نموده است.

به هر حال، حکومت نُعمان، شرایط بسیار مناسبی را برای مسلم فراهم کرده است و یاران مسلم به راحتی می توانند به فعالیت خود پردازند. (۱)

رفت و آمد مردم برای دیدار مسلم بسیار زیاد شده و خبر بیعت مردم با مسلم در تمام شهر پیچیده است.

آخر این چه حکومتی است که مخالفانش با آرامش و راحتی برای ریشه کن کردن آن (به صورت علنی) تلاش می کنند؟! امروز، نُعمان تصمیم مهمی می گیرد.

این خبر در همه جای شهر می پیچد که امیر کوفه تمام مردم را به مسجد فرا خوانده است. (۲)

من کمی نگران می شوم، نکند از طرف یزید دستوری رسیده باشد؟!

آیا موافقی با هم به مسجد کوفه برویم؟

مسجد کوفه پر از جمعیت می شود؛ همه می خواهند ببینند که چه خبر شده است.

امیر کوفه (نُعمان) به بالای منبر می رود و چنین می گوید: «ای مردم! به سوی فتنه ها نروید که باعث ریخته شدن خون های زیادی خواهد شد!

ص: ۱۹

۱- ۱۵. علم مکانه النعمان بن بشیر أمير الكوفة، و كان حليماً يجنح إلى المسالمة...: تاريخ ابن خلدون ج ۳ ص ۲۲.

۲- ۱۶. جعلت الشيعة تختلف إلى مسلم بن عقيل رضي الله عنه...: الإرشاد ج ۲ ص ۴۱.

با کسانی که با ما جنگ نکنند، کاری نداریم؛ اما اگر آنان دست به شمشیر ببرند، ما هم تا پای جان با آنها به جنگ خواهیم پرداخت»^(۱).

گویا جای نگرانی نیست؛ چرا که سیاست امیر کوفه همان سیاست حفظ آرامش است.

گوش کن!

یک نفر از میان جمعیت بلند شده است و با صدای بلند امیر کوفه را خطاب قرار می دهد و چنین می گوید: «ای امیر کوفه! این فتنه ای که کوفه را آشفته کرده است، جز با شمشیر پایان نمی گیرد، این سخن تو نشانگر ضعف توست»^(۲).

خدایا! این کیست که چنین گستاخانه سخن می گوید؟!

او عبد الله خضرمی است که از طرفداران سرسخت یزید است؛ او از اینکه دوستان مسلم در این شهر به آزادی، رفت و آمد می کنند، سخت غضبناک شده است.

به راستی امیر کوفه جواب او را چگونه خواهد داد؟

آیا سخن او را خواهد پذیرفت؟ آیا او دستور حمله به مسلم و دستگیری او را خواهد داد؟

امیر کوفه جواب می دهد: «من اطاعت از خدا را بیشتر از معصیت خدا دوست دارم»^(۳).

چون سخن او به اینجا می رسد، از منبر پایین می آید و به سوی قصر خود می رود.

خواننده محترم!

ص: ۲۰

۱- ۱۷. خرج إلینا النعمان بن بشیر، فصعد المنبر، فحمد الله وأثنى عليه، ثم قال: أما بعد، فاتقوا الله عباد الله، ولا تسارعوا إلى الفتنة والفرقة، فإنّ فيهما يهلك الرجال، وتُسفك الدماء، وتُغصب الأموال. وكان حليماً ناسكاً يحبّ العافية، قال: إنّي لم أقاتل من لم يقاتلني، ولا أثب على من لا يثب عليّ...: مقتل الحسين عليه السلام ص ۲۱، تاريخ الطبری ج ۴ ص ۲۶۴، الإرشاد ج ۲ ص ۴۴، بحار الأنوار ج ۴۴ ص ۳۳۶، الكامل في التاريخ ج ۴ ص ۲۲، قاموس الرجال للتستري ج ۱۰ ص ۳۷۵.

۲- ۱۸. إنّ هذا الأمر لا يصلح بالغشمه، وإنّ الذي سلكته أيها الأمير مسلک المستضعفين...: البدايه والنهائيه لابن كثير ج ۸ ص ۱۶۴.

۳- ۱۹. فقال النعمان: أن أكون من المستضعفين في طاعه الله، أحبّ إليّ من أن أكون من الأعزّين في معصيه الله: الإرشاد ج ۲ ص ۴۲، بحار الأنوار ج ۴۴ ص ۳۳۶، كتاب الفتوح ج ۵ ص ۳۵.

دلم می خواهد، روی این سخن امیر کوفه خوب فکر کنی.

این یک سند تاریخی بسیار مهم است.

آری، فضای عمومی کوفه به گونه ای آماده شده است که امیر کوفه هم می داند که اگر برای مقابله با مسلم و یاران او اقدامی انجام دهد، معصیت خدا را نموده است.

این یک برگ برنده در دست مسلم است.

در واقع این سخن امیر کوفه نشان دهنده این است که مسلم و یارانش به یک حرکت فرهنگی دست زده اند و تا حدود زیادی در این کار موفق بوده اند.

مسلم در این مدت کوتاه توانسته است، فضای کوفه را به گونه ای آماده کند که حتی امیر کوفه هم مخالفت کردن در مقابل قیام امام حسین (علیه السلام) را گناه می داند.

خبر سخنرانی نعمان به گوش مسلم می رسد و او به این نتیجه می رسد که شرایط از هر جهت آماده است.

از آن طرف، مردم گروه گروه به نزد مسلم می روند و با او بیعت می کنند.

آیا می دانید تاکنون چند نفر با مسلم بیعت کرده اند؟

دیگر چه شرایطی بهتر از این می تواند باشد؟

هجده هزار نفر با او بیعت کرده اند. (۱)

امروز، دهم ذی القعدة سال شصت هجری می باشد و مسلم سی و پنج روز است که در شهر کوفه است.

اکنون دیگر لحظه موعود فرا رسیده است.

مسلم قلم در دست می گیرد.

ص: ۲۱

۱- ۲۰. لم یزل مسلم بن عقیل يأخذ البیعه من أهل الكوفه، حتی بایعه منهم ثمانیه عشر ألف رجل فی سترٍ ورفق: الأخبار الطوال ص ۲۳۵؛ کتب مسلم بن عقیل إلى الحسین بن علیّ یخبره بیعه اثنی عشر ألفاً من أهل الكوفه، ویأمره بالقدوم... تاریخ الطبری ج ۴ ص ۲۵۸؛ وکان مسیر الحسین من مکّه... إلى العراق بعد أن بايع له من أهل الكوفه اثنا عشر ألفاً علی یدی مسلم بن عقیل بن أبی طالب، وکتبوا إليه فی القدوم... تاریخ مدینه دمشق ج ۱۴ ص ۲۱۳؛ وقد بايع مسلم بن عقیل ثمانیه عشر ألفاً:

إمتاع الأسماع للمقريزي ج ٥ ص ٣٦٣؛ فذهب إليه أهل الكوفة، فبايعه اثنا عشر ألفاً...: سير أعلام النبلاء ج ٣ ص ٣٠٦؛ فبايع أهل الكوفة ابن عمه مسلم بن عقيل نيابه عنه، وهم اثنا عشر ألفاً، وقيل: أكثر من ذلك...: ينابيع المودّة للقندوزي ج ٣ ص ٢٦؛ فلما اجتمع إليه منهم جماعه قرأ عليهم كتاب الحسين عليه السلام وهم يبكون، حتى بايعه منهم ثمانية عشر ألفاً: اللهوف في قتلى الطفوف ص ٢٥.

او می داند که امام حسین (علیه السلام) در مکه، منتظر رسیدن نامه اوست.

قرار بر این شده است که مسلم پس از بررسی اوضاع شهر کوفه، نامه ای برای امام خویش بفرستد و او را از شرایط این شهر، باخبر کند.

او در این نامه خطاب به امام این چنین می نویسد: «هجده هزار نفر با من بیعت کرده اند. هنگامی که نامه من به دست شما رسید، هر چه زودتر به سوی کوفه بشتابید!». (۱)

مسلم این نامه را به یکی از یارانش می دهد تا هر چه سریعتر آن را به امام حسین (علیه السلام) برساند. (۲)

چرا مسلم در نامه خود از امام می خواهد که با عجله به سوی کوفه بیاید؟

مسلم می داند، اکنون بهترین شرایط برای قیام، فراهم شده است؛ بیعت هجده هزار نفر و سیاست صلح آمیز امیر کوفه!

اکنون باید هر چه زودتر از این شرایط بهره برداری کرد.

قبل از اینکه یزید از خواب خویش بیدار شود، باید کوفه را تصرف کرد؛ زیرا قلب جهان اسلام در کوفه می تپد.

ص: ۲۲

۱- ۲۱. الرائد لا يكذب أهله، وقد بايعني من أهل الكوفة ثمانية عشر ألف، فعجل الإقبال حين يأتيك كتابي: مثير الأحزان لابن

نما الحلّي ص ۲۱، الأخبار الطوال ص ۲۴۳، تاريخ الطبري ج ۴ ص ۲۸۱، أعيان الشيعة ج ۱ ص ۵۸۹.

۲- ۲۲. قدم كتاب إلى الحسين مع عابس بن أبي شبيب الشاكري: أمّا بعد، فإنّ الرائد لا يكذب أهله...: تاريخ الطبري ج ۴ ص

نجات شهر کوفه

یادت هست، وقتی نُه‌مان در مسجد کوفه سخنرانی می‌کرد، چه کسی با او مخالفت نمود؟

بله، عبد الله خُضرمی را می‌گوییم.

او بود که از سیاست صلح آمیز امیر کوفه انتقاد کرد و سعی کرد تا نیروهای حکومتی کوفه را درگیر جنگ با مسلم نماید.

اکنون او می‌داند که اگر امام حسین (علیه السلام) به کوفه بیاید، کوفه بدون جنگ، تسلیم او خواهد شد و از آن جهت که کوفه، قلب جهان اسلام است و به زودی آتش انقلاب از این شهر به همه جا سرایت خواهد نمود، روزگار سختی در انتظار یزید خواهد بود.

برای همین، او دست به قلم می‌برد و نامه‌ای به یزید می‌نویسد!

ص: ۲۳

عجیب است! تا قبل از این نامه، یزید از اوضاع کوفه بی خبر بوده است؛ زیرا امیر کوفه به جهت سیاست صلح آمیز خود، او را از حوادث کوفه مطلع نکرده است.

نامه ای که این جاسوس برای یزید می نویسد، باعث حوادث زیادی می شود.

آری، همین نامه اوضاع مناسبی را که در کوفه ایجاد شده بود، در هم می پیچد و طوفان عظیمی به پا می کند.

شب است و مردم شهر دمشق در خواب هستند که نامه رسان به قصر یزید می رسد.

او به نگهبانان قصر می گوید: «من نامه مهمی دارم و باید آن را به یزید بدهم».

یزید از خواب، بیدار می شود و نامه را باز می کند و این چنین می خواند: «ای یزید! مسلم به کوفه آمده است و مردم با او بیعت کرده اند. اگر کوفه را می خواهی، فرد دیگری را برای حکومت کوفه بفرست که شجاع و نترس باشد؛ چرا که نعمان، امیر فعلی کوفه، با دشمنان تو مدارا می کند».^(۱)

یزید از خواب خوش خود بیدار شده و مضطرب می شود.

او می داند، اگر فقط کمی دیر بجنبد، کوفه سقوط می کند.

و در آن صورت، دیگر روزگار او سیاه می شود.

اکنون یزید آشفته است و خواب به چشمش نمی آید. او باور نمی کرد که امیر کوفه تا این اندازه اهل مدارا کردن باشد که در مقابل ورود مسلم به کوفه هیچ اقدامی

ص: ۲۴

۱- ۲۳. . خرج عبد الله بن مسلم، وكتب إلى يزيد بن معاوية: أما بعد، فإن مسلم بن عقيل قد قدم الكوفة، فبايعه الشيعة للحسين، فإن كان لك بالكوفة حاجة فابعث إليها رجلاً قوياً ينفذ أمرك ويعمل عملك في عدوك، فإن النعمان بن بشير رجل ضعيف، وهو يتضعف... مقتل الحسين عليه السلام ص ۲۲، الإرشاد ج ۲ ص ۴۲، روضه الواعظين ص ۱۷۳، الكامل في التاريخ ج ۴ ص ۲۲.

نکند.

تا این لحظه تمام توجه یزید به شهر مکه بود؛ چرا که امام حسین (علیه السلام) در آنجا حضور داشت و با توجه به نزدیک شدن ایام حج، از حضور هزاران نفر در مکه هراس داشت.

اما او هرگز فکر نمی کرد که کار کوفه به آنجا برسد که مردم آشکارا با مسلم بیعت کنند.

آن هم بیعت هجده هزار نفر!

یزید از این نکته هم باخبر شده است که مسلم، نامه ای به امام حسین (علیه السلام) نوشته و از او خواسته است که به سوی کوفه بیاید.

چرا امیر کوفه این خیرها را برای او ارسال نکرده است؟!

او باید امیر کوفه را برکنار کند.

به نظر شما یزید چه کسی را برای کوفه خواهد فرستاد؟

با من همراه باشید.

ص: ۲۵

اکنون یزید به دنبال شخص مناسبی می‌گردد تا او را به عنوان امیر کوفه معرفی کند.

اما در این شرایط، فکرش به جایی نمی‌رسد. برای همین به سراغ سرجون می‌رود.

سرجون فردی مسیحی است که معاویه در شرایط سخت، با او مشورت می‌کرد.

بعد از مرگ معاویه، دیگر سرجون به دربار حکومتی نیامده است؛ اکنون یزید دستور داده است تا هر چه زودتر او را به قصر فراخوانند تا با کمک او بتواند بر اوضاع کوفه مسلط شود.

سرجون وارد قصر می‌شود و یزید را بسیار آشفته می‌بیند.

یزید نامه ای را که از کوفه رسیده است به وی می دهد و او نامه را می خواند.

او رو به سرجون می کند و می گوید: «بگو من چه کسی را امیر کوفه کنم تا بتوانم آن شهر را نجات دهم».

سرجون به فکر فرو می رود!

تنها راه نجات کوفه این است که ابن زیاد برای حکومت کوفه انتخاب شود. (۱)

یزید به سرجون نگاه می کند و می گوید: «ای سرجون! چه کسی را به کوفه بفرستم؟»

سرجون پاسخ می دهد: «اگر پدرت، معاویه، اکنون اینجا بود، آیا سخن او را قبول می کردی؟».

سرجون نامه ای را به یزید نشان می دهد که به مهر و امضای معاویه می باشد و در آن نامه، حکومت کوفه به ابن زیاد سپرده شده است.

سرجون با نگاهی پر معنا به یزید می گوید: «نگاه کن! این نامه پدرت، معاویه، است که می خواست ابن زیاد را امیر کوفه نماید؛ اما عمرش وفا نکرد، اگر می خواهی کوفه را آرام و فتنه ها را خاموش کنی، باید شهر کوفه را در اختیار ابن زیاد قرار دهی؛ این تنها راه نجات توست». (۲)

یزید پیشنهاد سرجون را می پذیرد و فرمان حکومت کوفه را برای ابن زیاد می نویسد.

آیا خبر داری که ابن زیاد در این زمان، امیر شهر بصره می باشد و در آن شهر ترس و وحشت زیادی ایجاد کرده است!؟

اکنون ابن زیاد به حکومت کوفه نیز منصوب می شود.

ص: ۲۷

۱- ۲۴. . کان یزید علیه ساخطاً، وکان قد همّ بعزله، وکان علی البصره: تهذیب الکمال للمزّی ج ۶ ص ۴۲۳، سیر أعلام النبلاء ج ۳ ص ۳۰۶.

۲- ۲۵. . فقال له سرجون: أرأیت لو نُشر لك معاویه كنت تأخذ برأیه؟ قال نعم، فأخرج عهد عبید الله علی الكوفه ، فقال : هذا رأی معاویه ، ومات وقد عهد بهذا الكتاب . فأخذ برأیه وجمع الكوفه والبصره لعبيد الله...: الكامل فی التاريخ ج ۴ ص ۲۳، الإرشاد ج ۲ ص ۴۲، تاریخ الطبری ج ۴ ص ۲۶۵؛ وکان سرجون أشار علی یزید بتقدیم عبد الله، وهو إذاك عنه ساخط...: درر السمط فی خبر السبط ص ۹۷؛ فقال: یا سرجون، ما الذی عندك فی أهل الكوفه، فقد قدم مسلم بن عقيل وقد بايعه الترابیه للحسين بن علی - رضی الله عنهما -؟ فقال له سرجون: أتقبل منی ما أشیر به عليك؟...: كتاب الفتوح ج ۵ ص ۳۶.

دو شهر مهم عراق در اختیار ابن زیاد قرار می گیرد تا هر طور که بتواند، قیام مردم عراق را خاموش کند.

یزید دستور می دهد تا هر چه سریعتر این نامه را برای ابن زیاد بفرستند: «از یزید به ابن زیاد: خبرهایی از کوفه رسیده که مسلم وارد آن شهر شده است و گروه زیادی با او بیعت کرده اند، وقتی نامه من به دست تو رسید، سریع به سوی کوفه بشتاب و دستور دستگیری مسلم را بده و در این زمینه سختگیری کن، تو باید مسلم را به قتل برسانی. بدان اگر در دستور من کوتاهی کنی، هیچ بهانه ای را از تو قبول نخواهم کرد»^(۱).

هنوز صبح نشده است که دروازه شهر دمشق باز می شود و اسب سواری با سرعت به سوی بصره به پیش می تازد.

او مأمور است تا نامه یزید را هر چه سریعتر به بصره برده و به ابن زیاد برساند.^(۲)

ص: ۲۸

۱- ۲۶. . أما بعد، فإنّ شيعتي من أهل الكوفة كتبوا إليّ فخبروني أنّ مسلم بن عقيل يجمع الجموع ويشقّ عصا المسلمين، وقد اجتمع عليه خلق كثير من شيعه أبي تراب، فإذا وصل إليك كتابي هذا فسر حين تقرأه حتّى تقدم الكوفه... فالعجل العجل العجل: كتاب الفتوح ج ۵ ص ۳۶؛ فسر حين تقرأ كتابي هذا حتّى تأتى أهل الكوفه فتطلب ابن عقيل...: تاريخ الطبری ج ۴ ص ۲۶۵.

۲- ۲۷. . ثمّ دفع الكتاب إلى مسلم بن عمرو الباهلي، ثمّ أمره أن يجدّ السير إلى عبد الله بن زياد: كتاب الفتوح ج ۵ ص ۳۷.

امام حسین (علیه السلام) همان گونه که مسلم را به شهر کوفه فرستاده است، نماینده ای هم به شهر بصره اعزام نموده، تا در این شهر نیز مقدمات نهضت را آماده کند.

آیا شما فرستاده امام به شهر بصره را می شناسید؟

نام او سلیمان است و نامه هایی را از طرف حضرت، برای بزرگان بصره آورده است.

همه کسانی که در بصره، نامه امام حسین (علیه السلام) را دریافت کرده اند، این راز را مخفی نگه داشته اند؛ مگر یک نفر!

آن یک نفر، بعد از خواندن نامه به نزد ابن زیاد می رود و به او خبر می دهد که نماینده امام حسین (علیه السلام) به بصره آمده و آن گاه نامه امام را به ابن زیاد می دهد. [\(۱\)](#)

ابن زیاد بسیار عصبانی می شود و دستور می دهد تا سلیمان را دستگیر کنند.

ص: ۲۹

۱- ۲۸. قد كان الحسين بن علي قد كتب إلى روءاء أهل البصره... يدعوهم فيه إلى نصرته والقيام معه في حقه، فكان كل من قرأ كتاب الحسين كتمه ولم يخبر به أحداً، إلا المنذر بن الجارود، فإنه خشي أن يكون هذا الكتاب دسيساً من عبد الله بن زياد، وكانت حومه بنت المنذر بن الجارود تحت عبيد الله...: كتاب الفتوح ج ۵ ص ۳۷، تاريخ الطبری ج ۴ ص ۲۶۶، البدايه والنهائيه ج ۸ ص ۱۷۰.

در همین گیر و دار، نامه یزید به بصره می رسد و تحویل ابن زیاد داده می شود.

ابن زیاد به محض خواندن نامه یزید، آماده سفر به سوی کوفه می شود.

شب فرا رسیده و هوا تاریک شده است.

نگاه کن! آنجا را می گویم، سربازان، یک نفر را با چشم های بسته می آورند، اکنون ابن زیاد با بی رحمی تمام، دستور می دهد تا سلیمان، نماینده امام حسین (علیه السلام) را به قتل برسانند.^(۱)

و اینجاست که مأموریت ابن زیاد، با ریختن خون عزیزی از عزیزان خدا، آغاز می شود.

مردم بصره که این صحنه را می بینند، ترس، تمام وجودشان را فرا می گیرد.

دستور می رسد تا همه مردم در مسجد بزرگ شهر جمع شوند.

ابن زیاد بعد از جمع شدن مردم به منبر رفته و چنین می گوید:

یزید حکومت کوفه را نیز به من داده است و من فردا صبح به سوی کوفه حرکت می کنم، من برادرم را به جای خود به حکومت بصره می گمارم، مبادا با او مخالفت کنید!

به خدا قسم، من در کشتن مخالفان، هیچ تردیدی به خود راه نخواهم داد، من برادر را به جای برادر خواهم کشت!^(۲)

آری، آنها ابن زیاد را می شناسند؛ او جلاّد خون آشامی است که می رود تا با رعب و وحشت، کوفه را به دست گیرد.

ص: ۳۰

۱- ۲۹. فامر عبید الله بن زیاد بطلب الرسول، فأتوه، فضربت عنقه: الأخبار الطوال ص ۲۳۲؛ فجاءه بالرسول من العشيّة التي يريد صبحتها أن يسبق إلى الكوفة، وأقرأه كتابه، فقدم الرسول فضرب عنقه: تاريخ الطبري ج ۴ ص ۲۶۶، مقتل الحسين عليه السلام ص ۲۶.

۲- ۳۰. يا أهل البصرة، إنّ أمير المؤمنين ولأني مع البصرة الكوفة، وأنا سائر إليها، وقد خلفت عليكم أخي عثمان بن زياد، فإياكم والخلاف والإرجاف، فوالذي لا إله غيره، لأنّ بلغني عن رجل منكم خلاف لأقتلّه وعريفه ووليّه...: مقتل الحسين عليه السلام ص ۲۶، الأخبار الطوال ص ۲۲۲، تاريخ الطبري ج ۴ ص ۲۶۶، الكامل في التاريخ ج ۴ ص ۲۳.

مسأله مهمی که ابن زیاد با آن روبروست، این است که چگونه وارد شهر کوفه شود.

او نمی تواند شهر بصره را از نیروهای دولتی خالی کند؛ زیرا در این صورت مردم بصره شورش نموده و برادر او را خواهند کشت و انتقام خون نماینده امام حسین (علیه السلام) را خواهند گرفت.

از طرفی نمی تواند صبر کند تا نیروی کمکی از شام برسد.

او باید خود را قبل از امام حسین (علیه السلام) به کوفه برساند.

ابن زیاد سخت در اندیشه است که چگونه وارد شهر کوفه شود؟!

سرانجام تصمیم خود را می گیرد و فقط با دوازده نفر به سوی کوفه حرکت می کند. (۱)

ص: ۳۱

۱- ۳۱. لَمَّا بَلَغَ عَبْدُ اللَّهِ بْنِ زِيَادٍ مَسِيرَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ مِنَ الْحِجَازِ يَرِيدُ الْكُوفَةَ وَعَبِيدُ اللَّهِ بْنِ زِيَادٍ بِالْبَصْرَةِ، خَرَجَ عَلِيٌّ بَغَالَةً وَهُوَ اثْنَا عَشَرَ رَجُلًا، حَتَّى قَدَّمَ الْكُوفَةَ: أَنْسَابُ الْأَشْرَافِ لِلْبَلَاذُورِيِّ ص ۸۶.

آری، با دوازده نفر!

او چگونه می خواهد با دوازده نفر در مقابل هجده هزار سرباز جان بر کف مسلم مقابله کند؟!

اما تو نمی دانی که او چه مرد حيله گری است!

ابن زیاد با شتاب هر چه تمام تر به سوی کوفه به پیش می تازد تا این که به نزدیک شهر کوفه می رسد.

او صبر می کند تا شب فرا رسیده و هوا تاریک شود.

آنگاه لباسی بر تن می کند تا شبیه امام حسین (علیه السلام) شود.

عمامه ای سیاه رنگ و ...

او چهره خود را با پارچه ای می پوشاند و فقط چشمان او دیده می شود.

او ظاهر خود را به شکلی درآورده که همه با نگاه اول خیال کنند، او امام حسین (علیه السلام) است! (۱)

وقتی او به دروازه شهر کوفه می رسد یکی از اطرافیان او فریاد می زند: «امام حسین آمده است».

مردم کوفه ذوق زده شده و به سرعت دور او حلقه می زنند.

نگاه کن مردم چگونه دست او را می بوسند!

همه آنان عشق و محبت خویش را نثار او می کنند. (۲)

یکی می گوید: «ای فرزند رسول خدا، به شهر ما خوش آمدی».

دیگری می گوید: «در شهر ما چهل هزار سرباز جنگی، گوش به فرمان تو

ص: ۳۲

۱- ۳۲. فأقبل ابن زیاد فی وجوه البصره حتّی قدم الکوفه متلثماً، فما مرّ علی مجلسٍ من مجالسهم فیسلم، إلا قالوا: وعلیک

السلام یابن رسول الله، وهم یظنون أنّه الحسین...: الإرشاد ج ۲ ص ۴۴.

۲- ۳۳. جعلوا یقبلون یده ورجله، فقال عبید الله: لشدّ ما فسد هؤلاء: الطبقات الکبیر لابن سعد ترجمه الإمام الحسین ص ۶۵.

نگاه کن!

ابن زیاد هیچ سخنی نمی گوید؛ زیرا می ترسد مردم متوجه حيله او شوند.

او فقط به این فکر می کند که هر چه سریعتر خود را به قصر حکومتی کوفه (دار الإماره) برساند. (۱)

قصر حکومتی کوفه مکانی است که امیر کوفه در آنجا منزل می کند.

به هر حال، لحظه به لحظه بر انبوه جمعیت افزوده می شود.

آخر کسی نبود سول کند، اگر واقعاً امام حسین (علیه السلام) آمده، چرا مسلم به استقبال مولایش نیامده است؟

به هر حال، ابن زیاد خود را به نزدیکی قصر حکومتی می رساند.

از طرف دیگر سربازان حکومتی به نعمان خبر دادند که امام حسین (علیه السلام) با جمعیت بسیار زیادی به سوی قصر در حرکت است.

پشت بام قصر را نگاه کن!

او کیست که آنجا ایستاده است؟

درست حدس زدی؛ او نعمان، امیر کوفه است. او آنجا آمده است تا ببیند چه خبر است.

افراد زیادی، دور ابن زیاد جمع شده اند، آنها خیال می کنند که بر گرد امام حسین (علیه السلام) حلقه زده اند.

اما افسوس و صد افسوس که آنها نمی دانند که آب به آسیاب دشمن می ریزند.

ص: ۳۳

۱- ۳۴. فلا- یمّر بمجلس فیسلم علیهم، إلا- قالوا: وعلیک السلام یا بن رسول الله، یظنونہ الحسین، فنزل القصر...: سیر أعلام النبلاء ج ۳ ص ۳۰۶، الإصابه لابن حجر ج ۲ ص ۷۰.

اگر آنها دور ابن زیاد جمع نمی شدند، ابن زیاد هرگز نمی توانست به این راحتی وارد کوفه شود.

افسوس که آنها اهل شور و شعار هستند؛ اما اهل شعور نیستند!

آنها خیال می کنند که گرد امام زمان خویش هستند؛ اما در واقع برگرد قاتل او بر سر و سینه می زنند.

گوش کن! همه مردم یک صدا فریاد می زنند: «قصر را به روی پسر رسول خدا باز کنید!».

امیر کوفه از بالای پشت بام این منظره را نگاه می کند.

وای! چه جمعیتی!

او به این نتیجه می رسد که دیگر نمی توان با امام حسین (علیه السلام) به جنگ رفت، باید با او مذاکره کرد.

اینجاست که نعمان با صدای بلند می گوید: «ای پسر پیامبر! من با تو جنگ نمی کنم؛ اما تا فردا صبح به من مهلت بده تا برای سرنوشت این شهر تصمیمی بگیرم».

مردم خیال می کنند تا تصرف کوفه چند قدم بیشتر نمانده است.

اما امان از غفلت و ساده بودن و فریب خوردن!

ابن زیاد به شدت نگران است. او می ترسد که مسلم از راه برسد و پرده از حيله او بردارد.

او باید هر چه سریعتر وارد قصر شود.

برای همین، ابن زیاد به نزدیک درِ قصر رفته و نقاب از چهره بر می دارد و فریاد می زند: «ای نعمان! در را باز کن، من ابن زیاد هستم».(۱)

نعمان که ابن زیاد را می شناسد، دستور می دهد با سرعت درِ قصر را باز کنند و ابن زیاد با همراهانش وارد قصر می شوند. مردم هنوز خیال می کنند که امام حسین(علیه السلام) وارد قصر شده است.

آنها خوشحال هستند و در پوست خود نمی گنجند و می گویند: «خدا را شکر که امام و یارانش قصر را تصرف کردند».

در این میان یکی از افراد متوجه می شود، آن کسی که وارد قصر شده، امام حسین(علیه السلام) نبوده است و برای همین فریاد می زند: «ای مردم! به خدا قسم، ابن زیاد بود که وارد قصر شد».(۲)

نگاه کن!

مردم چگونه فرار می کنند!

برای چه؟

آنهايي که به خیال خود برای استقبال امام آمده بودند تا نام ابن زیاد را شنیدند، فرار را بر قرار ترجیح دادند.

مگر چه شده است؟ چرا نام ابن زیاد چنین ترس و وحشتی در دل مردم کوفه انداخته است؟!

مگر مردم کوفه با این نام آشنا هستند؟

ص: ۳۵

۱- ۳۵. فاطم علیہ النعمان وهو یظنہ الحسین، فقال: أنشدک اللہ ألا- تنحیت، واللہ ما أنا بمسلم إلیک بأمانتی، وما لی فی قتالک من إرب، فجعل یکلّمه. ثمّ إنّه دنا فتدلّی النعمان من شرف القصر فجعل یکلّمه، فقال ابن زیاد: افتح لا فتحت، فقد طال لیلک یا نعیم...: أعیان الشیعه ج ۱ ص ۵۹۱، بحار الأنوار ج ۴۴ ص ۳۴۱، تاریخ الطبری ج ۴ ص ۲۶۸.

۲- ۳۶. فسمعها إنسان خلفه فنكص إلى القوم الذين أتبعوه من أهل الكوفه علی أنه الحسین، فقال: أی قوم ابن مرجانه، والذی لا إله إلا غیره...: تاریخ الطبری ج ۴ ص ۲۶۸، الإرشاد ج ۲ ص ۴۴.

آری، پسر همان زیاد آمده است که مدّتی در زمان معاویه، امیر کوفه بوده است.

مردم از یاد نبرده اند که چگونه زیاد، جمعی از شیعیان حضرت علی (علیه السلام) را مظلومانه به شهادت رسانیده است.

برای همین است که انبوه جمعیت به یکباره، میدان تهی می کنند.

ص: ۳۶

شب شوم کوفه

اکنون ابن زیاد توانسته است، با نیرنگ و حيله وارد شهر کوفه شود و در فرمانداری شهر منزل کند.

شب از نیمه گذشته است؛ اما صدای اسب ها به گوش می رسد! اینها به کجا می روند؟

به خانه مختار.

برای چه؟

برای دستگیری مسلم.

ابن زیاد دستور داده است تا سربازانش به خانه مختار حمله کنند و مسلم را دستگیر نموده و نزد او آورند.

من خیلی نگران هستم.

ص: ۳۷

خدایا! تو نگهدار مسلم باش!

سربازان وارد خانه می شوند، ولی اثری از مسلم پیدا نمی کنند.

هیچ کس نمی داند مسلم کجاست؟

سربازان با عصبانیت رو به مختار می کنند و می گویند: «مسلم کجاست؟».

مختار می گوید: «مسلم بعد از این که خبردار شد، ابن زیاد به کوفه آمده است با من خداحافظی کرد و از منزل من بیرون رفت».

سربازان به نزد ابن زیاد برگشته و به او خبر می دهند که نتوانسته اند، مسلم را پیدا کنند.

ابن زیاد عصبانی می شود و دستور می دهد تا عده ای از یاران سرشناس مسلم را دستگیر کنند و بعضی از آنها را به قتل برسانند.

آری، امشب گروهی از یاران مسلم به شهادت می رسند.

ابن زیاد می خواهد از مردم زهر چشم بگیرد. (۱)

ص: ۳۸

۱- ۳۷. تحوّل مسلم حین قدم عبید الله من الدار التي كان فيها إلى دار هاني بن عروه المرادي...: تهذيب التهذيب لابن حجر ج ۲ ص ۳۰۲.

فرستاده نور کجاست؟

یک مسافر تنها در شهری غریب، کجا می تواند پناه گرفته باشد؟!

همه به دنبال او می گردند.

اکنون وقت آن است که تو را با بزرگ مردی آشنا کنم که جوانمردی و وفا نیز از او درس می گیرد.

آیا هانی را می شناسی؟

همان کسی که در جنگ های زیادی در رکاب حضرت علی (علیه السلام) شمشیر زده است.

همان کسی که شیخ قبیله مُراد است، طایفه ای که چندین هزار رزمنده دارد.

البته هانی با قبیله های دیگر کوفه نیز هم پیمان است و هرگاه آنها را به یاری فرا بخواند، یک لشکر سی هزار نفری آماده می شود. (۱)

ص: ۳۹

۱- ۳۸. . کان شیخ مراد وزعیمها، یرکب فی أربعه آلاف درّاع وثمانیه آلاف راجل، وإذا أجابها أحلافها من كنده و غیرها كان فی ثلاثین ألف دارع...: قاموس الرجال ج ۱۰ ص ۴۹۰.

اکنون مسلم با خود فکر می کند و بهترین گزینه را انتخاب می نماید.

خانه هانی.

مسلم با مختار خداحافظی کرده است و به سوی خانه هانی در حال حرکت است.

بیا ما هم همراه او برویم.

در خانه هانی به صدا در می آید.

-- خدایا! پاسی از نیمه شب گذشته است، کیست که در خانه مرا می زند؟!

هانی برمی خیزد و در خانه را می گشاید.

نماینده امام حسین (علیه السلام) به مهمانی آمده است.

اکنون، او مسلم را به داخل خانه دعوت می کند.

مسلم از هانی درخواست می کند تا به او اجازه دهد چند روزی در خانه اش پناه بگیرد.

هانی به فکر فرو می رود.

به راستی که این بزرگ ترین تصمیم، در زندگی هانی است.

او خوب می داند که با این کار، جان خویش را به خطر می اندازد.

اکنون با این که بیش از نود سال عمر دارد؛ اما هنوز عشق به شهادت در وجودش موج می زند. (۱)

او که دم از عشق به امام حسین (علیه السلام) می زند، آیا نباید این عشق خود را با عمل ثابت کند؟ اکنون امتحان الهی آغاز شده است.

به راستی اگر من و تو جای هانی بودیم چه می کردیم؟ آیا از این امتحان موفق بیرون می آمدیم؟

ص: ۴۰

هانی رو به مسلم می کند و می گوید: «من نمی توانم شخص بزرگواری چون تو را قبول نکنم؛ بدان که در خانه من در سلامت خواهی بود».(۱)

مسلم در خانه هانی منزل می کند.

صبح فرا می رسد و ابن زیاد که از یافتن مسلم نا امید شده است، دستور می دهد تا همه مردم در مسجد اصلی شهر جمع شوند.

مسجد پر از جمعیت می شود؛ ابن زیاد بالای منبر می رود و نامه یزید را برای آنها می خواند.

و سپس چنین می گوید: «ای مردم! یزید مرا به عنوان امیر شما انتخاب نموده است. آگاه باشید! من با دوستان یزید از پدر و مادر مهربان تر هستم؛ اما با دشمنان از شمشیر نیز برنده تر خواهم بود. بدانید که من حاضر را به جای غایب و دوست را به جای دوست مجازات خواهم نمود! این پیام مرا به مسلم برسانید: از غضب من بترس و پیش از آن که گرفتار بشوی شهر کوفه را ترک کن!».(۲)

ابن زیاد به نیروهای خود دستور می دهد تا مخالفان به دقت شناسایی شوند و از رئیس هر قبیله می خواهد تا همه خبرها را به او اطلاع دهند.(۳)

هر روز عده ای از یاران مسلم دستگیر شده و روانه زندان می شوند.

ابن زیاد بسیار عصبانی است. او هنوز نتوانسته است رد پای مسلم پیدا کند.

مسلم در خانه هانی است و یاران او به صورت مخفیانه با او ارتباط دارند.

ص: ۴۱

۱- ۴۰. حتی انتهی إلى دار هانی بن عروه المرادی، فدخل بابه وأرسل إليه أن اخرج، فخرج إليه هانی، فكره هانی مكانه حين رآه، فقال له مسلم: أتيتك لتجیرنی وتضیفنی، فقال: رحمك الله، لقد كلفتنى شططاً، ولولا دخولك داری لسألتك أن تخرج عني، غير أنني يأخذني من ذلك ذمام وليس مردود على مثلك عن جهل، ادخل. فأواه... مقتل الحسين عليه السلام ص ۳۱، مقاتل الطالبيين لأبي الفرج الإصفهاني ص ۶۴، تاريخ الطبری ج ۴ ص ۲۷۰.

۲- ۴۱. لَمَّا نزل القصر نودی: الصلاة جامعه. فاجتمع الناس، فخرج إلينا فحمد الله وأثنى عليه، ثم قال: أما بعد، فإن أمير المؤمنين أصلحه الله ولأني مصركم وثرركم، وأمرني بإنصاف مظلومكم، وإعطاء محرومكم، وبالإحسان إلى سامعكم ومطيعكم، وبالشدّة على مريبكم وعاصيكم... فأنا لمحسنتكم كالولد البرّ، وسوطى وسيفى على من ترك أمرى... مقتل الحسين عليه السلام ص ۲۷، مقاتل الطالبيين ص ۶۴، أعلام الوری للشيخ الطبرسى ج ۱ ص ۴۳۸.

۳- ۴۲. اکتبوا إلى العرفاء ومن فيكم من طلبه أمير المؤمنين، ومن فيكم من الحروريه وأهل الريب الذين رأيهم الخلاف

والشفاق...: الإرشاد ج ٤٥٢، بحار الأنوار ج ٤٤ ص ٣٤١.

مسلم در این شرایط سخت، نهضت را به خوبی رهبری می کند و امید دارد با حضور امام حسین (علیه السلام) بتواند بر این شرایط سخت غلبه کند.

دروازه های شهر کوفه به شدت تحت کنترل است و گزارش هر گونه رفت و آمدی به ابن زیاد می رسد.

ابن زیاد می داند که مسلم از شهر کوفه خارج نشده است؛ اما نمی داند در کجای کوفه منزل دارد.

آیا ابن زیاد مسلم را پیدا خواهد کرد؟

همسفر خوبم!

بیا دست به دعا برداریم و برای مسلم دعا کنیم.

ص: ۴۲

در اوج جوانمردی

اگر به خانه هانی بروی، می بینی که خانه او دو قسمت دارد؛ قسمتی که مخصوص رفت و آمد مهمانان است که ما به آن، «قسمت بیرونی» می گوئیم.

قسمت دیگر هم، مخصوص زندگی خصوصی هانی است که ما به آن، «قسمت اندرونی» می گوئیم.

هانی اتاقی را در قسمت اندرونی خانه خود به مسلم داده است تا هیچ کس متوجه حضور مسلم در خانه نشود.

وقتی مردم به خانه هانی می آیند در قسمت بیرونی می نشینند و از قسمت اندرونی خبر ندارند.

نمی دانم نام شریک را شنیده ای؟

ص: ۴۳

شَرِیک، اهل بصره می باشد و در جنگ های مختلفی در رکاب حضرت علی (علیه السلام) شمشیر زده است.

او اکنون به شهر کوفه آمده و در خانه هانی منزل نموده است و همواره هانی را به یاری کردن مسلم تشویق می کند. (۱)

ابن زیاد برای آنکه در میان مردم جا باز کند، سعی می کند با مردم رفت و آمد داشته باشد و خود را چهره ای مردمی نشان دهد.

مدتی است که شَرِیک به سختی بیمار شده و در بستر قرار گرفته است.

بزرگان کوفه به دیدار او می روند و این خبر به ابن زیاد می رسد.

ابن زیاد تصمیم می گیرد به عیادت شَرِیک برود؛ برای همین یک نفر را می فرستد تا به او خبر بدهد.

در این هنگام شَرِیک از هانی می خواهد تا همه مردم را از خانه بیرون کند.

خانه هانی خالی می شود. شَرِیک به مسلم پیغام می دهد که کار مهمی با او دارد.

مسلم به کنار بستر شَرِیک می آید.

هانی هم آنجاست.

شَرِیک به مسلم رو کرده و می گوید: «اکنون قربانی، خود به قربانگاه می آید، ابن زیاد تعداد زیادی از شیعیان را به شهادت رسانده است، وقتی او به عیادت من آمد، او را غافلگیر نموده و به قتل برسان! مطمئن باش با کشته شدن ابن زیاد، دیگر، کسی با تو دشمنی نخواهد کرد.» (۲)

کشتن ابن زیاد با دقت برنامه ریزی شده و قرار است طبق برنامه عمل شود.

ص: ۴۴

۱- ۴۳. شریک بن الأعور الحارثی الهمدانی، من خواص أمیر المؤمنین علیه السلام شهد معه الجمل وصفین... لَمَا قدم الکوفه فنزل دار هانی بن عروه وفيها مسلم بن عقيل...: الغارات للثقفی ج ۲ ص ۷۳۹، مقاتل الطالبیین ص ۶۴، مناقب آل أبي طالب ج ۳ ص ۲۴۲، سیر أعلام النبلاء ج ۳ ص ۲۹۹، أنساب الأشراف ص ۷۹.

۲- ۴۴. فقال لمسلم: إن هذا الفاجر عائدي العشي، فإذا جلس فاخرج إليه فاقتله، ثم اقعده في القصر، ليس أحد يحول بينك وبينه...: الكامل في التاريخ ج ص ۴۲۶، تاريخ الطبری ج ۴ ص ۲۷۱.

آیا شما از رمز این عملیات خبر دارید؟

-- برایم آب بیاورید!

قرار شد هر وقت شَرِیک این جمله را بر زبان آورد، حمله آغاز گردد.

هنوز آنان مشغول سخن هستند که ناگهان سربازان ابن زیاد از راه می رسند.

سربازان در حیاط خانه می ایستند و ابن زیاد همراه با مِهْران، غلام خود، وارد اتاق می شود.

مسلم در پشت پرده ای که در اتاق بود، مخفی می شود.

ابن زیاد کنار شَرِیک می نشیند و حال او را می پرسد.

شَرِیک جواب او را می دهد و سعی می کند با سخنان خود ابن زیاد و غلام او را سرگرم کند.

اکنون زمان مناسبی است، تمام حواس ابن زیاد به سخنان شَرِیک است.

«برایم آب بیاورید».

ابن زیاد خیال می کند که شَرِیک تشنه است؛ اما تو که می دانی منظور شَرِیک از درخواست آب چیست.

اما از آب خبری نمی شود.

برای بار دوم می گوید: «برایم آب بیاورید!».

ابن زیاد می گوید: چرا برای شَرِیک آب نمی آورید!؟

هانی دستور می دهد تا برای شَرِیک آب بیاورند.

اما شریک که آب نمی خواهد!

شریک برای سؤمین بار فریاد می زند: «وای بر شما! مرا سیراب کنید؛ اگر چه به قیمت جانم تمام شود!». (۱)

اینجاست که مهران، غلام ابن زیاد متوجه می شود که نقشه ای در کار است؛ برای همین دست ابن زیاد را فشار می دهد و به او می فهماند که باید سریع خانه هانی را ترک کند.

ابن زیاد بلند می شود و با عجله خانه هانی را ترک می کند.

شریک رو به مسلم می کند و می گوید: «چرا از این فرصت خوب استفاده نکردی؟ چرا این فاسق را نکشتی؟ مگر رضایت خدا در کشتن این نامرد نبود؟».

مسلم در جواب می گوید: «موقعی که من آماده بودم تا به ابن زیاد حمله کنم به یاد حدیثی از پیامبر افتادم که فرموده اند: مؤن هیچ گاه کسی را ترور نمی کند». (۲)

خواننده عزیز!

این اولین سند ضد تروریسم است.

درست است که ابن زیاد جنایتکار است؛ اما مسلم او را ترور نمی کند.

مسلم معتقد است که با دشمن هم باید جوانمردانه برخورد کرد!

باید دشمن را به میدان جنگ دعوت کرد و در حالی که او هم شمشیر در دست دارد و می تواند از خود دفاع کند به او حمله کرد.

همه می گویند: «با دوستان مروّت، با دشمنان مدارا».

ص: ۴۶

۴۵-۱. قال شریک لمسلم: أرأیتک إن أمکتک من عبید اللّٰه، أضرابه أنت بالسيف؟ قال: نعم واللّٰه. وجاء عبید اللّٰه شریکاً یعوده فی منزل هانی، وقد قال شریک لمسلم: إذا سمعتنی أقول: اسقونی ماءً، فاخرج علیه فاضربه. وجلس عبید اللّٰه علی فراش شریک، وقام علی رأسه مهران، فقال: اسقونی ماءً، فخرجت جاریه بقدرح فرأت مسلماً فزالت، فقال شریک: اسقونی ماءً، ثم قال الثالثه: ویلکم تحمونی الماء! اسقونیه ولو کانت فیہ نفسی... مقتل الحسین علیه السلام ص ۲۹، تاریخ الطبری ج ۴ ص ۲۶۷.

۴۶-۲. قال شریک: ما منعک أن تخرج فتقتله؟ قال: حدیث بلغنی عن رسول اللّٰه صلی الله علیه و آله وسلم أنه قال: الإیمان قید ضدّ الفتک، لا یفتک مؤمن... البدایه والنهایه ج ۸ ص ۱۶۴، مقاتل الطالبیین ص ۶۵؛ وروی العامه هذا الحدیث عن رسول

اللّٰه صلی اللّٰه علیہ و آلہ وسلم، فراجع: مسند أحمد ج ١ ص ١٦٦، المصنّف لعبد الرزاق ج ٥ ص ٢٩٩، سنن أبي داود
للسجستاني ج ١ ص ٦٣١، المستدرک للحاکم النيسابوری ج ٤ ص ٣٥٢، مجمع الزوائد للهيثمی ج ١ ص ٩٦، المعجم الأوسط
للطبرانی ج ٦ ص ١٨٦، المعجم الكبير ج ١٩ ص ٣١٩، مسند الشاميين للطبرانی ج ٣ ص ٣٥٠، مسند الشهاب لابن سلامه ج ١
ص ١٢٩، الجامع الصغير للسيوطی ج ١ ص ٤٧٨، كنز العمال للمتقى الهندی ج ١ ص ٩٣، تاريخ بغداد للخطيب البغدادي ج ١٠
ص ٣٨٦، تفسير القرطبي ج ٥ ص ١٢١.

اما راه و رسم مسلم غیر از این است: «با دوستان مروّت، با دشمنان مروّت!».

آری درست است که ابن زیاد، نامردی است که خون عدّه زیادی از مردم بی گناه را بر زمین ریخته است؛ اما در مرام مسلم، حمله به ابن زیاد، در هنگامی که به عیادت بیمار آمده است، عین نامردی است.

درست است که اگر مسلم به ابن زیاد حمله می کرد، قیام امام حسین (علیه السلام) پیروز می شد و این همه حوادث خونبار در کربلا پیش نمی آمد؛ اما آن وقت، همه اینها به قیمت یک نامردی بود.

در این معامله مهم، مسلم مردانگی را انتخاب کرد و همین، رمز بقای نام مسلم است.

برای همین است که هر کس مکتب شیعه را بشناسد، شیفته آن می شود.

مسلم را نگاه کن!

چه استوار بر قلّه مردانگی ایستاده و به همه تاریخ، درس مروّت و جوانمردی می دهد.

جاسوسی به شکل عاشق

ابن زیاد سخت آشفته است.

او به دنبال مسلم می گردد؛ اما هر چه تلاش می کند، نمی تواند ردّ پایی از مسلم پیدا کند.

سرانجام ابن زیاد نقشه ای می کشد و با این نقشه موفق می شود، مسلم را بیابد.

آیا شما از نقشه ابن زیاد اطلاع دارید؟

آیا خبر دارید او جاسوسی را به شکل عاشق در می آورد؟!

او به یکی از مأموران خود به نام مَعْقِل مأموریت ویژه ای می دهد.

مَعْقِل اهل شام است و اهل کوفه، او را نمی شناسند.

امروز باید مَعْقِل، طبق نقشه ابن زیاد به مسجد کوفه برود.

ص: ۴۸

حتماً می‌پرسی برای چه کاری؟

ابن زیاد به او پول بسیار زیادی می‌دهد و به او می‌گوید: «اکنون به مسجد کوفه می‌روی و چند روز با هیچ کس حرف نمی‌زنی و فقط به نماز و عبادت مشغول می‌شوی! در این مدت دقت می‌کنی که چه کسی بیشتر از همه نماز می‌خواند، پس نزد او می‌روی و چنین می‌گویی: "من اهل شام هستم و شنیده‌ام که نماینده حسین بن علی در این شهر می‌باشد؛ من پول زیادی همراه دارم که می‌خواهم به ایشان بدهم"» (۱).

خواننده محترم!

هر جا که دست زور نمی‌تواند کاری بکند، دست تزیور، کارساز است!

مَعْقِل به مسجد کوفه می‌آید و مشغول خواندن نماز می‌شود.

و سرانجام گمشده اش را پیدا می‌کند.

نگاه کن!

او اکنون نزد مسلم بن عوسجه نشسته است.

مَعْقِل به او چنین می‌گوید: «من اهل شام هستم و عشق امام حسین (علیه السلام) به سینه دارم؛ شنیده‌ام که مسلم به این شهر آمده است؛ برای همین به اینجا آمده‌ام تا با او بیعت کنم» (۲).

اینجاست که مسلم بن عوسجه (که باطنی پاک دارد و از نیرنگ این جاسوس، هیچ خبر ندارد) به او می‌گوید: «ای برادر! اگر به من قول بدهی که این راز را به هیچ کس نگوئی، من تو را به نزد مسلم خواهم برد».

ص: ۴۹

۱- ۴۷. .دعی ابن زیاد مولیٰ یقال له مَعْقِل، فقال له: خذ هذه ثلاثة آلاف درهم، ثم اطلب مسلم بن عقيل، واطلب لنا أصحابه، ثم اعطهم هذه الثلاثة آلاف فقل لهم: استعينوا بها حرب عدوكم، واعلمهم أنك منهم... مقتل الحسين عليه السلام ص ۳۱، الإرشاد ج ۲ ص ۴۵.

۲- ۴۸. .ففعّل ذلك حتّى أتى إلى مسلم بن عوسجه الأسدي من بنى سعد بن ثعلبه فى المسجد الأعظم وهو يصلّى، وسمع الناس يقولون: إنّ هذا يبايع للحسين، فجاء الرجل حتّى فرغ من صلاته... مقتل الحسين عليه السلام ص ۳۲، تاريخ الطبري ج ۴ ص ۲۷۰، الإرشاد ج ۲ ص ۴۵.

مَعْقِل بسیار خوشحال می شود و در حالی که با نیرنگ، گریه می کند، می گوید: «خدا خیرت دهد! محبت شما را هیچ وقت فراموش نخواهم کرد».

مسلم بن عوسجه به مَعْقِل می گوید: «فردا به منزل من بیا تا تو را به نزد نماینده امام حسین (علیه السلام) ببرم».^(۱)

مسلم بن عوسجه با او خداحافظی می کند و از مسجد خارج می شود.

سپیده دم طلوع می کند.

در خانه مسلم بن عوسجه به صدا در می آید.

مَعْقِل است که با کیسه ای پر از سکه طلا آمده است.

مسلم بن عوسجه در خانه را باز می کند و به مَعْقِل خوش آمد می گوید.

-- داخل منزل نمی آیی؟

-- نه، من می خواهم هر چه زودتر مسلم را ببینم. خدا می داند دیشب خواب به چشم من نیامده است. عشق دیدار او مرا بی تاب کرده است.

آنها به سوی خانه هانی حرکت می کنند و وارد خانه هانی می شوند و مسلم بن عوسجه تمام جریان را برای هانی می گوید.

بعد از مدتی مَعْقِل را به نزد مسلم بن عقیل می برند.

او خم می شود و دست نماینده امام حسین (علیه السلام) را می بوسد، با او بیعت می کند و در حالی که گریه می کند، می گوید: «جانم به فدای شما، من این پول ها را نذر شما کرده ام تا شمشیر و اسلحه جنگی تهیه کنید و با ابن زیاد که دشمن امام حسین (علیه السلام) است، بجنگید».

ص: ۵۰

۱ - ۴۹. فأخذ ببيعته قبل أن يبرح، وأخذ عليه الموائيق المغلظه ليناصحن وليكتمن، فأعطاه من ذلك ما رضى به... مقتل الحسين عليه السلام ص ۳۲، الكامل في التاريخ ج ۴ ص ۲۵.

مسلم بن عقیل پول ها را از او تحویل می گیرد و آن را تحویل ابو ثمامه می دهد تا جهت تهیّه و خرید سلاح هزینه کند. (۱)

و این گونه است که مَعْقِل، محلّ مخفی شدن مسلم را شناسایی می کند.

هر روز صبح، مَعْقِل، اوّلین کسی است که وارد خانه هانی می شود و هنگام شب، آخرین نفری است که از آنجا خارج می شود!

او در این مدّت، تمام یاران مسلم را شناسایی می نماید.

مَعْقِل، هر نیمه شب، آن هنگام که تمام شهر در تاریکی فرو می رود، مخفیانه به نزد ابن زیاد رفته و تمام اطلاعات خود را به او می دهد.

ابن زیاد به او دستور می دهد که مبدا لحظه ای از مسلم جدا شود؛ چرا که اگر مسلم به خانه دیگری برود، پیدا کردن او کار بسیار سختی خواهد بود. (۲)

نگاه کن که چگونه این جاسوس، مأموریت خود را با دقّت انجام می دهد!

ص: ۵۱

۱ - ۵۰. فدفع المال إلى أبي ثمامه العامري بأمر مسلم بن عقيل، وهو الذي يقبض ما يؤتى به من الأموال ويشتري السلاح...: البدايه والنهايه ج ۱۶۴۸.

۲ - ۵۱. فكان يغدو إلى مسلم بن عقيل، فلا يُحجب عنه، فيكون نهاره كلّه عنده، فيتعرّف جميع أخبارهم، فإذا أمسى وأظلم عنه الليل دخل على ابن زياد...: الأخبار الطوال ص ۲۳۶.

امروز، هفتم ذی الحجه است.

گزارش های معقل حکایت از برنامه ریزی بسیار دقیق مسلم برای تصرف کوفه دارد.

مسلم روز مشخصی را برای قیام بر ضدّ ابن زیاد معین نموده و همه یاران خود را آماده کرده است. (۱)

ابن زیاد دیگر نمی تواند وجود نماینده امام حسین (علیه السلام) را در این شهر تحمل کند؛ برای همین نقشه ای می کشد.

او به این نتیجه رسیده است که برای دستگیری مسلم، اول باید هانی را از میان بردارد؛ زیرا هانی بزرگ ترین حمایت کننده مسلم است.

آیا ابن زیاد هانی را دستگیر می کند؟

ص: ۵۲

۱- ۵۲. فجاءه خبر ابن عقيل أنّه ظهر بالكوفه، ولم يكن خروجه على ميعاد أصحابه...: تاريخ الإسلام ج ۵ ص ۶۱.

ابن زیاد نمی تواند سربازان خود را برای دستگیری هانی بفرستد، چرا که او شخصیت کوچکی نیست که به راحتی بتوان او را از سر راه برداشت.

هانی، رئیس قبیله مُراد است و این قبیله، چهار هزار سرباز دارد.

از طرف دیگر یکی از برنامه های ابن زیاد این بود که هر روز عده ای از بزرگان کوفه به نزد او می رفتند.

ابن زیاد چندین بار، سراغ هانی را گرفته بود و هر بار، بزرگان کوفه به او می گفتند که هانی بیمار است و نمی تواند به دیدن شما بیاید.

البته هانی خود را به بیماری زده بود و به این بهانه، از رفتن به نزد ابن زیاد خودداری می کرد.

امروز هم عده ای از بزرگان کوفه نزد ابن زیاد هستند.

اتفاقاً در میان این جمع، پسر برادر هانی هم حضور دارد.

ابن زیاد رو به آنها کرده و می گوید: «چرا هانی به دیدن ما نمی آید؟».

آنها در جواب می گویند: «هانی مریض است و برای همین است که نمی تواند به اینجا بیاید».

ابن زیاد در جواب می گوید: «اگر او مریض است، پس چطور است که در ایوان خانه خود می نشیند و با افراد زیادی ملاقات می کند؟! برخیزید و هانی را نزد من بیاورید!» (۱)

بزرگان کوفه از این سخن ابن زیاد متعجب می شوند؛ آری رفت و آمد یاران مسلم به خانه هانی کاملاً مخفیانه بوده و برای همین هیچ کس از این امر خبر نداشت.

ص: ۵۳

۱- ۵۳. قال عبيد الله لوجوه أهل الكوفة: ما بال هاني بن عروه لم يأتيني فيمن أتى؟ تهذيب الكمال ج ۶ ص ۴۲۴، تهذيب التهذيب ج ۲ ص ۳۰۲، تاريخ الطبري ج ۴ ص ۲۵۹.

آنها از نقشه ابن زیاد خبر ندارند و خیال می کنند که او امروز عصبانی است و با خود می گویند: «خوب است، برویم هانی را به نزد ابن زیاد بیاوریم تا این بدبینی برطرف شود».

هیچ کس از نقشه شومی که ابن زیاد کشیده است، خبر ندارد.

نگاه کن!

بزرگان کوفه به سوی خانه هانی می روند. (۱)

هانی نماز عصر خود را خوانده و کنار ایوان خانه اش نشسته است.

در خانه زده می شود و بزرگان کوفه، وارد خانه می شوند.

-- ای هانی، چرا از ابن زیاد کناره می گیری؟ مگر نمی دانی که او همواره سراغ تو را می گیرد؟ (۲)

-- من مدتی بیمار بودم و نمی توانستم به نزد ابن زیاد بروم.

-- اما او می گوید که تو، عمداً، از او کناره گیری می کنی؛ چرا باید کاری کنی که ابن زیاد به تو بدبین شود؟ برخیز و همراه ما به نزد ابن زیاد بیا و این بی مهری را بر طرف کن!

هانی، هر بهانه ای می آورد، آنها قبول نمی کنند.

سرانجام هانی از جای خود بلند می شود، لباس خود را می پوشد و همراه مهمانان خود به سوی قصر حرکت می کند.

آری، ابن زیاد می داند با زور نمی توان هانی را به قصر آورد؛ برای همین، از راه حيله و نیرنگ، عمل می کند.

هانی به نزدیک قصر رسیده است؛ اما او وارد قصر نمی شود.

ص: ۵۴

۱- ۵۴. . كانت روعه أخت عمرو بن الحجاج تحت هانی بن عروه، وهي أمُّ يحيى بن هانی، فقال لهم: ما يمنع هانی بن عروه من إتياننا؟ فقالوا: ما ندرى أصلحك الله، وأنه ليشككى... مقتل الحسين عليه السلام ص ۳۵.

۲- ۵۵. . ما يمنعك من لقاء الأمير؟ فإنه ذكرك وقد قال: لو أعلم أنه شكك لعدته... مقتل الحسين عليه السلام ص ۳۶.

مثل اینکه هانی شک کرده است و با خود می گوید: «نکند این نقشه این زیاد باشد و بخواهد مرا از این راه به دام بیندازد؟».

نگاه کن!

هانی دارد بر می گردد.

خدا را شکر!

اما پسر برادر هانی راه را بر او می بندد:

-- عمو جان! کجا می روی؟

-- من از این زیاد بیمناکم. بگذار برگردم!

-- عمو جان، جای هیچ نگرانی نیست؛ ما ساعتی قبل، نزد این زیاد بودیم؛ ما برای صلح و صفا می رویم؛ نگران نباش که به تو هیچ آسیبی نخواهد رسید. (۱)

هیچ کس نمی داند که معقل، آن جاسوس بدجنس در انتظار هانی است!

هانی همراه با بزرگان کوفه وارد قصر می شود.

هانی به این زیاد سلام می کند؛ اما او با عصبانیت می گوید: «ای هانی! مسلم بن عقیل را در خانه خود جای می دهی و برای او اسلحه و سرباز جمع آوری می کنی؟». (۲)

هانی می خواهد انکار کند اما این زیاد فریاد می زند: «معقل! بیا بیرون!».

ناگهان معقل از پشت پرده بیرون می آید.

تا نگاه هانی به معقل می افتد، همه چیز را می فهمد.

معقل همان کسی است که هر روز به خانه او رفت و آمد داشته و پول زیادی را

ص: ۵۵

۱- ۵۶. . إذا دنی من القصر كأنّ نفسه أحسّت ببعض الذی کان، فقال لحسّیان بن أسماء: یابن أخی، إتی واللّه لهذا الرجل لخائف، فما تری؟ فقال: أی عمّ، واللّه ما أتخوّف علیک شیئاً... مقتل الحسین علیه السلام ص ۳۶، الإرشاد ج ۲ ص ۴۷، بحار الأنوار ج ۴۴ ص ۳۴۴.

۲- ۵۷. . یا هانی بن عروه، ما هذه الأمور التي تربص فی دورک لأمیر المؤمنین وعامّه المسلمین؟ جئت بمسلم بن عقیل فأدخلته

دارك وجمعت له السلاح: تاريخ الطبرى ج ص ٢٧٣.

برای خرید اسلحه به مسلم داده است.

ابن زیاد می گوید: «ای هانی! آیا این شخص را می شناسی؟».

هانی که می فهمد ابن زیاد از همه برنامه های او خبر دارد، سر خود را پایین انداخته و می گوید: (۱)

-- من مسلم بن عقیل را به خانه خود دعوت نکردم؛ بلکه او بر من مهمان شده است.

-- تو از پیش من بیرون نمی روی مگر این که مسلم را به نزد من بیاوری.

-- به خدا قسم، چنین کاری نخواهم کرد که مهمان خود را به دست تو دهم.

-- باید مسلم را به من تحویل دهی.

-- از مردانگی به دور است، مهمانی را که به من پناه آورده است، تسلیم تو کنم تا او را به قتل برسانی. (۲)

در این میان یکی از دوستان هانی به ابن زیاد می گوید: «اجازه بده تا من با هانی سخن بگویم، شاید حرف مرا بپذیرد».

پس او هانی را به گوشه ای برده و چنین می گوید: «ای برادر، چرا خود و قبیله ات را برای یک نفر به هلاکت می اندازی، تو مسلم را به ابن زیاد تحویل بده و بدان که ابن زیاد به او آزاری نخواهد رسانید. سپردن مسلم به امیر کوفه، هم به نفع توست و هم به نفع مسلم!».

اینجاست که هانی با صدای بلند فریاد می زند: «این چه حرف هایی است که می زنی؟ من هرگز مهمان خود را تحویل ابن زیاد نمی دهم».

جانم به فدای تو! ای هانی!

ص: ۵۶

۱- ۵۸. دعا ابن زیاد معقلاً ذاک اللعین، فجاء ووقف بین یدیه، فقال: تعرف هذا؟ قال: نعم، وعلم هانی عند ذلک أنه کان عیناً علیهم... تاریخ الطبری ج ۴ ص ۲۷۳.

۲- ۵۹. واللّه ما دعوته إلی منزلی، ولا علمت بشیء من أمره، حتّی إذا جائنی یسألنی النزول فاستحییت... تاریخ الطبری ج ۴ ص ۲۷۲، الإرشاد ج ۲ ص ۴۷، بحار الأنوار ج ۴۴ ص ۳۴۴.

جوانمردی و وفای تو مایه افتخار تاریخ شیعه است.

تو می دانی که مهمان، احترام دارد و آن قدر مرد هستی که جان خویش را برای مهمان خود فدا می کنی.

آری، بی جهت نبود که مسلم به خانه تو آمد.

دنیایی از وفا و مردانگی را در وجود تو دید و مهمانت شد.

مسلم تا تو را داشت هرگز غم به دلش نیامد.

و به راستی که تو به تنهایی، برای مسلم یک اُمّت بودی و این زیاد، این اُمّت را از مسلم گرفت!

ابن زیاد با شنیدن این سخن عصبانی می شود و با تندی فریاد می زند: «یا مسلم را حاضر کن، یا الآن گردنت را می زنم!».

هانی در جواب می گوید: «در این صورت شمشیرها روزگارت را سیاه خواهند نمود و تو و این قصر در آتش خواهید سوخت».(۱)

همسفر خوب من!

آیا می دانی منظور هانی از این سخن چیست؟

برایت گفتم که هانی رئیس قبیله ای است که چهار هزار سرباز دارد و همه گوش به فرمان او هستند؛ اگر آنان بفهمند هانی شهید شده است، شورش خواهند کرد.

این سخن، ابن زیاد را به شدت عصبانی می کند؛ برای همین با عصایی که در دست دارد آن چنان بر صورت هانی می زند که تمام صورت او غرق خون می شود.(۲)

ص: ۵۷

۱ - ۶۰. واللّه لتأتینی به أو لأضربنّ عنقک، فقال هانی: إذا تكثر البارقه حول دارک، فقال: والهفا علیک، أباالبارقه تخوفنی، وهو یظنّ أنّ عشیرته سیمنعونه... مقتل الحسین علیه السلام ص ۳۸.

۲ - ۶۱. أدنوه منی، فأدنی، فاعترض وجهه بالقضیب، فلم یزل یضرب وجهه وأنفه وجبینه وخذّه حتّی کسر أنفه، وسیل الدماء علی ثیابه... مقتل الحسین ص ۳۸.

هانی به سوی یکی از سربازان می رود، شمشیر او را می گیرد و قصد حمله به ابن زیاد را می کند اما بر سر او هجوم می آورند و شمشیر را از او می گیرند.

ابن زیاد دستور می دهد تا هانی را به زندان بندانند.^(۱)

در این میان پسر برادر هانی به ابن زیاد می گوید: «ای ابن زیاد! به ما گفتی که او را نزد تو بیاوریم؛ اما اکنون قصد جان او نموده ای؟».

ابن زیاد دستور می دهد تا او را هم زندانی کنند که دیگر کسی جرأت مخالفت با او را نداشته باشد.^(۲)

ص: ۵۸

۱- ۶۲. فألقوه فی بیت من بیوت الدار، وأغلقوا علیه بابه... مقتل الحسین علیه السلام ص ۳۸.

۲- ۶۳. فقام إلیه أسماء بن خارجه، فقال:... أمرتنا أن نجیئک بالرجل، حتی إذا جئناک به هسمت وجهه...: الإرشاد ج ۲ ص ۵۰.

دروغگوترین قاضی!

خورشید روز هفتم ذی الحجه در حال غروب کردن است.

در کوفه غوغایی به پا شده است. همه از هانی می گویند، عده ای می گویند که هانی شهید شده است.

جوانان قبیله مُراد شمشیرهای خود را در دست گرفته اند و در یک چشم به هم زدن، قصر ابن زیاد را محاصره کرده اند.

آنها می خواهند انتقام خون هانی را بگیرند.

صدای مردم به گوش هانی می رسد، اکنون او امیدوار شده است که یارانش، او را از زندان نجات خواهند داد.

آیا هانی نجات پیدا خواهد کرد؟

ص: ۵۹

ابن زیاد خود را در محاصره جوانانی می بیند که سراسر شور و خروشدند.

او هرگز فکر نمی کرد که با چنین وضعیتی روبرو شود.

هانی به او گفته بود که اگر مرا بکشی، در آتش غضب یارانم خواهی سوخت.

ابن زیاد می داند که دیگر کاری از دست سربازانش بر نمی آید.

تعداد سربازان او بسیار کمتر از این جوانانی است که قصر را محاصره کرده اند.

راه فراری هم برای ابن زیاد نمانده است.

در اینجا شمشیر، کاری نمی تواند بکند؛ اما زبان شریح قاضی می تواند معجزه کند.

نمی دانم شریح قاضی را می شناسی یا نه؟

او در زمان حضرت علی (علیه السلام) قضاوت کوفه را به عهده داشت و مردم کوفه به او اعتماد زیادی داشتند.

اینجاست که ابن زیاد از این اعتماد مردم سوء استفاده می کند و شریح قاضی را با پول بسیار زیادی که به او می دهد همراه و همگام خود می کند.

نگاه کن!

بالای پشت بام قصر را می گویم.

چه می بینی؟!

این شریح قاضی است که آنجا ایستاده است.

گوش کن! او دارد با مردم سخن می گوید: «ای مردم، آرام باشید!

ص: ۶۰

من اکنون نزد هانی بودم، حال او خوب است» (۱).

دوست من!

نمی دانم این سخن چه بود که این قدر در مردم اثر کرد.

همه آن جوانانی که با شمشیر خود آمده بودند، به سوی خانه هایشان باز می گردند.

بین که چگونه این جوانان، هانی را در زندان تنها می گذارند و می روند!

آخر چه شد که این جوانان، این گونه خام شدند؟

آنان آمده بودند تا قصر را به آتش بکشند؛ پس چه شد که بدون هیچ حرکتی به خانه هایشان برگشتند.

چیزی که توانست این مردم را متفرق کند و جان ابن زیاد را نجات بدهد، زبان شریح قاضی بود.

او با این نیرنگ خود بزرگترین ظلم را به تاریخ نمود.

اهل کوفه باور نمی کردند که شریح قاضی دروغ بگوید؛ او در زمان حضرت علی (علیه السلام) قاضی شهر بوده است؛ او به ظاهر، مردی مؤمن و درستکار است.

آری هر کجای تاریخ که دانشمندی مقدس به خدمت حکومت ظالمی درآمده است، حرکت های آزادی بخش در آغاز، خاموش شده است.

جوانان قبیله مُراد با شنیدن سخنان شریح قاضی باور کردند که اکنون هانی کنار ابن زیاد در کمال آرامش نشسته، گویی که ابن زیاد او را به مهمانی دعوت کرده است و آن دو دارند در کنار هم قلیان می کشند و صفا می کنند!

ص: ۶۱

۱- ۶۴. فخرج إلى عبيد الله فقال: رأيت حياً... اخرج إلى هؤلاء فأخبرهم. فخرج وأمر عبيد الله الرجل فخرج معه، فقال لهم شريح: ما هذه الرعه السيئة، الرجل حي... فانصرفوا ولا تحلوا بأنفسكم ولا بصاحبكم، فانصرفوا: مقتل الحسين عليه السلام ص ۳۰، الإرشاد ج ۲ ص ۴۸، تاريخ الطبری ج ۴ ص ۲۶۹.

درست در همان زمانی که در زندان، خون از سر و صورت هانی می ریخت، تبلیغات کاری کرد که مردم خیال کردند هانی در کمال عزت و احترام نزد این زیاد است.

آری، امروز شُریح قاضی، آتش خشم مردم را خاموش کرد؛ امّا با این کار خویش آتشی بر افروخت که تا صبح قیامت خاموشی نخواهد داشت.

مگر ریاست چند روزه دنیا، چقدر ارزش دارد؟

ص: ۶۲

امروز، سه شنبه هشتم ذی الحجّه است. (۱)

گوش کن! سربازان، این خبر را در کوچه و بازار اعلام می کنند: «ای مردم! امیر، شما را به مسجد کوفه فرا خوانده است و همه باید در مسجد حاضر شوید».

مردم به مسجد می روند تا ببیند چه خبر شده است.

ابن زیاد وارد مسجد می شود و به بالای منبر می رود و چنین می گوید: «ای مردم کوفه! از اختلاف دوری کنید و خود را به کشتن ندهید، بدانید که من به دشمنان خود، رحم نخواهم کرد». (۲)

ناگهان از عقب جمعیت فریادی بلند می شود: «مسلم آمد، مسلم آمد».

نگاه کن!

ص: ۶۳

۱- ۶۵. کان مخرج مسلم بن عقيل بالكوفه يوم الثلاثاء لثمان ليالٍ مضين من ذى الحجّه...: تاريخ الطبري ج ۴ ص ۲۸۶.

۲- ۶۶. فخرج فصعد المنبر ومعه أشرف الناس وشرطه وحشمه، فحمد الله وأثنى عليه، ثم قال: أمّا بعد أيّها الناس، فاعتصموا بطاعه الله وطاعه أئمّتكم...: الإرشاد ج ۲ ص ۵۱.

ابن زیاد چگونه فرار را بر قرار ترجیح می دهد، پله های منبر را دو تا یکی می کند و در حالی که ترس، تمام وجود او را فرا گرفته است به سوی قصر می دود.

او خود را به قصر می رساند و دستور می دهد تا درها را محکم ببندند و سربازان، بر پشت بام قصر سنگر بگیرند. (۱)

آیا می دانید چرا نام مسلم این چنین ترس را بر دل ابن زیاد می نشاند؟!

مسلم، آن شیر بیشه ایمان، برای نجات بزرگترین یار و یاور خود به میدان آمده است.

درست است که مردم کوفه دیشب فریب شریح قاضی را خوردند؛ اما اکنون مسلم به خروش آمده است.

او با هزاران سرباز به میدان آمده است!

یاران مسلم گروه گروه از خانه ها بیرون می آیند و دور مسلم حلقه می زنند.

قصر حکومتی کوفه محاصره می شود. یاران مسلم با یک برنامه منظم از چهار طرف به سوی قصر به پیش می روند.

تمام بازار و اطراف قصر کوفه آکنده از مردمی شده است که شمشیرهای برهنه به دست دارند. (۲)

اکنون ابن زیاد دیگر نا امید شده است. سربازان او در مقابل این لشکر عظیم، ذره ای بیش نیستند. (۳)

اکنون مسلم یقین دارد که در این جنگ پیروز خواهد شد و هانی را از زندان نجات خواهد داد. (۴)

ص: ۶۴

۱- ۶۷. حتى دخلت النظارة المسجد من قبل باب التمارين، يشتدون ويقولون: قد جاء ابن عقيل! فدخل عبيد الله القصر مسرعاً وأغلق أبوابه... تاريخ الطبري ج ۴ ص ۲۷۵، بحار الأنوار ج ۴۴ ص ۳۴۸.

۲- ۶۸. فأمرني أن أنادي في أصحابي، وقد ملأ الدور منهم حوالياً، فقال: ناد: يا منصور أمت، فخرجت فناديت، وتبادر أهل الكوفة فاجتمعوا إليه، فعقد لعبد الرحمن بن عزيز الكندي على ربيعه... مقاتل الطالبين ص ۷۰.

۳- ۶۹. ثم ركب مسلم بن عقيل في ثلاثة آلاف فارس يريد عبيد الله بن زياد... الثقات ج ۳ ص ۳۰۸.

۴- ۷۰. وخرج وأصحابه، وهو لا يشك في وفاء القوم وصحة نياتهم... تاريخ اليعقوبي ج ۲ ص ۲۴۳.

آری، این مسلم است که با هانی، این گونه نجوا می کند: «ای یار باوفا، ای میزبان مهربانم، قدری دیگر صبر کن که برای آزادیت به میدان آمده ام».

همسفر خوبم!

بیا همه به کمک مسلم بشتاییم!

ص: ۶۵

شمشیرهای برهنه به سوی آسمان می روند، فریادها بلند است!

یاران مسلم منتظرند که مسلم دستور حمله را بدهد تا آنان به قصر هجوم ببرند و ابن زیاد را به سزای اعمالش برسانند و شهر را به تصرف خود درآورند.

مسلم نیز آماده است، اما ناگهان خبر می رسد که سپاه یزید در نزدیکی کوفه است.

مسلم به عنوان فرمانده باید تصمیم بگیرد، اگر به قصر حمله کند و در حین درگیری، سپاه یزید از راه برسد و از پشت به آنها حمله کند، او چه باید بکند؟

به هر حال، مسلم باید با دقت وارد میدان شود. (۱)

برای همین، عده ای را برای تحقیق به بیرون از شهر می فرستد.

آری، درست حدس زده اید؛ اصلاً خبری از سپاه یزید نیست.

این یک دروغ است.

ص: ۶۶

۱- ۷۱. . خوفا أهل المعصية الحرمان والعقوبه، واعلموهم وصول الجند من الشام إليهم...: مقاتل الطالبیین ص ۷۱، الإرشاد ج ۲

ابن زیاد این دروغ را در میان مردم انداخته است.

اگر مسلم همان لحظه اول به قصر حمله می کرد، شکست ابن زیاد قطعی بود.

اما او با مکر و حيله توانست حمله مسلم را مقداری به تأخیر اندازد.

در مدت زمانی که نیروهای مسلم بروند و برای او خبر بیاورند، ابن زیاد می تواند جنگ روانی خود را شروع کند.

او مردم کوفه را خوب می شناسد و می داند که آنها مردمی ترسو و پول دوست هستند.

کیست که از پول خوشش نیاید؟

هر جای تاریخ به یک معمّا رسیدی و نتوانستی به جواب برسی، باید بگردی و ردّ پای از پول را پیدا کنی؛ پول جواب معماهای بزرگ تاریخ است.

ابن زیاد دستور می دهد تا سکه های سرخ طلا را در میان مردم پخش کنند.

برق سکه های طلا، چشم هر بیننده ای را به سوی خود جلب می کند.

نگاه کن که مردم چگونه به سوی طلاها هجوم می برند!

- من قربان سکه های طلا شوم!!

و این گونه است که عده ای ایمان خود را به سکه های طلا می فروشند.

ابن زیاد گروهی را نیز به میان مردم می فرستد تا بین آنها این شایعه را پخش کنند: «ای مردم! خبر رسیده است که به زودی سپاه بزرگ یزید به کوفه می رسد. آنان به شما رحم نخواهند کرد و دودمان شما را نابود

اینجاست که افراد ترسو از سپاه مسلم جدا می شوند.

آری، با این جنگ روانی، اولین تفرقه در سپاه مسلم ایجاد می شود.

وقتی عده ای با شنیدن این شایعه، میدان را ترک نمایند، دیگران هم کم کم این خبر را باور می کنند.

سومین کاری که ابن زیاد انجام می دهد این است که از بزرگان کوفه استفاده می کند؛ چون می داند که در بین مردم نفوذ زیادی دارند و روحیه هر قبیله و طایفه ای را می شناسند.

یکی از آنها ابن شهاب است. او از قصر خارج می شود و به نزد جوانان قبیله مُراد می رود. (همان قبیله ای که هانی رئیس آنهاست و شور و خروش آنها بیش از همه است).

او در حالی که به دروغ گریه می کند، چنین می گوید: «ای جوانان! به خدا قسم، من خیر شما را می خواهم، سپاه شام در نزدیکی کوفه است، وقتی آنها برسند به شما و ناموس شما رحم نخواهند کرد، مگر شما غیرت ندارید؟ مگر ناموس پرست نیستید؟ اگر می خواهید ناموس خود را نجات بدهید به خانه های خود برگردید، تا ساعتی دیگر سپاه شام از راه می رسد و ابن زیاد قسم خورده است همه کسانی را که با مسلم هستند از دم شمشیر بگذرانند».

عده ای حرف او را باور می کنند و به سوی خانه هایشان برمی گردند.

انگار همه مردم نگاهشان به این جوانان قبیله هانی است.

آنان با خود می گویند: اکنون که جوانان قبیله هانی، میدان را ترک کردند و

ص: ۶۸

۱- ۷۲. أيتها الناس، الحقوا بأهاليكم ولا تعجلوا الشر... فَإِنَّ هَذِهِ جُنُودُ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ يَزِيدُ قَدْ أَقْبَلَتْ...: تاريخ الطبري ج ۴ ص ۲۷۷، بحار الأنوار ج ۴۴ ص ۳۴۹.

رفتند، پس چرا ما خودمان را گرفتار سپاه یزید کنیم؟^(۱)

ناگهان این فکر به ذهن ابن زیاد می‌رسد: مردم نگران این هستند که من آنها را به جرم یاری مسلم مجازات کنم.

برای همین پرچمی را به ابن اشعث (فرمانده گارد ویژه) می‌دهد تا در میدان شهر نصب کرده و اعلام کند: «هر کس که زیر این پرچم بیاید در امان است».^(۲)

نیروهایی که به خارج از شهر رفته بودند تا برای مسلم خبر بیاورند، با خوشحالی باز می‌گردند تا به مسلم اطلاع دهند که خبر آمدن سپاه یزید دروغ است.

اما وقتی به نزد مسلم می‌رسند، می‌بینند که یاران او متفرق شده‌اند.

مسلم هر چه تلاش می‌کند که به مردم بفهماند خبر آمدن سپاه یزید دروغ است، موفق نمی‌شود.

آری، دیگر بسیار مشکل است که این سپاه دوباره متحد شود.

و این گونه است که سپاه مسلم متفرق می‌شود.

هنگامی که یک قبیله، میدان را ترک می‌کند، دیگران با یکدیگر می‌گویند: «ما برای چه اینجا ایستاده ایم؟ همه دارند می‌روند، ما هم برویم».

ابن زیاد دستور دستگیری یاران مهم مسلم را می‌دهد و در این میان مختار و میثم تمار دستگیر می‌شوند.^(۳)

آن مادر را نگاه کن که آمده است و دست پسر خود را می‌گیرد و به او می‌گوید: «همه به خانه هایشان رفتند، عزیزم، تو هم به خانه بیا!».

از آن لشکر بزرگ فقط سیصد نفر باقی مانده است.

ص: ۶۹

۱- ۷۳. ودعا ابن زیاد کثیر بن شهاب، وأمره أن يخرج فيمن أطاعه من مذحج، فيسير في الكوفة ويخذل الناس عن ابن عقيل ويخوفهم الحرب...: الإرشاد ج ۲ ص ۵۲.

۲- ۷۴. وأمر محمد بن أشعث أن يخرج فيمن أطاعه من كنده، ويرفع رايه أمان لمن جاءه من الناس...: الإرشاد ج ۲ ص ۵۲.

۳- ۷۵. فأقبل المختار في موالٍ له، حتى انتهى إلى باب الفيل... فقال للمختار: ما وقفك ها هنا، لا أنت مع الناس ولا أنت في رحلك؟: تاريخ الطبری ج ۴ ص ۴۴۱.

یاران باوفای مسلم دستگیر شده و روانه زندان شده اند و بقیه مردم هم بنده پول شدند و رفتند.

اما مسلم تلاش می کند تا هر طور هست هانی را از دست ابن زیاد نجات دهد؛ برای همین با همان سیصد نفر به سوی قصر حمله می کند.

اما وقتی به نزدیک قصر می رسد، می ایستد.

نگاهی به پشت سر خود می کند.

فقط ده نفر مانده اند! (۱)

مسلم بسیار تعجب می کند، به آنان رو می کند و می گوید: «شما چه مردمی هستید؟! ما را به شهر خود دعوت می کنید؛ اما این گونه تنهایمان می گذارید».

مسلم ناچار می شود عقب نشینی کند.

به نظر شما آیا این ده نفر با او باقی خواهند ماند؟

هانی در قصر است و مسلم در مسجد کوفه؛ میان این دو یار، جدایی افتاده است.

مسلم در فکر است به راستی چه شد که در طول چند ساعت، همه چیز عوض شد.

سپاهی با هجده هزار سرباز کجا و ده نفر کجا!

به راستی چرا این مردم، مهمان خود را این گونه تنها می گذارند؟

مگر آنها برای یاری کردن مسلم، بیعت نکرده بودند؟

آری، مسلم مهمانی است که در میان میزبانان خود غریب و تنها می ماند!

ص: ۷۰

۱- ۷۶. فلما قرب من قصر عبید الله، نظر فاذا معه عشرة أنفس، فقال: یا سبحان الله، غرنا هؤلاء بکتبهم، ثم أسلمونا إلى أعدائنا هكذا...: الثقات ج ۲ ص ۳۰۸.

غریب ترین نماز تاریخ

امشب، شب عرفه است؛ آیا موافقی برای خواندن نماز مغرب به مسجد کوفه برویم؟

نماز را باید اول وقت به پا داشت.

ابن زیاد جرأت نمی کند از قصر بیرون بیاید؛ زیرا او باور نمی کند که از یاران مسلم فقط ده نفر باقی مانده است.

مسلم در مسجد کوفه به نماز می ایستد.

آیا تو هم با من موافقی که این نماز، با نماز ظهر عاشورای امام حسین (علیه السلام) خیلی فرق می کند؟!

اگر امام حسین (علیه السلام) در ظهر عاشورا، نماز خواند، یاران باوفایی مقابل امام ایستادند و با جان خویش از امام محافظت کردند.

ص: ۷۱

اما امشب، غریب کوفه، غریبانه نماز می خواند!

هجده هزار سرباز کجا رفتند؟

مسلم در محراب نماز ایستاده است.

ده نفر پشت سر او نماز می خوانند؛ اما چه نمازی؟

همه دارند در نماز با خودشان حرف می زنند: «حتماً یک نفر مسلم را به خانه می برد، خوب است من بعد از نماز زود به خانه بروم، نکند مسلم به خانه من بیاید؟! آن وقت ابن زیاد، من و خانواده ام را می کشد».

اما این ده نفر همه این فکر را می کنند.

-- السّلام علیکم و رحمه الله و برکاته.

مسلم از جای برمی خیزد.

اما هیچ کدام از این ده نفر مسلم را به خانه دعوت نمی کنند.

مسلم به سوی در مسجد حرکت می کند.

اما همین که پای خود را از مسجد بیرون می گذارد، دیگر هیچ کس را همراه خود نمی بیند.

چه مهمان نوازی عجیبی!

چه یاران باوفایی!

خدایا! هیچ کس همراه مسلم نیست؛ این همان اوج غربتی است که در تاریخ، نمونه ندارد.

او باید هر چه سریعتر از مسجد دور شود. هر لحظه ممکن است سربازان ابن زیاد از راه برسند.

اما تو خود می دانی مهمان غریب ما، میزبانی ندارد.

او در کوچه های تاریک کوفه سرگردان است.

انگار یک سیاهی آنجا به چشم می خورد، مثل این که یکی از مردم کوفه است.

-- برادر، صبر کن! من به خانه ات نمی آیم. فقط به من بگو چگونه می توانم از این شهر بگریزم؟ از کدام کوچه می توانم به خارج شهر برسم؟ آیا راه فراری هست؟ من می خواهم خود را به مکه برسانم و به امام خود خبر دهم که به سوی این شهر نیاید!

اما سیاهی بدون اعتنا دور می شود.

-- خدایا! اکنون چه کنم؟ کجا بروم؟ تو شاهد باش که چگونه مردم کوفه مرا ذلیل و خوار نمودند!

ای عزیز دل!

امروز صبح، وقتی با آن همه سرباز پا به همین کوچه گذاشتی، نمی دانم چه احساسی داشتی!

تو فرمانده سپاه بزرگی بودی؛ اما اکنون در شهر کوفه سرگردان شده ای.

خوب است وارد آن کوچه بشوی شاید...

اما در همه خانه ها بسته است. (۱)

این قلم نمی تواند اوج غربت تو را در آن لحظه ترسیم کند.

تو در اوج قله غربت ایستادی و افتخار آفریدی.

جانم فدای غربت تو!

تو تنها نیستی.

ص: ۷۳

۱- ۷۷. خرج متوجّها نحو أبواب كنده، وبلغ الأبواب ومعه منهم عشرة، ثم خرج من الباب وإذا ليس معه إنسان، فالتفت، فإذا هو لا يحسّ أحداً يدلّه على الطريق، ولا يدلّه على منزل، ولا يواسيه بنفسه إن عرض له عدوّ...: تاريخ الطبری ج ۴ ص ۲۷۷.

هر کس این کتاب را می خواند دلش همراه توست.

تو را به خدا قسم می دهم، اشک چشمانت را پاک کن! ای غریب کوفه!

تاریخ، نمی تواند اشک چشم تو را ببیند.

آری، اکنون می فهمم چرا وقتی امام حسین (علیه السلام) می خواست با تو خداحافظی کند، تو را در آغوش کشید و گریه نمود. (۱)

آیا او هم به غربت تو اشک می ریخت؟

دل من طاقت ندارد.

این گونه، سر به دیوار غریبی نگذار!

تو به غریبی خود گریه نمی کنی.

آری، دلت هوای امام حسین (علیه السلام) کرده است و به یاد غربت او اشک می ریزی.

اکنون در این اندیشه هستی که چگونه به امام حسین (علیه السلام) خبر دهی که کوفیان، پیمان خود را شکسته اند.

تو می دانی که اکنون نامه ات به دست مولایت رسیده است و او همین روزها به سوی کوفه حرکت می کند.

کاش می شد از این دیوارهای بلند کوفه بالا رفت و به دشت و بیابان زد و تا مکه به پیش تاخت و به امام حسین (علیه السلام) خبر داد که کوفیان وفا ندارند! آنها نامرد هستند و پذیرایی شان با شمشیر است!

اکنون، مأموران ابن زیاد به وی خبر می دهند که یاران مسلم متفرق شده اند.

اما ابن زیاد نگران است که نکند این یک تاکتیک نظامی باشد و در واقع نیروهای مسلم در کمین باشند تا شبانه حمله کنند.

ص: ۷۴

۱- ۷۸. وادع الناس إلى طاعتی واخذلهم عن آل أبي سفيان ، فإن رأيت الناس مجتمعين على بيعتي فعجل لي بالخبر حتى أعمل على حسب ذلك إن شاء الله تعالى ، ثم عانقه الحسين وودعه وبكى جميعا الفتوح : ج ۵ ص ۳۰.

عجیب است که ابن زیاد هم باور نمی کند که کوفیان این قدر بی وفا باشند!

به او می گویند: «به خدا قسم، مسلم دیگر هیچ یار و یآوری ندارد»، اما او باور نمی کند.

ابن زیاد می گوید: «شاید یاران مسلم در مسجد مخفی شده اند، نکند آنها برای ما کمین کرده باشند؟».

برای همین سربازان ابن زیاد مشعل های زیادی را روشن می کنند و تمام مسجد کوفه را جستجو می کنند و کوچه ها و محله های کوفه را با دقت می گردند تا اطمینان پیدا کنند که از یاران مسلم، کسی نمانده است. (۱)

بعد از ساعتی، ابن زیاد یقین پیدا می کند که همه، مسلم را تنها گذاشته اند.

اکنون موقع آن است که دستور جدید ابن زیاد را بشنوی: «ای مردم کوفه! همه باید برای خواندن نماز به مسجد کوفه بیایید. هر کس به مسجد نیاید خورش ریخته خواهد شد». (۲)

مأموران با مشعل های زیادی مسجد را مانند روز، روشن می کنند و مردم گروه گروه به مسجد می آیند.

عجیب است! امروز صبح همین مردم، برای یاری مسلم، این مسجد را پر نمودند و امشب برای یاری ابن زیاد!

ابن زیاد در حالی که مأموران زیادی از او محافظت می کنند، از قصر خارج می شود و به سوی مسجد می آید.

نماز خفتن (نماز عشا) به امامت ابن زیاد، در حالی که مأموران زیادی پشت سر

ص: ۷۵

۱- ۷۹. قال لأصحابه: أشرفوا فانظروا هل ترون منهم أحداً؟ فأشرفوا فلم يروا أحداً، قال: فانظروا لعلهم تحت الظلال قد كمنوا

لكم.... الإرشاد ج ۲ ص ۵۵، مقتل الحسين عليه السلام ص ۴۷.

۲- ۸۰. وأمر عمرو بن نافع فنادی: ألا- برئت الذمّه من رجل... صَلَّى العتمه إلّا في المسجد، فلم يكن له إلّا ساعه حتّى امتلأ

المسجد من الناس... تاريخ الطبري ج ۴ ص ۲۷۸.

او قرار گرفته اند، بر پا می شود.

نماز تمام می شود و ابن زیاد به منبر می رود: «ای مردم! دیدید که مسلم چه آشوبی در شهر شما به پا نمود و چگونه گروهی از مردم نادان را گرد خود جمع کرد! خدا را شکر که همه آنان متفرق شدند. اکنون بدانید هر کس که مسلم در خانه او پیدا شود مرگ در انتظار او خواهد بود. هر کس مرا از مکانی که مسلم در آنجاست با خبر کند، من جایزه ویژه ای به او خواهم داد.» (۱).

و بعد از منبر پایین می آید و به قصر می رود.

مردم هم به خانه های خود باز می گردند.

وقتی ابن زیاد به قصر می رسد به فرمانده نیروهای خود می گوید: «اگر امشب مسلم را پیدا نکنی مادرت را به عزایت می نشانم، وای به حالت اگر مسلم از این شهر فرار کند!» (۲).

نیروهای ابن زیاد در هر کوی و برزن در جستجوی مسلم هستند.

آیا آنها مسلم را خواهند یافت؟

«ما به هر کس که از مسلم خبری بیاورد جایزه بزرگی می دهیم. مردم! بشتابید! جایزه، جایزه!».

به راستی مسلم کجاست؟

ص: ۷۶

۱- ۸۱. أما بعد، فإنَّ مسلم بن عقيل السفيه الجاهل قد أتى ما قد رأيتم من الخلاف والشقاق، فبرئت ذمّه الله من رجل وجدناه في داره...: الإرشاد ج ۲ ص ۵۶، الكامل في التاريخ ج ۴ ص ۳۲، تاريخ الطبری ج ۴ ص ۲۷۹، أعيان الشيعة ج ۱ ص ۵۹۲.

۲- ۸۲. يا حصين، ثكلتك أمك إن ضاع باب سكه من سكه الكوفه، أو خرج هذا الرجل ولم تأتني به، وقد سلطتك على دور أهل الكوفه...: تاريخ الطبری ج ۴ ص ۲۷۹.

زنی که تنها مرد کوفه شد

بیا امشب غریب کوفه را تنها نگذاریم!

خدایا! چرا این شهر بوی مرگ گرفته است؟

چرا یک نفر آشنا در این کوچه ها پیدا نمی شود؟

مسلم از این کوچه به آن کوچه می رود تا مبادا گرفتار مأموران ابن زیاد شود.

خواننده خوبم!

کاش ما در این شهر خانه ای داشتیم و مسلم را مهمان خود می کردیم!

آیا می دانی مسلم تشنه است؟

آیا ظرف آبی داری به او بدهی؟

ای غریب کوفه!

من نمی توانم غربت تو را روایت کنم.

ص: ۷۷

از کنار خانه هایی می گذری که صاحبان آن خانه ها بارها دست تو را بوسیده اند؛ اما اکنون در خانه هایشان را به روی تو بسته اند!

کیست که غربت امشب تو را ببیند و اشکش جاری نشود؟

نمی دانم چه مدّت است در این کوچه ها سرگردانی؟

ولی می دانم در اندیشه ارباب و مولای خود، امام حسین (علیه السلام) هستی.

و سرانجام به کوچه ای می رسی.

گویا در خانه ای گشوده است.

مادر پیری به نام طّوعه در آستانه در خانه اش ایستاده و منتظر آمدن پسرش است، او با خود می گوید: «خدایا! شهر پر از آشوب و فتنه است، چرا پسرم دیر کرده است؟».

تشنگی بر تو غلبه کرده است.

نزدیک می روی و بر آن مادر سلام می کنی و چنین می گویی: «مادر! من تشنه ام، می شود برایم آب بیاوری؟ امیدوارم خداوند تو را از تشنگی روز قیامت در امان دارد!» (۱).

طّوعه به داخل خانه می رود و ظرف آبی برایت می آورد.

تو ظرف آب را می نوشی و همانجا می ایستی.

خوب می دانم کسی که گرفتار غربت شده است به کوچک ترین محبّت، دل می بندد.

مادر تو در مدینه چشم به راه است.

تو در چهره طّوعه، مهر مادر را می یابی و برای همین، کنار خانه او می ایستی.

ص: ۷۸

طّوَعه به تو رو می کند و می گوید: «پسرم! اکنون که آب آشامیده ای به خانه ات برو! مگر نمی دانی شهر پر از آشوب است؟ خانواده ات نگران تو هستند، زودتر خود را به خانه برسان!».

بی اختیار اشک بر چشمانت حلقه می زند.

به یاد همسر مهربانت می افتی.

آری، رقیه - دختر علی (علیه السلام) - منتظر توست.

دست خود را می گشایی تا دختری را در آغوش بگیری.

دلت برای او خیلی تنگ شده است.

آیا بار دیگر آنها را خواهی دید؟

طّوَعه سخن خویش را تکرار می کند:

-- پسرم! زود به خانه ات برو!

-- مادرا! من در این شهر خانه ای ندارم.

-- به خانه یکی از دوستان خود برو.

-- من در این شهر غریبم و هیچ آشنایی ندارم.

-- یعنی هیچ کس را نداری که به خانه اش بروی؟

-- آیا می شود امشب مرا در خانه خود منزل دهی تا روزی، محبت تو را جبران کنم؟ (۱)

-- پسرم! شما...؟

-- من مسلم، نماینده امام حسینم که مردم این شهر به من دروغ گفتند. (۲)

اشک در چشمان طّوَعه حلقه می زند.

ص: ۷۹

أبي طالب ج ٣ ص ٢٤٤، تاريخ الطبري ج ٤ ص ٢٧٨.
٢-٨٥ . أنا مسلم بن عقيل، كذّبي هؤلاء القوم وغزّوني: الإرشاد ج ٢ ص ٥٥.

آری، او شنیده بود که مسلم هجده هزار سرباز دارد، او هرگز احتمال نمی داد که این مردی که تک و تنها سر به دیوار غریبی گذاشته است، مسلم باشد.

برای همین از مسلم عذرخواهی می کند و می گوید: «ای مولای من! مرا ببخش که شما را نشناختم! بفرمایید، خیلی خوش آمدید، اینجا خانه خودتان است.»^(۱)

و این چنین است که امشب طوعه افتخار همه زنان دنیا می شود و نام خویش را برای همیشه جاودان می کند.

آری، او به خوبی فهمید که تمام حقیقت، امشب، در قامت مسلم جلوه نموده است و پناه دادن به او پناه دادن به همه حقیقت است.

ص: ۸۰

۱- ۸۶. وجاء الليل، فهرب مسلم حتى دخل على امرأه من كنده، فاستجار بها...: تاريخ الإسلام ج ۴ ص ۱۷۱.

شب عرفه، عجب صفایی دارد!

همه مشغول دعا و مناجات هستند.

مسلم نیز در خانه طُوعه به عبادت مشغول است؛ اما بی وفایی کوفیان، دل او را سخت آزرده کرده است.

او به این فکر می کند که فردا چه خواهد شد، آیا خواهد توانست از کوفه جان سالم به در ببرد و خود را به امام حسین (علیه السلام) برساند و او را از سفر به کوفه باز دارد؟

آیا خواهد توانست یک نفر را پیدا کند تا پیامش را به امام حسین (علیه السلام) برساند؟

از آن طرف سربازان ابن زیاد به هر خانه ای که فکر می کردند، مسلم آنجا باشد، سرکشی کرده اند؛ اما هیچ نتیجه ای نگرفته اند.

در شهر، حکومت نظامی برقرار می شود و هیچ کس حق ندارد رفت و آمدی داشته باشد.

بلال، پسر طوَّعه به خانه می آید.

او می بیند که رفتار مادر با شب های دیگر فرق می کند.

او رفتار مادر را زیر نظر می گیرد، چرا مادر ظرف آب و غذا را به آن اتاق می برد؟

-- مادر! چه شده اینگونه شادمانی؟ گویی در آسمان ها سیر می کنی!

-- پسر، چقدر دیر کردی؟ نگران بودم.

-- مادر! مثل اینکه ما امشب مهمان داریم.

-- فرزندانم، این یک راز است و تو باید به من قول بدهی به هیچ کس نگویی.

-- باشد، من قول می دهم.

-- سعادت بی بزرگ نصیب ما شده است، امشب مسلم نماینده امام حسین (علیه السلام) مهمان ماست. (۱)

تا نام مسلم به گوش بلال می خورد، جایزه بزرگ و سگه های طلا به ذهنش خطور می کند.

جایزه ای که ابن زیاد برای پیدا نمودن مسلم قرار داده است، هر کسی را وسوسه می کند.

امشب، سه نفر در این خانه هستند و هیچ کدام از آنها خواب به چشم ندارند:

مسلم؛ او می داند شب آخر عمر اوست؛ امشب شب عرفه است، همه حاجی ها آماده می شوند تا مراسم حج خود را به جای

آورند و قربانی خود را در راه خدا قربان کنند و او

ص: ۸۲

۱- ۸۷. فقال: واللَّهِ إِنَّهُ ليرِيبُنِي كَثْرَةُ دُخُولِكَ هَذَا الْبَيْتِ وَخُرُوجِكَ مِنْهُ مِنْذُ اللَّيْلَةِ؟ إِنَّ لَكَ شَأْنًا! فقالت: يا بني! والله عن هذا، قال لها: واللَّهِ لتخبريني، قالت: يا بني لا تحدِّثنَّ أحدًا من الناس بما أخبرك. وأخذت عليه الإيمان...: تاريخ الطبري ج ۴ ص ۲۷۸، الإرشاد ج ۲ ص ۵۵.

فردا خود را در راه مولایش قربانی خواهد نمود.

طُوعه؛ مادر مهربانی که دلش آرام نمی گیرد؛ گویا او هم از حالت مسلم فهمیده است که به زودی مهمان او خواهد رفت.

آری، او می داند غریب ترین مرد تاریخ در خانه اش مهمان است. او می خواهد بهترین پذیرایی را از او نموده باشد.

رحمت خدا بر تو ای طُوعه که به تنهایی یک دنیا مردانگی آفریدی!

و بلال، پسر طُوعه، به فکر جایزه است.

این شیطان است که به او می گوید: «جایزه بزرگی در راه است که با آن می توانی چه کارها بکنی، تا کی باید کارگری

کنی؟ تا کی باید سختی بکشی؟ تو می توانی با گرفتن این جایزه به همه آرزوهای خود برسی، ازدواج کنی، خانه ای برای

خود خریداری کنی و اسب زیبایی برای خود بخری».

ص: ۸۳

صبح روز عرفه است، روزی که خدا رحمت خود را بر بندگانش نازل می کند.

گویا که کوفه از این رحمت و مهربانی خدا سهمی ندارد.

همه به دنبال مسلم هستند تا جایزه بگیرند.

بلال در حیاط خانه نشسته است و در فکر است که ناگهان این صدا به گوشش می رسد: «اگر در خانه ای مسلم را بیابیم آن خانه را خراب خواهیم نمود و اهل آن خانه را به قتل خواهیم رساند».

آری، مأموران ابن زیاد در شهر می چرخند و این خبر را اعلام می کنند.

ترسی عجیب بر بلال سایه می افکند.

او با خود می گوید: «مأموران، خانه های افراد زیادی را گشته اند و هر لحظه ممکن است، وارد خانه ما بشوند و آن موقع، دیگر سرنوشت من و مادرم

چیزی جز مرگ نیست».

از طرف دیگر آن جایزه بزرگ او را وسوسه می کند.

سرانجام او تصمیم خود را می گیرد و به سوی قصر حرکت می کند.

او به مأموران می گوید: «خبر مهمی دارم که باید به ابن زیاد بگویم، من می دانم مسلم کجاست» (۱).

ابن زیاد تا از این خبر مطلع می شود بسیار خوشحال شده و دستور می دهد تا جایزه بلال را به او بدهند.

ابن زیاد به ابن اشعث (فرمانده گارد ویژه) دستور می دهد با مأموران زیادی به سوی خانه طُوعه حرکت کنند.

صدای شیبه اسب ها و هیاهوی سربازان به گوش می رسد.

سربازان، خانه طُوعه را از هر جهت محاصره می کنند؛ آنها در خانه را شکسته و وارد خانه می شوند.

مسلم با شجاعتی تمام با آنها می جنگد و آنان را از خانه بیرون می کند.

برای بار دوم، سربازان به خانه حمله می کنند و مسلم آنها را از خانه بیرون می کند.

آیا در این جنگ نا برابر، مسلم یاوری هم دارد؟

اگر خوب نگاه کنی در گوشه خانه، طُوعه را می بینی که دست به دعا برداشته است.

او با نگاه خود و دعایی که بر لب دارد، قوت قلبی برای مسلم است.

خانه طُوعه به خاطر شرایط خاص، سنگر خوبی برای مسلم است، برای همین

ص: ۸۵

۱ - ۸۸. فَلَمَّا أَصْبَحَ ابْنُ تَلْحَكٍ الْعَجُوزُ وَهُوَ بِلَالِ بْنِ أَسِيدِ الذِّي أَوْتِ أُمُّهُ ابْنَ عَقِيلٍ، فَعَدَا إِلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ مُحَمَّدِ بْنِ الْأَشْعَثِ، فَأَخْبَرَهُ بِمَكَانِ ابْنِ عَقِيلٍ عِنْدَ أُمِّهِ...: تاريخ الطبري ج ۴ ص ۲۷۹.

ابن اشعث تصمیم می گیرد، مسلم را به وسط کوچه بیاورد تا بتواند از هر جهت او را مورد حمله قرار دهد.

اینجاست که او فریاد می زند: «ای مسلم! از خانه بیرون بیا و گر نه، ما این خانه را آتش می زنیم».

مسلم تصمیم می گیرد از خانه خارج شود تا مبادا به طوعه آسیبی برسد. (۱)

این تصمیم مسلم، آن قدر سریع است که فرصت خداحافظی با طوعه را از او می گیرد.

چرا که اگر لحظه ای درنگ کند، آن نامردان خانه را به آتش می کشند.

تنها فرصتی که برای مسلم می ماند، یک نگاه است.

این نگاه چه نگاهی است؟

نگاه آخر، نگاه خداحافظی، نگاه تشکر.

وقتی طوعه مهمانش را غریب و بی یاور می بیند، بی اختیار اشک می ریزد و می گوید: «خدایا! مهمانم تنهاست، خدایا! او را یاری نما، کاش می توانستم مهمانم را یاری کنم!».

هنگامی که مسلم از درِ خانه خارج می شود به مرگ، لبخند می زند و می گوید: «این همان شهادتی است که همواره آرزویش را داشتم». (۲)

ص: ۸۶

۱- ۸۹. فلما سمع وقع حوافر الخيل وأصوات الرجال، عرف أنه قد أتى، فخرج إليهم بسيفه، واقتحموا عليه الدار، فشدّ عليهم يضربهم بسيفه، حتى أخرجهم من الدار، ثم عادوا إليه فشدّ كذلك... فلما رأوا ذلك أشرفوا عليه من فوق ظهر البيت فأخذوا يرمونه بالحجارة ويلهبون النار في أطنان القصب...: تاريخ الطبری ج ۴ ص ۲۷۹.

۲- ۹۰. فتبسم مسلم رحمه الله ثم قال: يا نفس، اخرجي إلى الموت الذي ليس منه محيص...: كتاب الفتوح ج ۵ ص ۵۳.

زیر باران سنگ و آتش

مسلم تک و تنها به جنگ با یک سپاه آمده است و آن چنان شجاعتی از خود نشان می دهد که همه آنها از ترس فرار می کنند.

ابن اشعث، یکی برای ابن زیاد می فرستد که نیروی کمکی برایم بفرست من نمی توانم در مقابل مسلم مقاومت کنم.

ابن زیاد نیروی کمکی می فرستد و برای او این چنین پیغام می دهد: «مادرت به عزایت بنشیند! چگونه است که یک سپاه نمی تواند یک نفر را دستگیر کند؟».

ابن اشعث چون این سخن ابن زیاد را می شنود می گوید: «مثل این که ابن زیاد نمی داند مرا به جنگ کسی فرستاده است که شجاعت را از پیامبر به ارث برده است».^(۱)

مسلم با شجاعتی تمام به دفاع ادامه می دهد و هیچ کس را توان مقابله با او

ص: ۸۷

۱- ۹۱. . أَيُّهَا الْأَمِيرُ، إِنَّكَ بَعَثْتَنِي إِلَى أَسَدٍ ضَرْغَامٍ، وَسَيْفٍ حَسَامٍ فِي كَفِّ بَطْلِ هُمَامٍ، مِنْ آلِ خَيْرِ الْأَنْبَاءِ...: مناقب آل أبي طالب ج ۳ ص ۲۴۴، بحار الأنوار ج ۱۴ ص ۳۵۴.

نیست.

کار به جایی می‌رسد که دیگر هیچ کس جرأت نمی‌کند به مسلم نزدیک شود.

فرمانده نیروهای ابن زیاد در مانده می‌شود.

در این هنگام فکری به ذهن او می‌رسد، او فریاد می‌زند: «ای مردم! اگر سکه طلا می‌خواهید، روی بام خانه خود بروید و مسلم را سنگ باران کنید، نخل‌های خرما را آتش بزنید و بر سر و صورت مسلم پرتاب کنید».

صحنه غریبی است! پذیرایی از مهمان با سنگ و آتش!

همان کسانی که تا دیروز برای بوسیدن دست مسلم با هم دعوا می‌کردند، اکنون سنگ به دست گرفته و به مسلم سنگ می‌زنند!

این کار کوفیان، دل مسلم را به درد می‌آورد، زیرا فقط کافران به این صورت سنگ باران می‌شوند.

اگر کسی مسلم را نمی‌شناخت، خیال می‌کرد که اهل کوفه دارند کافری را سنگ باران می‌کنند.

اینجاست که مسلم فریاد می‌زند: «ای مردم کوفه! برای چه سنگ بارانم می‌کنید؟ نکنند خیال می‌کنید من کافر شده‌ام؟! بدانید من مسلمانم و از اهل بیت پیامبر شما هستم، آیا این گونه حق پیامبر خود را ادا می‌کنید؟».

اما قلب این مردم سیاه شده است و این سخنان در دل آنها اثر نمی‌کند.

سنگی می‌آید و به پیشانی مسلم اصابت می‌کند و صورت مسلم با خون

پیشانی اش رنگین می شود.

مسلم خون پیشانی خود را پاک می کند.

نمی دانم، آیا او می داند، همین کوفیان سنگ به پیشانی امام حسین (علیه السلام) خواهند زد؟!

سنگ دیگری به لب و دندان او اصابت می کند و دندان های او را می شکند.

تشنگی بر او غلبه کرده است، چند ساعت است که با این نامردها می جنگد، خون زیادی از بدنش رفته است، آفتاب گرم کوفه بر بدنش می تابد.

اما دریغ از یک قطره آب!

مسلم به آنان می گوید: «ای مردم کوفه، من مهمان شمایم، آیا مهمان خود را تشنه می گذارید؟».

جانم فدای لب های تشنه ات، ای مسلم!

کسی جواب تو را نمی دهد، خسته ای؛ اما هنوز محکم قدم بر می داری.

دشمنان به تو دشنام می دهند؛ اما از نگاه تو می هراسند.

سنگ به تو پرتاب می کنند؛ اما از صدای تو بر خود می لرزند...

لشکر کوفه از دستگیری مسلم نا امید شده اند.

در این میان فرمانده لشکر رو به مسلم می کند و می گوید:

-- ای مسلم! اگر دست از جنگ برداری، در امان من هستی.

-- آیا من در امان خواهم بود؟

-- آری، من از طرف امیر کوفه به تو امان می دهم. (۱)

ص: ۸۹

۱- ۹۲. فدنا محمد بن الأشعث فقال: لك الأمان، فقال مسلم: آمن أنا؟ قال: نعم... مقاتل الطالبيين ص ۶۹، الإرشاد ج ۲ ص

اینجاست که مسلم به فکر فرو می رود و با خود می گوید: درست است که این مردم بی دین هستند؛ اما عرب که هستند و در میان عرب رسم بر آن است که چون به شخصی امان می دهند تا پای جان بر سر حرف خود می ایستند.

مسلم شمشیر خود را غلاف می کند و جنگ را متوقف می کند.

فرمانده ای که به او امان داده است، همراه سربازانش جلو می آید.

مسلم به آنان اطمینان کرده است؛ اما وقتی آنها نزدیک می آیند در یک چشم به هم زدن شمشیر مسلم را می ربایند.

مسلم تعجب می کند!

چرا که او خود، شمشیرش را غلاف نموده و عین نامردی است که شمشیرش را بگیرند.

عرب وقتی به کسی امان دادند، هرگز سلاح او را نمی گیرند.

اشک در چشم مسلم حلقه می زند و آنچه را باید بفهمد، می فهمد.

پس رو به کوفیان می کند و می گوید: «این نشانه پیمان شکنی شما بود که شمشیر مرا ربودید»^(۱).

یکی از سربازان هنگامی که اشک چشم مسلم را می بیند، زخم زبان می زند و می گوید: «کسی که عشق ریاست دارد، دیگر برای کشته شدن گریه نمی کند».

مسلم در جواب می گوید: «اشک من برای خودم نیست، برای آن کسی گریه می کنم که برایش نامه نوشته ام تا به کوفه بیاید و او اکنون با اهل و عیال خود به اینجا می آید»^(۲).

ص: ۹۰

۱- ۹۳. فاجتمعوا حوله وانتزعوا سيفه من عنقه... فكأنه عند ذلك آيس من نفسه، فدمعت عيناه، ثم قال: هذا أول الغدر: روضه الواعظین ص ۱۷۶، الإرشاد ج ۲ ص ۵۹.

۲- ۹۴. إني والله ما لنفسی أبکی، ولا لها من القتل أرثی... ولكن أبکی لأهلی المقبلین إلی، أبکی لحسین وآل حسین: تاریخ الطبری ج ۴ ص ۲۸۰، البدایه والنهایه ج ۸ ص ۱۷۱.

همسفر خوبیم!

به راستی چرا مسلم امان اهل کوفه را قبول کرد؟

مگر او از بی وفایی آنها خبر نداشت؟

می خواهم بگویم مسلم می دانست که آنها به قول خود وفا نخواهند کرد.

اما امان آنها را قبول کرد تا به آرزوی بزرگ خود برسد.

آیا مسلم در این میان به دنبال چیز دیگری است؟

آری، او می خواهد در دل فرمانده سپاه کوفه راهی باز کند تا با او هم کلام شود و از او خواسته ای طلب کند.

مسلم اکنون یک آرزو دارد و برای رسیدن به این آرزو، امان فرمانده دشمن را قبول می کند.

آیا می توانی حدس بزنی آرزوی مسلم چیست؟

نگاه کن!

فرمانده نیروها دارد مسلم را به سوی قصر می برد.

مسلم آرام آرام با او سخن می گوید:

-- من می دانم که ابن زیاد امان تو را قبول نخواهد کرد.

-- من فرمانده لشکر کوفه هستم، من به تو امان داده ام، اکنون خواهی دید که چگونه بر سخن خویش پایدار خواهم ماند و نخواهم گذاشت به تو آسیبی برسد.

-- اگر ابن زیاد امان تو را قبول نکرد، آیا حاضر هستی کاری برای من انجام

-- آری، من قول می دهم.

-- من از تو می خواهم که پیکری را به سوی حسین بفرستی و به او خبر دهی که مردم کوفه پیمان خود را شکسته اند.

فرمانده منقلب می شود؛ آخر او شجاعت مسلم را به چشم خود دیده است و می داند که به خاطر امانی که به او داده، شمشیر در غلاف کرده است.

نگاهی به مسلم می کند و می گوید: «به خدا قسم، این کار را برای تو انجام خواهم داد».

اینجاست که لبخند بر لب های مسلم نقش می بندد.

این همان چیزی است که مسلم می خواست؛ اگر او به جنگ ادامه می داد، هرگز نمی توانست به این خواسته خود برسد.

او سخن فرمانده ابن زیاد را قبول کرد تا او هم یک سخن او را قبول کند.

آری، مسلم نامه ای نوشته بود که امام حسین (علیه السلام) به کوفه بیاید، ولی اکنون که خود، اسیر کوفیان شده است، در فکر آن است که آخرین پیام خود را برای امام خود فرستد.

(و جالب است بدانند که ابن اشعث در فرصتی مناسب به این وعده خود وفا کرد و کسی را فرستاد تا پیام مسلم را به امام حسین (علیه السلام) برساند و این خبر در نزدیک کربلا به آن حضرت رسید).^(۱)

ص: ۹۲

۱ - ۹۵. لَمَّا وَافَى زُبَيْلَهُ، وَافَاهُ بِهَا رَسُولُ مُحَمَّدِ بْنِ الْأَشْعَثِ... بِمَا كَانَ سَأَلَهُ مُسْلِمٌ أَنْ يَكْتُبَ بِهِ إِلَيْهِ مِنْ أَمْرِهِ، وَخَذْلَانَ أَهْلَ الْكُوفَةِ بَعْدَ أَنْ بَايَعُوهُ...: الْأَخْبَارُ الطَّوَالُ ص ۲۴۷.

ابن زیاد در قصر نشسته است و لحظه به لحظه حوادث را دنبال می کند؛ خبر می رسد که ابن اشعث به مسلم امان داده است.

مسلم را به سوی قصر می آورند و او را لحظاتی کنار درِ قصر می نشانند.

نگاه مسلم کجاست؟!

آن کوزه آب را می بینی؟

نگاه کن!

لب های مسلم از شدت تشنگی خشکیده است.

او تقاضای یک جرعه آب می کند؛ اما یکی از نگهبانان می گوید: «ای مسلم! تو دیگر آب نمی نوشی تا به جهنم بروی».^(۱)

ص: ۹۳

۱- ۹۶. .وإذا قلَّه بارده موضوعه علی الباب، فقال: اسقونی من هذا الماء، فقال له مسلم بن عمرو الباهلی: أتراها ما أبردها، لا والله لا تذوق منها قطره أبداً حتّى تذوق الحمیم فی نار جهنّم: الإرشاد ج ۲ ص ۶۰، تاریخ الطبری ج ۴ ص ۲۸۱.

بدن مسلم زخم های زیادی دارد؛ اما این زخم زبان ها بیش از همه درد آور است.

سرانجام لب های تشنه مسلم، دل یکی را به رحم می آورد.

او به غلام خود دستور می دهد تا ظرف آبی را از خانه برای مسلم بیاورد.

مسلم ظرف آب را به دست می گیرد و می خواهد آن را بنوشد؛ اما تمام ظرف از خون لبش رنگین می شود.

سه بار ظرف آب را عوض می کنند؛ اما هر بار خون تازه از لب و دندان مسلم جاری می شود. (۱)

اکنون، مسلم می فهمد که تقدیر خدا بر این است که او تشنه باشد.

آری آن روز مسلم از این راز خبر نداشت که همه یاران امام حسین (علیه السلام) با لب تشنه شهید خواهند شد.

ابن اشعث به نزد ابن زیاد می رود و بعد از عرض ادب به او می گوید: «من به مسلم امان داده ام».

ابن زیاد با غضب به او می گوید: «من تو را فرستادم تا مسلم را دستگیر کنی، نه این که به او امان بدهی».

ابن اشعث به ناچار سکوت می کند.

مسلم را داخل قصر می برند.

مسلم این گونه سلام می کند: «سلام بر آن کس که هدایت یافت و اطاعت خداوند را نمود».

ص: ۹۴

ابن زیاد از این که مسلم این گونه سلام می کند عصبانی می شود. او انتظار داشت که مسلم به عنوان امیر کوفه به او سلام دهد.

آری، مسلم فقط یک امیر دارد او هم امام حسین (علیه السلام) است و بس.

ابن زیاد رو به مسلم می کند و می گوید:

-- ای مسلم! به کوفه آمدی و میان مردم اختلاف انداختی و آشوب به پا کردی.

-- مردم این شهر، ما را دعوت کردند تا دین خدا را زنده کنیم.

-- خیلی دلت می خواست که در کوفه حکومت کنی و امیر کوفه شوی، اما خدا نخواست و تو را شایسته این مقام ندید.

-- اگر ما خاندان پیامبر شایسته خلافت نباشیم، پس چه کسی شایستگی آن را دارد؟

-- مگر نمی دانی که امروز یزید، شایستگی خلافت را دارد و اطاعت او بر شما واجب است.

-- هرگز، فقط خاندان پیامبر، شایستگی رهبری مسلمانان را دارند.

اینجاست که ابن زیاد عصبانی شده و شروع به ناسزا گفتن به امام حسین (علیه السلام) می کند.

مسلم در جواب می گوید: «تو و پدرت به این دشنام ها سزاوارتر می باشید».

صورت ابن زیاد از شدت عصبانیت برافروخته می شود و فریاد می زند: «امروز تو را به شیوه ای می کشم که هیچ کس را

تاکنون این گونه به قتل نرسانده باشند».^(۱)

ص: ۹۵

۱- ۹۸. قتلنی الله إن لم أقتلك قتله لم يقتلها أحد فی الإسلام: مقتل الحسين عليه السلام ص ۵۴.

اکنون مسلم، خدا را شکر می کند و به او می گوید: «خوشحالم که خدا شهادت را به دست بدترین انسانها که تو باشی نصیب من گرداند، ما راضی به آن هستیم که خدا بین ما و شما قضاوت کند».(۱)

آری، همواره شهادت، بزرگترین آرزوی مسلم بوده است.

همسفر خوبم!

مسلم می توانست به وسیله سازش با ابن زیاد، جان خود را نجات دهد.

اما دیدی که چگونه در مقابل ابن زیاد از امام حسین (علیه السلام) دفاع کرد و لحظه ای کوتاه نیامد.

چرا مسلم این طرف و آن طرف را نگاه می کند؟

او به دنبال کسی می گردد تا به او وصیت های خود را بگوید.

مسلم چه کسی را انتخاب می کند؟

اینان که گرد ابن زیاد جمع شده اند، همه نامردان این شهر هستند.

در این میان نگاهش به آشنایی می افتد، او را صدا می زند و به گوشه ای می رود و وصیت های خود را به او می گوید.

فکر می کنی وصیت مسلم چیست؟

این وصیت مسلم است: «من در شهر کوفه هفتصد درهم قرض دارم، دلم می خواهد این لباس جنگی مرا بفروشی و قرض مرا بدهی، همچنین بعد از کشته شدنم، بدن مرا به خاک بسپاری و شخصی را هم به سوی امام حسین (علیه السلام) بفرستی که او را از آمدن به کوفه منصرف کند».(۲)

ص: ۹۶

۱- ۹۹. فقال: الحمد لله على كل حال، رضينا بالله حكماً بيننا وبينكم: مقتل الحسين عليه السلام ص ۵۴.

۲- ۱۰۰. إن علي بالكوفة ديناً استندته منذ قدمت الكوفة، وهو سبعمئة درهم، فاقضها عني، وانظر جثتي فاستوهبها من ابن زياد فوارها...: تاريخ الطبري ج ۴ ص ۲۸۲.

بعد از این که سخن مسلم تمام می شود، آن شخص به نزد ابن زیاد می آید و تمام وصیت های مسلم را به او می گوید.

ابن زیاد رو به او می کند و می گوید: «مسلم تو را محرم راز دانست و تو راز او را فاش ساختی، قرض مسلم را ادا کن! اما با پیکر او هر چه بخواهم، می کنم و اما درباره حسین، اگر او به سوی ما نیاید ما هم کاری با او نداریم».^(۱)

ابن زیاد دستور داد تا مسلم را بالای قصر ببرند.^(۲)

ص: ۹۷

۱- ۱۰۱. . أمّا مالک فهو لك ولسنا نمنعك أن تصنع فيه ما أحببت... وأمّا حسین فإنه إن لم یردنا لم نرده...: الإرشاد ج ۲ ص ۶۱.

۲- ۱۰۲. . ثمّ قال: اصعدوا به فوق القصر فاضربوا عنقه، واتبعوا جسده رأسه: الإرشاد ج ۲ ص ۶۳، بحار الأنوار ج ۴۴ ص ۳۵۷.

بر بلندی کوفه

همه می گویند که کوفیان بی وفایند.

نه، اتفاقاً آنان خیلی با وفا هستند!

حتماً می گویی که چرا این حرف را می زنی، این کوفیان بودند که با مسلم بیعت کردند؛ ولی مسلم را تنها گذاشتند؟

خواننده عزیزم!

یادت هست موقعی که مسلم به کوفه آمد چه اجتماع بزرگی به وجود آمد و همه مردم برای دیدن مسلم جمع شدند؟

آن روز همه مردم برای دیدن طلوع مسلم در کوفه جمع شده بودند، امروز هم، همه برای دیدن غروب مسلم جمع شده اند!

خورشید جوانمردی بر بالای قصر کوفه غروب می کند!

ص: ۹۸

غروب غریبانه ای است، آسمان خونین است!

مردم آمده اند، ببینند که سرانجام مسلم چه می شود.

خوب، این خودش یک نوع وفاداری است.

آنها می توانستند در خانه های خود بمانند و بیرون نیایند.

اما آنها باید به کسی که با او بیعت کرده اند، وفادار باشند.

مسلم دیگر تنها نیست.

نگاه کن!

مردم گروه گروه به سوی قصر می آیند.

همه نگاه ها به سوی بالای قصر خیره می شود.

مسلم را به پشت بام قصر برده اند.

و یکی از سربازان ابن زیاد با شمشیر برهنه کنار او ایستاده است.

همه به چهره خونین مسلم نگاه می کنند.

غروب اسوه مردانگی و شجاعت نزدیک است!

مسلم ذکر خدا را بر لب دارد.

روز عرفه است و مردم بر بلندای کوه رحمت (جبلُ الرِّحْمه)، در صحرای عرفات مشغول عبادت هستند.

ولی مسلم بر بلندای قصر کوفه دعا می خواند!

نگاه به لب هایش کن! هنوز او تشنه است.

او نگاهی به شهر کوفه می کند و این چنین دعا می کند: «بار خدایا!، تو میان ما و این مردمی که پیمان خود را با ما

شکستند، قضاوت کن!». (۱)

دعای او کوتاه و مختصر است.

مسلم، بالای بامِ بلا ایستاده است.

نگاه کن! اشک در چشمان مسلم است.

آیا می دانی این اشک، چه پیامی برای تاریخ دارد؟

نگاه مسلم به کجا خیره شده است؟

به راستی او چه می بیند که دیگران نمی توانند، ببینند؟

آیا او روزی را می بیند که سر مطهر حسین (علیه السلام) را در این شهر می چرخانند؟

شاید او برای روزی گریه می کند که زینب (علیها السلام) را به اسیری می آورند.

آیا مسلم به یاد مولایش افتاده که اکنون به سوی کوفه در حرکت است؟

دوست من! سفر ما رو به پایان است. آیا موافقی در اینجا برایت حکایتی بگویم؟

روزی از روزها، پیامبر به عقیل (پدر مسلم) نگاهی کرد و فرمود: «روزی فرا می رسد که فرزند تو در راه عشق به حسین (علیه

السلام) شهید می شود و اهل ایمان بر شهادتش اشک می ریزند و فرشتگان بر او صلوات می فرستند».

آنگاه پیامبر شروع به گریه کردن نمود.

ص: ۱۰۰

گریه پیامبر آن قدر شدید بود که اشک چشمهایش بر سینه اش می ریخت! ۱۰۴

کسی آن روز نمی دانست که چرا پیامبر این گونه، گریه می کند.

رسول خدا در واقع از غریبی مسلم خبر داشت و بر غربت او اشک می ریخت.

جانم به فدایت! ای غریب کوفه که پیامبر هم بر غربت اشک ریخت.

به فرموده پیامبر اشک بر تو نشانه ایمان است.

خدا را شکر که اشکم هنگام خواندن این کتاب جاری شد و من نیز بر غربت تو اشک ها ریختم.

ای غریب کوفه! به این مردم بگو:

به غریبی ام نگاه نکنید!

اینان فرشتگان هستند که به استقبال من آمده اند.

آنان منتظر من هستند.

اکنون به مهمانی آسمان می روم.

آن هم رسول خداست که دست های خود را باز کرده است تا مرا در آغوش گیرد!

من از اینجا به بلندای عرش خدا می روم!

جلّاد شمشیر خود را بالا می برد.

خدای من! پیکر بی جان مسلم...

ای مردم بی وفای کوفه!

پیکر مهمان خود را تحویل بگیرید! (۱)

ص: ۱۰۱

۱- ۱۰۵. . فبعث إلى مسلم بن عقيل بضرب عنقه، ورماه من القصر إلى العامه، ففرّق مالهم وتبدّدت كلمتهم...: البدایه والنهایه

سخن آخر

سلام بر تو ای بنده خوب خدا!

سلام بر تو ای غریب کوچه ها!

سلام بر تو که مردانگی از تو درس آموخت.

سلام بر تو که تاریخ، به وفای تو چشم دوخت.

اکنون، که تو را بهتر شناختیم؛

فهمیدیم که به اوج غربت، لبخند زدی؛

در راه امام خود تا آخر ایستادی؛

پیام تو را می شنویم.

تا جان در تن داریم،

ص: ۱۰۲

امام زمان خود را یاری می کنیم.

تا نفس در سینه داریم،

از زیبایی آمدنش دم می زنیم.

ما با خدای خویش پیمان می بندیم

تا نگذاریم

پرچم سبز شیعه، غریب بماند.

ص: ۱۰۳

(۱) . وصل مسلم بن عقيل إلى الكوفة في ۵ شوال سنة ۶۰، وبايعه من أهلها ثمانية آلاف رجل سراً للحسين عليه السلام: حياه الإمام الحسين عليه السلام ج ۲ ص ۳۴۵.

(۲) . جهت اطلاعات بیشتر مراجعه کنید به: مقاتل الطالبیین لأبی الفرج الإصفهانی ص ۶۲.

(۳) . إنَّ الحسين رضى الله عنه قدّم مسلم بن عقيل وهو ابن عمّه إلى الكوفة، وأمره أن ينظر إلى اجتماع الناس عليه ويكتب بخبرهم...: تاريخ الإسلام للذهبي ج ۴ ص ۱۷۰؛ فوافق بيعه أهل العراق، فسار إليهم بعد أن أرسل ابن عمّه مسلم بن عقيل لأخذ البيعه...: لسان الميزان لابن حجر ج ۶ ص ۲۹۳؛ وقدّم أمامه ابن عمّه مسلم بن عقيل رضى الله عنه وأرضاه، للدعوه إلى الله والبيعة له على الجهاد، فبايعه أهل الكوفة على ذلك وعاهدوه، وضمنوا له النصره...: كشف الغمّة للإربلي ج ۲ ص ۲۱۵، الإرشاد للشيخ المفيد ج ۲ ص ۳۱؛ كان الحسين قدّمه لبياع له الناس، ثمّ جهّز إليه عسكرياً فقاتلوه...: فتح الباري لابن حجر ج ۷ ص ۷۴.

(۴) . مرحوم شيخ صدوق تصريح قدس سره می کند که طفلان مسلم همراه با امام حسين عليه السلام بودند و در روز عاشورا اسير شده و همراه ديگر اسيران به كوفه آورده شدند به همین جهت ما در این کتاب، به طفلان مسلم، اشاره ای نکردیم، مراجعه کنید به: الأمالی للصدوق ص ۱۴۷.

(۵) . ثمّ أقبل مسلم حتّى دخل الكوفة، فنزل دار المختار بن أبي عبيد، وهي التي تُدعى اليوم دار مسلم بن المسيّب: تاريخ الطبري ج ۴ ص ۲۶۴، مقتل الحسين عليه السلام لأبي مخنف ص ۲۰، كتاب الفتوح لابن أعمش الكوفى ج ۵ ص ۳۳، روضه الواعظين للفتال النيسابورى ص ۱۷۳، الثقات لابن حبان ج ۲ ص ۳۰۷، الإرشاد ج ۴۱۲، بحار الأنوار للمجلسي ج ۴۴ ص ۳۳۵؛ فسار مسلم حتّى وافى الكوفة ونزل فى الدار التي تُعرف بدار المختار بن أبي عبيد...: الأخبار الطوال للدينورى ص ۲۳۱؛ لما قدم مسلم بن عقيل الكوفة بين يدي الحسين، نزل دار المختار فبايعه وناصحته...: تاريخ الإسلام ج ۵ ص ۶۱.

(۶) . لقد اختار مسلم النزول فى بيت المختار دون غيره من زعماء الشيعة؛ وذلك لوثوقه بإخلاصه للإمام الحسين... فقد كان المختار زوجاً لعمره بنت النعمان بن بشير حاكم الكوفة...: حياه الإمام الحسين عليه السلام ج ۲ ص ۳۴۵؛ وكانت عند المختار امرأتان، إحداهما أمّ ثابت بنت سمره بن جندب، والأخرى عمره بنت النعمان بن بشير...: تاريخ مدينه دمشق لابن عساكر ج ۶۹ ص ۲۹۵؛ ودُبحت عمره بنت النعمان بن بشير صبراً؛ لأنها شهدت أنّ زوجها المختار عبد صالح...: سير أعلام النبلاء

للذهبي ج ٣ ص ٥٤٣، الأعلام للزركلي ج ٥ ص ٧٢.

(٧). تواترت الكتب حتى اجتمع عنده في نوب متفرقة اثنا عشر ألف كتاب: بحار الأنوار ج ٤٤ ص ٣٣٤، أعيان الشيعة ج ١ ص ٥٨٩؛ شخص الحسين يريد العراق، حين تواترت عليه كتبهم وترادفت رسالهم ببيعته والسمع والطاعة له: التنبيه والإشراف للمسعودي ص ٢٦٢.

(٨). كتب إليه شيبث بن ربعي ويزيد بن الحارث و... أما بعد، فقد اخضرّ الجناب، وأينعت الثمار، وطمت الجمام، فإذا شئت فاقدم على جنده مجنّده لك، والسلام: تاريخ الطبري ج ٤ ص ٢٦٢؛ إنّا معك، ومعنا مئة ألف سيف، إنّا قد حبسنا أنفسنا عليك، ولسنا نحضر الصلاة مع الولاة، فاقدم علينا فنحن في مئة ألف سيف...: حياه الإمام الحسين عليه السلام ج ٢ ص ٣٣٤.

(٩). بسم الله الرحمن الرحيم، من الحسين بن علي إلى من بلغه كتابي هذا من أوليائه وشيعته بالكوفة، سلام عليكم، أما بعد، فقد أتتني كتبكم وفهمت ما ذكرتم من محبتكم لقدومي عليكم، وإنّي باعث إليكم بأخي وابن عمّي وثقتي من أهلي مسلم بن عقيل...: الأخبار الطوال ص ٢٣٠، الكامل في التاريخ لابن الأثير ج ٤ ص ٢١، بحار الأنوار ج ٤٤ ص ٣٣٤؛ وقد بعثت إليكم ابن عمّي وثقتي من أهل بيتي مسلم بن عقيل، يكتب إليّ بأمركم...: تاريخ ابن خلدون ج ٣ ص ٢٢.

(١٠). أقبلت الشيعة تختلف إليه، فلمّا اجتمعت إليه جماعه منهم، قرأ عليهم كتاب الحسين، فأخذوا يبكون...: مقتل الحسين عليه السلام ص ٢١؛ فلمّا اجتمع إليه منهم جماعه قرأ عليهم كتاب الحسين عليه السلام وهم يبكون، حتى بايعه منهم ثمانية عشر ألفاً: اللهوف في قتلى الطفوف لابن طاووس ص ٢٥.

(١١). فقام عابس بن شبيب الشاكري، فحمد الله وأثنى عليه، ثمّ قال: أمّا بعد، فإنّي أخبرك عن الناس ولا أعلم ما في أنفسهم وما أغرّك منهم، والله أحدثك عمّا أنا موطن بنفسى عليه، والله لأجيبكم إذا دعوتهم، ولأقاتلنّ معكم عدوكم: مقتل الحسين عليه السلام ص ٢٠، تاريخ الطبري ج ٤ ص ٢٦٤؛ ذكر في أصحاب الإمام الحسين عليه السلام: رجال الطوسي ص ١٠٣، جامع الرواه للأردبيلي ج ١ ص ٤٢٥.

(١٢). ثمّ قام حبيب بن مظاهر الأسدي، قال: وأنا والله الذي لا إله إلا هو على ما أنت عليه...: كتاب الفتوح ج ٥ ص ٣٤، تاريخ الطبري ج ٤ ص ٢٦٤. ولشرح حاله راجع: اختيار معرفة الرجال للشيخ الطوسي ج ١ ص ٢٩٢، رجال الطوسي ص ٦٠، رجال ابن داوود ص ٧٠، نقد الرجال للتفرشي ج ١ ص ٣٩٩، جامع الرواه ج ١ ص ١٧٨، معجم رجال الحديث للسيد الخوئي ج ٥ ص ٢٠١، أعيان الشيعة ج ٤ ص ٥٥٣.

(١٣). كان النعمان أميراً على الكوفة لمعاوية سبعة أشهر...: الاستيعاب لابن عبد البر، ج ٤ ص ١٤٩٨، معجم رجال الحديث ج ٢٠ ص ١٧٨؛ كان معاوية بعث النعمان أميراً على الكوفة، فكان عليها سبعة أشهر: التاريخ الصغير للبخاري ج ١ ص ١٤٠، التاريخ الكبير للبخاري ج ٨ ص ٧٥.

(١٤). فأقرّ عبيد الله بن زياد على البصره، والنعمان بن بشير على الكوفة... ولم يكن ليزيد همّه حين ولي إلا بيعه النفر الذين أبوا على معاوية الإجابة إلى بيعه يزيد...: تاريخ الطبري ج ٤ ص ٢٥٠.

(١٥) . علم مكانه النعمان بن بشير أمير الكوفة، وكان حليماً يجنح إلى المسالمة...: تاريخ ابن خلدون ج ٣ ص ٢٢.

(١٦) . جعلت الشيعة تختلف إلى مسلم بن عقيل رضى الله عنه...: الإرشاد ج ٢ ص ٤١.

(١٧) . خرج إلينا النعمان بن بشير، فصعد المنبر، فحمد الله وأثنى عليه، ثم قال: أمّا بعد، فاتّقوا الله عباد الله، ولا تسارعوا إلى الفتنة

ص: ١٠٦

والفرقة، فإنَّ فيهما يهلك الرجال، وتُسفك الدماء، وتُغصب الأموال. وكان حليماً ناسكاً يحب العافية، قال: إنِّي لم أقاتل من لم يقاتلني، ولا أثب على من لا يثب عليّ... مقتل الحسين عليه السلام ص ٢١، تاريخ الطبرى ج ٤ ص ٢٦٤، الإرشاد ج ٢ ص ٤٤، بحار الأنوار ج ٤٤ ص ٣٣٦، الكامل فى التاريخ ج ٤ ص ٢٢، قاموس الرجال للتستري ج ١٠ ص ٣٧٥.

(١٨). إنَّ هذا الأمر لا يصلح بالغشمه، وإنَّ الذى سلكته أيها الأمير مسلك المستضعفين... البدايه والنهائيه لابن كثير ج ٨ ص ١٦٤.

(١٩). فقال النعمان: أن أكون من المستضعفين فى طاعه الله، أحبَّ إليّ من أن أكون من الأعزّين فى معصيه الله: الإرشاد ج ٢ ص ٤٢، بحار الأنوار ج ٤٤ ص ٣٣٦، كتاب الفتوح ج ٥ ص ٣٥.

(٢٠). لم يزل مسلم بن عقيل يأخذ البيعه من أهل الكوفه، حتّى بايعه منهم ثمانيه عشر ألف رجل فى سترٍ ورفق: الأخبار الطوال ص ٢٣٥؛ كتّب مسلم بن عقيل إلى الحسين بن عليّ يخبره ببيعه اثني عشر ألفاً من أهل الكوفه، ويأمره بالقدوم...: تاريخ الطبرى ج ٤ ص ٢٥٨؛ وكان مسير الحسين من مكّه... إلى العراق بعد أن بايع له من أهل الكوفه اثنا عشر ألفاً على يدي مسلم بن عقيل بن أبى طالب، وكتبوا إليه فى القدوم...: تاريخ مدينه دمشق ج ١٤ ص ٢١٣؛ وقد بايع مسلم بن عقيل ثمانيه عشر ألفاً: إمتاع الأسماع للمقريزى ج ٥ ص ٣٦٣؛ فذهب إليه أهل الكوفه، فبايعه اثنا عشر ألفاً...: سير أعلام النبلاء ج ٣ ص ٣٠٦؛ فبايع أهل الكوفه ابن عمّه مسلم بن عقيل نيابه عنه، وهم اثنا عشر ألفاً، وقيل: أكثر من ذلك...: ينابيع المودّه للقندوزى ج ٣ ص ٢٦؛ فلما اجتمع إليه منهم جماعه قرأ عليهم كتاب الحسين عليه السلام وهم يبيكون، حتّى بايعه منهم ثمانيه عشر ألفاً: اللهوف فى قتلى الطفوف ص ٢٥.

(٢١). الرائد لا يكذب أهله، وقد بايعنى من أهل الكوفه ثمانيه عشر ألف، فعجّل الإقبال حين يأتيك كتابى: مثير الأحزان لابن نما الحلّى ص ٢١، الأخبار الطوال ص ٢٤٣، تاريخ الطبرى ج ٤ ص ٢٨١، أعيان الشيعة ج ١ ص ٥٨٩.

(٢٢). قدم كتاب إلى الحسين مع عابس بن أبى شبيب الشاكري: أمّا بعد، فإنَّ الرائد لا يكذب أهله...: تاريخ الطبرى ج ٤ ص ٢٨١.

(٢٣). خرج عبد الله بن مسلم، وكتب إلى يزيد بن معاويه: أمّا بعد، فإنَّ مسلم بن عقيل قد قدم الكوفه، فبايعه الشيعة للحسين، فإن كان لك بالكوفه حاجه فابعث إليها رجلاً قوياً ينفذ أمرك ويعمل عملك فى عدوك، فإنَّ النعمان بن بشير رجل ضعيف، وهو يتضعف...: مقتل الحسين عليه السلام ص ٢٢، الإرشاد ج ٢ ص ٤٢، روضه الواعظين ص ١٧٣، الكامل فى التاريخ ج ٤ ص ٢٢.

(٢٤). كان يزيد عليه ساخطاً، وكان قد همّ بعزله، وكان على البصره: تهذيب الكمال للمزى ج ٦ ص ٤٢٣، سير أعلام النبلاء ج ٣ ص ٣٠٦.

(٢٥). فقال له سرجون: أرأيت لو نُشر لك معاويه كنت تأخذ برأيه؟ قال نعم، فأخرج عهد عبيد الله على الكوفه، فقال: هذا رأى معاويه، ومات وقد عهد بهذا الكتاب. فأخذ برأيه وجمع الكوفه والبصره لعبيد الله...: الكامل فى التاريخ ج ٤ ص ٢٣،

الإرشاد ج ٢ ص ٤٢، تاريخ الطبرى ج ٤ ص ٢٦٥؛ وكان سِرجون أشار على يزيد بتقديم عبد الله، وهو إذاك عنه ساخط...: درر السمط فى خبر السبط ص ٩٧؛ فقال: يا سِرجون، ما الذى عندك فى أهل الكوفه، فقد قدم مسلم بن عقيل وقد بايعه الترابيه للحسين بن على - رضى الله عنهما -؟ فقال له سِرجون: أتقبل منى ما أشير به عليك؟...: كتاب الفتوح ج ٥ ص ٣٦.

(٢٦). أمّا بعد، فإنّ شيعتى من أهل الكوفه كتبوا إليّ فخبرونى أنّ مسلم بن عقيل يجمع الجموع ويشقّ عصا المسلمين، وقد اجتمع عليه خلق كثير من شيعة أبى تراب، فإذا وصل إليك كتابى هذا فسر حين تقرأه حتّى تقدم الكوفه... فالعجل العجل العجل: كتاب الفتوح ج ٥ ص ٣٦؛ فسر حين تقرأ كتابى هذا حتّى تأتى أهل الكوفه فتطلب ابن عقيل...: تاريخ الطبرى ج ٤ ص ٢٦٥.

ص: ١٠٧

(٢٧) . ثم دفع الكتاب إلى مسلم بن عمرو الباهلي، ثم أمره أن يجد السير إلى عبد الله بن زياد: كتاب الفتوح ج ٥ ص ٣٧.

(٢٨) . قد كان الحسين بن علي قد كتب إلى رواء أهل البصره... يدعوهم فيه إلى نصرته والقيام معه في حقه، فكان كل من قرأ كتاب الحسين كتمه ولم يخبر به أحداً، إلا المنذر بن الجارود، فإنه خشي أن يكون هذا الكتاب دسيساً من عبد الله بن زياد، وكانت حومه بنت المنذر بن الجارود تحت عبيد الله...: كتاب الفتوح ج ٥ ص ٣٧، تاريخ الطبري ج ٤ ص ٢٦٦، البدايه والنهايه ج ٨ ص ١٧٠.

(٢٩) . فأمر عبيد الله بن زياد بطلب الرسول، فأتوه، فضربت عنقه: الأخبار الطوال ص ٢٣٢؛ فجاءه بالرسول من العشي التي يريد صبحتها أن يسبق إلى الكوفه، وأقرأه كتابه، فقدم الرسول فضرب عنقه: تاريخ الطبري ج ٤ ص ٢٦٦، مقتل الحسين عليه السلام ص ٢٦.

(٣٠) . يا أهل البصره، إن أمير المؤمنين ولأني مع البصره الكوفه، وأنا سائر إليها، وقد خلفت عليكم أخي عثمان بن زياد، فإياكم والخلاف والإرجاف، فوالذي لا إله غيره، لأن بلغني عن رجل منكم خلاف لأقتلنه وعريفه ووليه...: مقتل الحسين عليه السلام ص ٢٦، الأخبار الطوال ص ٢٢٢، تاريخ الطبري ج ٤ ص ٢٦٦، الكامل في التاريخ ج ٤ ص ٢٣.

(٣١) . لما بلغ عبد الله بن زياد مسير الحسين بن علي من الحجاز يريد الكوفه وعبيد الله بن زياد بالبصره، خرج على بغاله وهو اثنا عشر رجلاً، حتى قدم الكوفه: أنساب الأشراف للبلاذري ص ٨٦.

(٣٢) . فأقبل ابن زياد في وجوه البصره حتى قدم الكوفه مثلثاً، فما مرّ على مجلس من مجالسهم فيسلم، إلا قالوا: وعليك السلام يابن رسول الله، وهم يظنون أنه الحسين...: الإرشاد ج ٢ ص ٤٤.

(٣٣) . جعلوا يقبلون يده ورجله، فقال عبيد الله: لشد ما فسد هؤلاء: الطبقات الكبير لابن سعد ترجمه الإمام الحسين ص ٦٥.

(٣٤) . فلا يمرّ بمجلس فيسلم عليهم، إلا قالوا: وعليك السلام يابن رسول الله، يظنونه الحسين، فنزل القصر...: سير أعلام النبلاء ج ٣ ص ٣٠٦، الإصابه لابن حجر ج ٢ ص ٧٠.

(٣٥) . فاطع عليه النعمان وهو يظنه الحسين، فقال: أنشدك الله ألا تنحيت، والله ما أنا بمسلم إليك بأمانتي، وما لي في قتالك من إرب، فجعل يكلمه. ثم إنه دنا فتدلى النعمان من شرف القصر فجعل يكلمه، فقال ابن زياد: افتح لا فتحت، فقد طال ليالك يا نعيم...: أعيان الشيعة ج ١ ص ٥٩١، بحار الأنوار ج ٤٤ ص ٣٤١، تاريخ الطبري ج ٤ ص ٢٦٨.

(٣٦) . فسمعها إنسان خلفه فنكص إلى القوم الذين أتبعوه من أهل الكوفه على أنه الحسين، فقال: أي قوم ابن مرجانه، والذي لا إله إلا غيره...: تاريخ الطبري ج ٤ ص ٢٦٨، الإرشاد ج ٢ ص ٤٤.

(٣٧) . تحوّل مسلم حين قدم عبيد الله من الدار التي كان فيها إلى دار هاني بن عروه المرادي...: تهذيب التهذيب لابن حجر ج ٢ ص ٣٠٢.

(٣٨) . كان شيخ مراد وزعيمها، يركب في أربعة آلاف درّاع وثمانية آلاف راجل، وإذا أجبها أحلافها من كنده وغيرها كان في ثلاثين ألف دارع...: قاموس الرجال ج ١٠ ص ٤٩٠.

(٣٩) . استدعى بهاني بن عروه، فأدخل عليه القصر وهو ابن بضع وتسعين سنة...: الإصابه لابن حجر ج ٦ ص ٤٤٥.

(٤٠) . حتّى انتهى إلى دار هاني بن عروه المرادي، فدخل بابه وأرسل إليه أن اخرج، فخرج إليه هاني، فكره هاني مكانه حين رآه، فقال له مسلم: أتيتك لتجبرني وتضيفني، فقال: رحمك الله، لقد كلّفتني شططاً، ولولا دخولك داري لسألتك أن تخرج عني، غير أنّي يأخذني من ذلك ذمام وليس مردود عليّ مثلك عن جهل، ادخل. فأواه...: مقتل الحسين عليه السلام ص ٣١، مقاتل الطالبين لأبي

ص: ١٠٨

الفرج الإصفهاني ص ٦٤، تاريخ الطبري ج ٤ ص ٢٧٠.

(٤١) . لَمَّا نَزَلَ الْقَصْرَ نَوْدَى: الصَّلَاةَ جَامِعَةً. فَاجْتَمَعَ النَّاسُ، فَخَرَجَ إِلَيْنَا فَحَمَدَ اللَّهَ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ أَصْلَحَهُ اللَّهُ وَلَآئِنِي مَصْرُكُمُ وَتَغْرِكُمُ، وَأَمْرُنِي بِإِنْصَافِ مَظْلُومِكُمْ، وَإِعْطَاءِ مَحْرُومِكُمْ، وَبِالْإِحْسَانِ إِلَى سَامِعِكُمْ وَمَطِيعِكُمْ، وَبِالشَّدَّةِ عَلَى مَرِيْبِكُمْ وَعَاصِيِكُمْ... فَأَنَا لِمَحْسَنِكُمْ كَالْوَلَدِ الْبَرِّ، وَسُوْطِي وَسَيْفِي عَلَى مَنْ تَرَكَ أَمْرِي...: مَقْتَلِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ ص ٢٧، مَقَاتِلِ الطَّالِبِيِّينَ ص ٦٤، أَعْلَامُ الْوَرَى لِلشَّيْخِ الطَّبْرَسِيِّ ج ١ ص ٤٣٨.

(٤٢) . اِكْتَبُوا إِلَى الْعُرَفَاءِ وَمَنْ فِيكُمْ مَنْ طَلَبَهُ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ، وَمَنْ فِيكُمْ مَنْ الْحُرُورِيَّةَ وَأَهْلَ الرَّيْبِ الَّذِينَ رَأَيْهِمُ الْخِلَافَ وَالشَّقَاقَ...: الْإِرْشَادُ ج ٤٥٢، بَحَارُ الْأَنْوَارِ ج ٤٤ ص ٣٤١.

(٤٣) . شَرِيكُ بْنُ الْأَعْوَرِ الْحَارِثِيُّ الْهَمْدَانِيُّ، مِنْ خَوَاصِّ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ شَهِدَ مَعَهُ الْجَمَلَ وَصَفَّيْنِ... لَمَّا قَدِمَ الْكُوفَةَ فَنَزَلَ دَارَ هَانِي بْنِ عَرُوهِ وَفِيهَا مُسْلِمُ بْنُ عَقِيلٍ...: الْغَارَاتُ لِلثَّقَفِيِّ ج ٢ ص ٧٣٩، مَقَاتِلِ الطَّالِبِيِّينَ ص ٦٤، مَنَاقِبُ آلِ أَبِي طَالِبٍ ج ٣ ص ٢٤٢، سِيرُ أَعْلَامِ النُّبَلَاءِ ج ٣ ص ٢٩٩، أَنْسَابُ الْأَشْرَافِ ص ٧٩.

(٤٤) . فَقَالَ لِمُسْلِمٍ: إِنَّ هَذَا الْفَاجِرَ عَائِدِي الْعَشِيَّةِ، فَإِذَا جَلَسَ فَخَرَجَ إِلَيْهِ فَاقْتَلَهُ، ثُمَّ اقْعَدَ فِي الْقَصْرِ، لَيْسَ أَحَدٌ يَحْوِلُ بَيْنَكَ وَبَيْنَهُ...: الْكَامِلُ فِي التَّارِيخِ ج ٤ ص ٤٢٦، تَارِيخُ الطَّبْرِيِّ ج ٤ ص ٢٧١.

(٤٥) . قَالَ شَرِيكُ لِمُسْلِمٍ: أَرَأَيْتَكَ إِنْ أَمَكَّنْتَكَ مِنْ عَيْدِ اللَّهِ، أَضَارِبُهُ أَنْتَ بِالسَّيْفِ؟ قَالَ: نَعَمْ وَاللَّهِ. وَجَاءَ عَيْدُ اللَّهِ شَرِيكًا يَعُودُهُ فِي مَنْزِلِ هَانِي، وَقَدْ قَالَ شَرِيكُ لِمُسْلِمٍ: إِذَا سَمِعْتَنِي أَقُولُ: اسْقُونِي مَاءً، فَخَرَجَ عَلَيْهِ فَاضْرِبْهُ. وَجَلَسَ عَيْدُ اللَّهِ عَلَى فِرَاشِ شَرِيكٍ، وَقَامَ عَلَى رَأْسِهِ مِهْرَانٌ، فَقَالَ: اسْقُونِي مَاءً، فَخَرَجَتْ جَارِيَةٌ بِقَدَحٍ فَرَأَتْ مُسْلِمًا فَزَالَتْ، فَقَالَ شَرِيكُ: اسْقُونِي مَاءً، ثُمَّ قَالَ الثَّلَاثَةَ: وَيَلِكُمْ تَحْمُونِي الْمَاءَ! اسْقُونِيهِ وَلَوْ كَانَتْ فِيهِ نَفْسِي...: مَقْتَلِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ ص ٢٩، تَارِيخُ الطَّبْرِيِّ ج ٤ ص ٢٦٧.

(٤٦) . قَالَ شَرِيكُ: مَا مَنَعَكَ أَنْ تَخْرُجَ فَتَقْتُلَهُ؟ قَالَ: حَدِيثٌ بَلَّغْنِي عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ: الْإِيمَانُ قِيدٌ ضِدُّ الْفِتْكَ، لَا يَفْتُكُ مُؤْمِنٌ...: الْبَدَايَةُ وَالنِّهَايَةُ ج ٨ ص ١٦٤، مَقَاتِلِ الطَّالِبِيِّينَ ص ٦٥؛ وَرَوَى الْعَامَّةُ هَذَا الْحَدِيثَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ، فَارْجِعْ: مُسْنَدُ أَحْمَدَ ج ١ ص ١٦٦، الْمَصْنُفُ لِعَبْدِ الرَّزَّاقِ ج ٥ ص ٢٩٩، سَنَنِ أَبِي دَاوُدَ لِلسَّجِسْتَانِيِّ ج ١ ص ٦٣١، الْمُسْتَدْرَكُ لِلْحَاكِمِ النَّيْسَابُورِيِّ ج ٤ ص ٣٥٢، مَجْمَعُ الزَّوَائِدِ لِلهَيْثَمِيِّ ج ١ ص ٩٦، الْمَعْجَمُ الْأَوْسَطُ لِلطَّبْرَانِيِّ ج ٦ ص ١٨٦، الْمَعْجَمُ الْكَبِيرُ ج ١٩ ص ٣١٩، مُسْنَدُ الشَّامِيِّينَ لِلطَّبْرَانِيِّ ج ٣ ص ٣٥٠، مُسْنَدُ الشَّهَابِ لِابْنِ سَلَامَةَ ج ١ ص ١٢٩، الْجَامِعُ الصَّغِيرُ لِلسُّيُوطِيِّ ج ١ ص ٤٧٨، كَنْزُ الْعَمَالِ لِلْمَتَّقِيِّ الْهِنْدِيِّ ج ١ ص ٩٣، تَارِيخُ بَغْدَادَ لِلخَطِيبِ الْبَغْدَادِيِّ ج ١٠ ص ٣٨٦، تَفْسِيرُ الْقُرْطُبِيِّ ج ٥ ص ١٢١.

(٤٧) . دَعَى ابْنَ زِيَادٍ مَوْلَى يُقَالُ لَهُ مَعْقِلٌ، فَقَالَ لَهُ: خُذْ هَذِهِ ثَلَاثَةَ آلَافِ دِرْهَمٍ، ثُمَّ اطْلُبْ مُسْلِمَ بْنَ عَقِيلٍ، وَاطْلُبْ لَنَا أَصْحَابَهُ، ثُمَّ اعْطِهِمْ هَذِهِ الثَّلَاثَةَ آلَافَ فَقُلْ لَهُمْ: اسْتَعِينُوا بِهَا حَرْبَ عَدُوِّكُمْ، وَاعْلَمْهُمْ أَنَّكَ مِنْهُمْ...: مَقْتَلِ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ ص ٣١، الْإِرْشَادُ ج ٢ ص ٤٥.

(٤٨) . فَفَعَلَ ذَلِكَ حَتَّى أَتَى إِلَى مُسْلِمِ بْنِ عَوْسَجَةَ الْأَسَدِيِّ مِنْ بَنِي سَعْدِ بْنِ ثَعْلَبَةَ فِي الْمَسْجِدِ الْأَعْظَمِ وَهُوَ يَصَلِّي، وَسَمِعَ النَّاسَ

يقولون: إن هذا يبايع للحسين، فجاء الرجل حتى فرغ من صلاته...: مقتل الحسين عليه السلام ص ٣٢، تاريخ الطبري ج ٤ ص ٢٧٠، الإرشاد ج ٢ ص ٤٥.

(٤٩). فأخذ ببيعته قبل أن يبرح، وأخذ عليه الموائيق المغلظه ليناصحنّ وليكتمنّ، فأعطاه من ذلك ما رضى به...: مقتل الحسين عليه السلام

ص: ١٠٩

(٥٠) . فدفغ المال إلى أبى ثمامه العامرى بأمر مسلم بن عقيل، وهو الذى يقبض ما يؤتى به من الأموال ويشترى السلاح...: البدايه والنهايه ج ١٦٤٨.

(٥١) . فكان يغدو إلى مسلم بن عقيل، فلا يُحجب عنه، فيكون نهاره كله عنده، فيتعرّف جميع أخبارهم، فإذا أمسى وأظلم عنه الليل دخل على ابن زياد...: الأخبار الطوال ص ٢٣٦.

(٥٢) . فجاءه خبر ابن عقيل أنه ظهر بالكوفه، ولم يكن خروجه على ميعاد أصحابه...: تاريخ الإسلام ج ٥ ص ٦١.

(٥٣) . قال عبيد الله لوجه أهل الكوفه: ما بال هانى بن عروه لم يأتينى فيمن أتى؟ تهذيب الكمال ج ٦ ص ٤٢٤، تهذيب التهذيب ج ٢ ص ٣٠٢، تاريخ الطبرى ج ٤ ص ٢٥٩.

(٥٤) . كانت روعه أخت عمرو بن الحجاج تحت هانى بن عروه، وهى أم يحيى بن هانى، فقال لهم: ما يمنع هانى بن عروه من إتيانا؟ فقالوا: ما ندرى أصلحك الله، وأنه ليشتكى...: مقتل الحسين عليه السلام ص ٣٥.

(٥٥) . ما يمنعك من لقاء الأمير؟ فإنه ذكرك وقد قال: لو أعلم أنه شاكّ لعدته...: مقتل الحسين عليه السلام ص ٣٦.

(٥٦) . إذا دنى من القصر كأن نفسه أحست ببعض الذى كان، فقال لحسان بن أسماء: يابن أخى، إنى والله لهذا الرجل لخائف، فما ترى؟ فقال: أى عمّ، والله ما أتخوف عليك شيئاً...: مقتل الحسين عليه السلام ص ٣٦، الإرشاد ج ٢ ص ٤٧، بحار الأنوار ج ٤٤ ص ٣٤٤.

(٥٧) . يا هانى بن عروه، ما هذه الأمور التى تربص فى دورك لأمر المؤمنين وعامة المسلمين؟ جئت بمسلم بن عقيل فأدخلته دارك وجمعت له السلاح: تاريخ الطبرى ج ٤ ص ٢٧٣.

(٥٨) . دعا ابن زياد معقلاً ذاك اللعين، فجاء ووقف بين يديه، فقال: تعرف هذا؟ قال: نعم، وعلم هانى عند ذلك أنه كان عيناً عليهم...: تاريخ الطبرى ج ٤ ص ٢٧٣.

(٥٩) . والله ما دعوته إلى منزلى، ولا علمت بشىء من أمره، حتى إذا جائنى يسألنى النزول فاستحييت...: تاريخ الطبرى ج ٤ ص ٢٧٢، الإرشاد ج ٢ ص ٤٧، بحار الأنوار ج ٤٤ ص ٣٤٤.

(٦٠) . والله لتأتينى به أو لأضربنّ عنقك، فقال هانى: إذا تكثرت البارقه حول دارك، فقال: والهفا عليك، أبالبارقه تخوفنى، وهو يظنّ أنّ عشيرته سيمنعونه...: مقتل الحسين عليه السلام ص ٣٨.

(٦١) . أدنوه منى، فأدنى، فاعترض وجهه بالقضيب، فلم يزل يضرب وجهه وأنفه وجبينه وخدّه حتى كسر أنفه، وسيل الدماء على ثيابه...: مقتل الحسين ص ٣٨.

(٦٢) . فألقوه فى بيتٍ من بيوت الدار، وأغلقوا عليه بابه...: مقتل الحسين عليه السلام ص ٣٨.

(٦٣) . فقام إليه أسماء بن خارجة، فقال:... أمرتنا أن نجئك بالرجل، حتى إذا جئناك به هشمت وجهه...: الإرشاد ج ٢ ص ٥٠.

(٦٤) . فخرج إلى عبيد الله فقال: رأيتُه حيًّا... اخرج إلى هؤلاء فأخبرهم. فخرج وأمر عبيد الله الرجل فخرج معه، فقال لهم شريح: ما هذه الرعة السيئة، الرجل حتى... فانصرفوا ولا تحلوا بأنفسكم ولا بصاحبكم، فانصرفوا: مقتل الحسين عليه السلام ص ٣٠، الإرشاد ج ٢ ص ٤٨، تاريخ الطبرى ج ٤ ص ٢٦٩.

(٦٥) . كان مخرج مسلم بن عقيل بالكوفة يوم الثلاثاء لثمان ليالٍ مضين من ذى الحجة...: تاريخ الطبرى ج ٤ ص ٢٨٦.

ص: ١١٠

(٦٦) . فخرج فصعد المنبر ومعه أشرف الناس وشرطه وحشمه، فحمد الله وأثنى عليه، ثم قال: أما بعد أيها الناس، فاعتصموا بطاعة الله وطاعه أئمتكم...: الإرشاد ج ٢ ص ٥١.

(٦٧) . حتى دخلت النظارة المسجد من قبل باب التمارين، يشتدون ويقولون: قد جاء ابن عقيل! فدخل عبيد الله القصر مسرعاً وأغلق أبوابه...: تاريخ الطبري ج ٤ ص ٢٧٥، بحار الأنوار ج ٤٤ ص ٣٤٨.

(٦٨) . فأمرني أن أنادي في أصحابي، وقد ملاً الدور منهم حواليه، فقال: ناد: يا منصور أمت، فخرجت فنادت، وتبادر أهل الكوفة فاجتمعوا إليه، فعقد لعبد الرحمن بن عزيز الكندي على ربيعه...: مقاتل الطالبين ص ٧٠.

(٦٩) . ثم ركب مسلم بن عقيل في ثلاثه آلاف فارس يريد عبيد الله بن زياد...: الثقات ج ٣ ص ٣٠٨.

(٧٠) . وخرج وأصحابه، وهو لا يشك في وفاء القوم وصحة نياتهم...: تاريخ يعقوبى ج ٢ ص ٢٤٣.

(٧١) . خوّفوا أهل المعصية الحرمان والعقوبة، واعلموهم وصول الجند من الشام إليهم...: مقاتل الطالبين ص ٧١، الإرشاد ج ٢ ص ٥٣.

(٧٢) . أيها الناس، الحقوا بأهاليكم ولا تعجلوا الشر... فإن هذه جنود أمير المؤمنين يزيد قد أقبلت...: تاريخ الطبري ج ٤ ص ٢٧٧، بحار الأنوار ج ٤٤ ص ٣٤٩.

(٧٣) . ودعا ابن زياد كثير بن شهاب، وأمره أن يخرج فيمن أطاعه من مذحج، فيسير في الكوفة ويخدّل الناس عن ابن عقيل ويخوّفهم الحرب...: الإرشاد ج ٢ ص ٥٢.

(٧٤) . وأمر محمد بن أشعث أن يخرج فيمن أطاعه من كنده، ويرفع رايه أمان لمن جاءه من الناس...: الإرشاد ج ٢ ص ٥٢.

(٧٥) . فأقبل المختار في موال له، حتى انتهى إلى باب الفيل... فقال للمختار: ما وقوفك ها هنا، لا أنت مع الناس ولا أنت في رحلك؟: تاريخ الطبري ج ٤ ص ٤٤١.

(٧٦) . فلما قرب من قصر عبيد الله، نظر فإذا معه عشرة أنفس، فقال: يا سبحان الله، غرنا هؤلاء بكتبهم، ثم أسلمونا إلى أعدائنا هكذا...: الثقات ج ٢ ص ٣٠٨.

(٧٧) . خرج متوجّها نحو أبواب كنده، وبلغ الأبواب ومعه منهم عشرة، ثم خرج من الباب وإذا ليس معه إنسان، فالتفت، فإذا هو لا يحسّ أحداً يدلّه على الطريق، ولا يدلّه على منزل، ولا يواسيه بنفسه إن عرض له عدو...: تاريخ الطبري ج ٤ ص ٢٧٧.

(٧٨) . وادع الناس إلى طاعتي واخذلهم عن آل أبي سفيان، فإن رأيت الناس مجتمعين على بيعتي فعبّج لي بالخبر حتى أعمل على حسب ذلك إن شاء الله تعالى، ثم عانقه الحسين وودّعه وبكيا جميعا الفتوح: ج ٥ ص ٣٠.

(٧٩) . قال لأصحابه: أشرفوا فانظروا هل ترون منهم أحداً؟ فأشرفوا فلم يروا أحداً، قال: فانظروا لعلهم تحت الظلال قد كمنوا

لكم...: الإرشاد ج ٢ ص ٥٥، مقتل الحسين عليه السلام ص ٤٧.

(٨٠) . وأمر عمرو بن نافع فنادى: ألا- برئت الذمّه من رجل... صلّى العتمه إلّا- فى المسجد، فلم يكن له إلّا- ساعه حتّى امتلأ المسجد من الناس...: تاريخ الطبرى ج ٤ ص ٢٧٨.

(٨١) . أمّا بعد، فإنّ مسلم بن عقيل السفية الجاهل قد أتى ما قد رأيتم من الخلاف والشقاق، فبرئت ذمّه الله من رجل وجدناه فى داره...: الإرشاد ج ٢ ص ٥٦، الكامل فى التاريخ ج ٤ ص ٣٢، تاريخ الطبرى ج ٤ ص ٢٧٩، أعيان الشيعة ج ١ ص ٥٩٢.

(٨٢) . يا حصين، ثكلتك أمك إن ضاع باب سكه من سكه الكوفه، أو خرج هذا الرجل ولم تأتنى به، وقد سلطتك على دور أهل

ص: ١١١

(٨٣) . فسلم عليها مسلم فردت عليه، فقال لها: يا أمه الله، اسقيني ماء...: روضه الواعظين ص ١٧٥.

(٨٤) . يا أمه الله، ما لى فى هذا المصر منزل ولا عشيره، فهل لكِ إلى أجرٍ ومعروفٍ ولعلّى مكافيك بعد اليوم؟... مناقب آل أبى طالب ج ٣ ص ٢٤٤، تاريخ الطبرى ج ٤ ص ٢٧٨.

(٨٥) . أنا مسلم بن عقيل، كذبنى هؤلاء القوم وعزوني: الإرشاد ج ٢ ص ٥٥.

(٨٦) . وجاء الليل، فهرب مسلم حتى دخل على امرأه من كنده، فاستجار بها...: تاريخ الإسلام ج ٤ ص ١٧١.

(٨٧) . فقال: والله إنّه ليربيني كثره دخولك هذا البيت وخروجك منه منذ الليله؟ إنّ لك شأنًا! فقالت: يا بنىء الله عن هذا، قال لها: والله لتخبريني، قالت: يا بنى لا تحدّثنّ أحداً من الناس بما أخبرك. وأخذت عليه الإيمان...: تاريخ الطبرى ج ٤ ص ٢٧٨، الإرشاد ج ٢ ص ٥٥.

(٨٨) . فلما أصبح ابن تلك العجوز وهو بلال بن أسيد الذى آوت أمه ابن عقيل، فغدا إلى عبد الرحمن بن محمّد بن الأشعث، فأخبره بمكان ابن عقيل عند أمّه...: تاريخ الطبرى ج ٤ ص ٢٧٩.

(٨٩) . فلما سمع وقع حوافر الخيل وأصوات الرجال، عرف أنّه قد أتى، فخرج إليهم بسيفه، واقتحموا عليه الدار، فشدّ عليهم يضربهم بسيفه، حتى أخرجهم من الدار، ثمّ عادوا إليه فشدّ كذلك... فلما رأوا ذلك أشرفوا عليه من فوق ظهر البيت فأخذوا يرمونه بالحجارة ويلهبون النار فى أطنان القصب...: تاريخ الطبرى ج ٤ ص ٢٧٩.

(٩٠) . فتبسّم مسلم رحمه الله ثمّ قال: يا نفس، اخرجى إلى الموت الذى ليس منه محيص...: كتاب الفتوح ج ٥ ص ٥٣.

(٩١) . أيّها الأمير، إنك بعثنى إلى أسدٍ ضرغام، وسيفٍ حسام فى كفّ بطلٍ همام، من آل خير الأنام...: مناقب آل أبى طالب ج ٣ ص ٢٤٤، بحار الأنوار ج ١٤ ص ٣٥٤.

(٩٢) . فدنا محمّد بن الأشعث فقال: لك الأمان، فقال مسلم: آمن أنا؟ قال: نعم...: مقاتل الطالبين ص ٦٩، الإرشاد ج ٢ ص ٥٩.

(٩٣) . فاجتمعوا حوله وانتزعوا سيفه من عنقه... فكأنه عند ذلك آيس من نفسه، فدمعت عيناه، ثمّ قال: هذا أوّل الغدر: روضه الواعظين ص ١٧٦، الإرشاد ج ٢ ص ٥٩.

(٩٤) . إنى والله ما لنفسى أبكى، ولا لها من القتل أرثى... ولكن أبكى لأهلى المقبلين إلىّ، أبكى لحسين وآل حسين: تاريخ الطبرى ج ٤ ص ٢٨٠، البدايه والنهايه ج ٨ ص ١٧١.

(٩٥) . لَمَا وافى زُبّاله، وافاه بها رسول محمّد بن الأشعث... بما كان سأله مسلم أن يكتب به إليه من أمره، وخذلان أهل الكوفه بعد أن بايعوه...: الأخبار الطوال ص ٢٤٧.

(٩٦) . وإذا قلّه بارده موضوعه على الباب، فقال: اسقوني من هذا الماء، فقال له مسلم بن عمرو الباهلي: أتراها ما أبردها، لا والله لا تذوق منها قطره أبداً حتى تذوق الحميم في نار جهنم: الإرشاد ج ٢ ص ٦٠، تاريخ الطبري ج ٤ ص ٢٨١.

(٩٧) . فصّب فيه ماءً ثم سقاه، فأخذ كلّما شرب امتلأ القدح دماً...: الإرشاد ج ٢ ص ٦١، بحار الأنوار ج ٤٤ ص ٣٥٥.

(٩٨) . قتلني الله إن لم أقتلك قتله لم يقتلها أحد في الإسلام: مقتل الحسين عليه السلام ص ٥٤.

(٩٩) . فقال: الحمد لله على كلّ حال، رضينا بالله حكماً بيننا وبينكم: مقتل الحسين عليه السلام ص ٥٤.

(١٠٠) . إن عليّ بالكوفة ديناً استدنته منذ قدمت الكوفة، وهو سبعمئة درهم، فاقضها عني، وانظر جثتي فاستوهبها من ابن زياد

ص: ١١٢

(١٠١) . أمّا مالک فهو لك ولسنا نمنعك أن تصنع فيه ما أحببت... وأمّا حسين فإنّه إن لم يردنا لم نرده...: الإرشاد ج ٢ ص ٦١.

(١٠٢) . ثمّ قال: اصعدوا به فوق القصر فاضربوا عنقه، واتبعوا جسده رأسه: الإرشاد ج ٢ ص ٦٣، بحار الأنوار ج ٤٤ ص ٣٥٧.

(١٠٣) . اللهم احکم بیننا وبين قومٍ غرّونا وكذبونا وأذلّونا...: مقاتل الطالبیین ص ٦٧، الإرشاد ج ٢ ص ٦٣.

(١٠٤) . قال على عليه السلام لرسول الله صلى الله عليه وآله وسلم: يا رسول الله، إنك تحبّ عقيلًا؟ قال: أى والله، إنى لأحبه حينئذٍ: حبًّا له، وحبًّا لأبي طالب له، وإنّ ولده لمقتول فى محبّه ولدك، فتدمع عليه عيون المؤمنين، وتصلّى عليه ملائكه المقربون. ثمّ بكى رسول الله حتّى جرت دموعه على صدره: الأمالى للصدوق ص ١٩١، بحار الأنوار ج ٢٢ ص ٢٢٨.

(١٠٥) . فبعث إلى مسلم بن عقيل بضرب عنقه، ورماه من القصر إلى العامّة، فتفرّق مالهم وتبدّدت كلمتهم...: البدايه والنهايه ج ٦ ص ٢٥٩.

١. الأخبار الطوال ، أبو حنيفة أحمد بن داوود الدينوريّ (ت ٢٨٢ هـ) ، تحقيق : عبد المنعم عامر ، قمّ : منشورات الرضى ، الطبعه الأولى ، ١٤٠٩ هـ .
٢. الإرشاد فى معرفه حجج الله على العباد ، أبو عبد الله محمد بن محمد بن النعمان العكبرى البغدادى المعروف بالشيخ المفيد (ت ٤١٣ هـ) تحقيق : مؤسسه آل البيت عليهم السلام ، قمّ : مؤسسه آل البيت عليهم السلام ، الطبعه الأولى ، ١٤١٣ هـ .
٣. الاستيعاب فى معرفه الأصحاب ، يوسف بن عبد الله القُرطبي المالكي المعروف بابن عبد البرّ (ت ٣٦٣ هـ) ، تحقيق : على محمد الجاوى ، بيروت : دار الجيل .
٤. الإصابه فى تمييز الصحابه ، أبو الفضل أحمد بن عليّ بن الحجر العسقلانى (ت ٨٥٢ هـ) ، تحقيق : عادل أحمد عبد الموجود ، وعليّ محمد معوّض ، بيروت : دار الكتب العلميه ، الطبعه الأولى ، ١٤١٥ هـ .
٥. الأعلام ، خير الدين الزركلى (ت ١٩٨٠ م) ، بيروت : دارالعلم للملايين ، ١٩٩٠ م .
٦. اختيار معرفه الرجال (رجال الكشّى) ، أبو جعفر محمّد بن الحسن المعروف بالشيخ الطوسى (ت ٤٦٠ هـ) ، تحقيق : السيد مهدي الرجائى ، قمّ : مؤسسه آل البيت عليهم السلام لإحياء التراث ، الطبعه الأولى ، ١٤٠٤ هـ .
٧. إعلام الورى بأعلام الهدى ، أبو على الفضل بن الحسن الطبرسى (ت ٥٤٨ هـ) ، تحقيق : مؤسسه آل البيت عليهم السلام لإحياء التراث ، قمّ : مؤسسه آل البيت عليهم السلام لإحياء التراث ، الطبعه الأولى ، ١٤١٧ هـ .
٨. أعيان الشيعة ، السيد محسن الأمين الحسينى العاملى الشقراى (ت ١٣٧١ هـ) ، تحقيق وتخرىج : السيد حسن الأمين ، بيروت : دار التعارف ، الطبعه الخامسه ، ١٤٠٣ هـ .
٩. إمتاع الأسماع ، أحمد بن على المقرزى (ت ٧٤٥ هـ) ، تحقيق وتعليق : محمّد عبد الحميد النميسى ، منشورات محمّد على بيضون ، بيروت : دار الكتب العلميه ، الطبعه الأولى ، ١٤٢٠ م .

١٠. أنساب الأشراف، أحمد بن يحيى بن جابر البلاذريّ (ت ٢٧٩ هـ) ، إعداد: محمّد باقر المحموديّ ، بيروت : مؤسسه الأعلمی للمطبوعات ، الطبعه الأولى ، ١٣٩٤ م .
١١. بحار الأنوار الجامعه لدرر أخبار الأئمّه الأطهار ، محمّد باقر بن محمّد تقي المجلسي (ت ١١١٠ هـ) ، تحقيق : دار إحياء التراث ، بيروت : دار إحياء التراث ، الطبعه الأولى ، ١٤١٢ هـ .
١٢. البدايه والنهائيه، أبو الفداء إسماعيل بن عمر بن كثير الدمشقي (ت ٧٧٤ هـ) ، تحقيق : علي شيرى ، بيروت : دار إحياء التراث العربى ، الطبعه الأولى .
١٣. تاريخ ابن خلدون، عبد الرحمن بن محمّد الحضرمي (ابن خلدون) (ت ٨٠٨ هـ) ، بيروت : دار إحياء التراث العربى ، الطبعه الرابعه .
١٤. تاريخ الإسلام ووفيات المشاهير والأعلام ، محمّد بن أحمد الذهبي (ت ٧٤٨ هـ) ، تحقيق : عمر عبد السلام التدمري ، بيروت : دار الكتاب العربى ، الطبعه الأولى ١٤٠٩ هـ .
١٥. تاريخ بغداد أو مدينه السلام ، أبو بكر أحمد بن علي الخطيب البغدادي (ت ٤٦٣ هـ) ، بيروت : دار الكتب العلميه ، الطبعه الأولى ، ١٤١٧ هـ .
١٦. التاريخ الصغير ، محمّد بن إسماعيل البخارى (ت ٢٥٦ هـ) ، تحقيق : محمود إبراهيم زائد ، بيروت : دار المعرفه ، الطبعه الأولى ، ١٤٠٦ هـ .
١٧. تاريخ الطبري (تاريخ الأمم والملوك) ، أبو جعفر محمّد بن جرير الطبريّ الإمامي (ق ٥ هـ) ، تحقيق : نخبه من العلماء ، بيروت : مؤسسه الأعلمی للمطبوعات ، الطبعه الرابعه ، ١٤٠٣ هـ .
١٨. التاريخ الكبير ، أبو عبد الله محمّد بن إسماعيل البخارى (ت ٢٥٦ هـ) ، بيروت : دار الفكر .
١٩. تاريخ مدينه دمشق ، علي بن الحسن ابن عساكر الدمشقي (ت ٥٧١ هـ) ، تحقيق : علي شيرى ، بيروت : دار الفكر ، ١٤١٥ هـ .
٢٠. تاريخ اليعقوبى ، أحمد بن أبى يعقوب بن جعفر بن وهب بن واضح المعروف باليعقوبى (ت ٢٨٤ هـ) ، بيروت : دار صادر .
٢١. تذکره الحفاظ ، محمّد بن أحمد الذهبي (ت ٧٤٨ هـ) ، بيروت : دار إحياء التراث العربى ، صُحِّح عن النسخه المحفوظه فى مكتبه الحرم المكيّ تحت إعانه وزاره معارف الحكومه العاليه الهنديه .

٢٢. ترجمه الإمام الحسين عليه السلام من طبقات ابن سعد ، عبد العزيز الطباطبائي ، الهدف للإعلام والنشر من القسم غير المطبوع من كتاب الطبقات الكبير لابن سعد ، الطبعة الأولى .
٢٣. تفسير القرطبي (الجامع لأحكام القرآن) ، أبو عبدالله محمد بن أحمد الأنصاري القرطبي (ت ٦٧١ هـ) ، تحقيق : محمد عبدالرحمن المرعشلي ، بيروت : دار إحياء التراث العربي ، الطبعة الثانية ١٤٠٥ هـ .
٢٤. التنبيه والإشراف ، علي بن الحسين المسعودي (ت ٣٤٥ هـ) ، بيروت: دار صعب.
٢٥. تهذيب التهذيب ، أبو الفضل أحمد بن علي بن حجر العسقلاني (ت ٨٥٢ هـ) ، بيروت : دار الفكر للطباعة والنشر والتوزيع ، الطبعة الأولى، ١٤٠٤ م .
٢٦. تهذيب الكمال في أسماء الرجال ، يونس بن عبد الرحمن المزني (ت ٧٤٢ هـ) ، تحقيق : الدكتور بشّار عوّاد معروف ، بيروت : مؤسسه الرساله ، الطبعة الأولى ١٤٠٩ هـ .
٢٧. الثقات ، محمد بن حبان البستي (ت ٣٥٤ هـ) ، الهند : مجلس دائره المعارف العثمانية بحيدر آباد الدكن ، مؤسسه الكتب الثقافيه، الطبعة الأولى .
٢٨. جامع الرواه ، محمد بن علي الغروي الأردبيلي (ت ١١٠١ هـ) ، قم : مكتبه آيه الله العظمى المرعشي النجفي .
٢٩. الجامع الصغير في أحاديث البشير النذير ، جلال الدين عبد الرحمن بن أبي بكر السيوطي (ت ٩١١ هـ) ، بيروت : دارالفكر ، الطبعة الأولى ، ١٤٠١ م .
٣٠. حياه الإمام الحسين عليه السلام، باقر شريف القرشي (معاصر)، النجف الأشرف : مطبعة الآداب ، الطبعة الأولى ، ١٣٩٤ م .
٣١. درر السمط في خبر السبط، أبو عبد الله محمد بن عبد الله بن أبي بكر القضاعي المعروف بابن الأنبار (ت ٦٥٨ هـ)، تحقيق : الدكتور عزّ الدين عمر موسى، بيروت : دار الغرب الإسلامي ، الطبعة الأولى ، ١٤٠٧ م .
٣٢. رجال ابن داوود ، الحسن بن علي الحلبي (ت ٧٣٧ هـ) ، تحقيق : محمد صادق آل بحر العلوم ، قم : منشورات الشريف الرضي ، ١٣٩٢ هـ .
٣٣. رجال الطوسي ، أبو جعفر محمد بن الحسن المعروف بالشيخ الطوسي (ت ٤٦٠ هـ) ، تحقيق : جواد القيومي ، قم : مؤسسه النشر الإسلامّي التابعه لجماعه المدرّسين ، الطبعة الأولى ١٤١٥ هـ .
٣٤. روضه الطالبين، أبو زكريا محيي الدين النووي، (ت ٦٧٦ هـ)، تحقيق : عادل أحمد عبد الموجود وعلي محمد معوض، بيروت : دار الكتب العلمية .

٣٥. روضه الواعظين ، محمد بن الحسن بن عليّ الفتال النيسابوري (ت ٥٥٠٨ هـ) ، تقديم : محمد مهدي الخرسان ، قم : منشورات الشريف الرضي .

٣٦. سنن أبي داوود ، أبو داوود سليمان بن أشعث السجستاني الأزدي (ت ٢٧٥ هـ) ، تحقيق : سعيد محمد اللحام ، بيروت : دار الفكر للطباعة والنشر والتوزيع ، طبعه جديده منقحه ومفهرسه ، أخرجه وراجعاه ووضع فهرسه : مكتب الدراسات والبحوث في دار الفكر ، الطبعه الأولى ، ١٤١٠ هـ .

٣٧. سير أعلام النبلاء ، أبو عبد الله محمد بن أحمد الذهبيّ (ت ٧٤٨ هـ) ، تحقيق : شعيب الأرنؤوط ، بيروت : مؤسسه الرساله ، الطبعه العاشره ، ١٤١٤ هـ .

٣٨. الغارات ، أبو إسحاق إبراهيم بن محمد بن سعيد المعروف بابن هلال الثقفيّ (ت ٢٨٣ هـ) ، تحقيق : السيّد جلال الدين المحمّد الأرموي ، طهران : أنجمن آثار مليّ ، الطبعه الأولى ، ١٣٩٥ هـ .

٣٩. فتح الباري شرح صحيح البخاري ، أحمد بن عليّ العسقلانيّ (ابن حجر) (ت ٨٥٢ هـ) ، بيروت : دار المعرفه للطباعة والنشر ، الطبعه الثانيه .

٤٠. الفتوح ، أبو محمد أحمد بن أعثم الكوفيّ (ت ٣١٤ هـ) ، تحقيق : عليّ شيرى ، بيروت : دار الأضواء ، الطبعه الأولى ، ١٤١١ هـ .

٤١. قاموس الرجال في تحقيق رواه الشيعة ومحدّثيهم ، محمد تقى بن كاظم التستريّ (ت ١٣٢٠ هـ) ، قم : مؤسسه النشر الإسلامىّ ، الطبعه الثانيه ، ١٤١٠ هـ .

٤٢. الكامل في التاريخ ، أبو الحسن عليّ بن محمد الشيبانيّ الموصليّ المعروف بابن الأثير (ت ٦٣٠ هـ) ، تحقيق : عليّ شيرى ، بيروت : دار إحياء التراث العربىّ ، الطبعه الأولى ، ١٤٠٨ هـ .

٤٣. كشف الغمّه في معرفه الأئمّه ، عليّ بن عيسى الإربليّ (ت ٦٨٧ هـ) ، تصحيح : السيّد هاشم الرسوليّ المحلاتيّ ، بيروت : دار الكتاب الإسلامىّ ، الطبعه الأولى ، ١٤٠١ هـ .

٤٤. كنز العمّال في سنن الأقوال والأفعال ، عليّ المتقى بن حسام الدين الهنديّ (ت ٩٧٥ هـ) ، تصحيح : صفوه السقا ، بيروت : مكتبه التراث الإسلامىّ ، ١٣٩٧ هـ ، الطبعه الأولى .

٤٥. لسان الميزان ، أبو الفضل أحمد بن عليّ بن حجر العسقلانيّ (ت ٨٥٢ هـ) ، بيروت : مؤسسه الأعلميّ ، الطبعه الأولى بمطبعه مجلس دائره المعارف النظاميه الكائنه في الهند حيدر آباد الدكن ، ١٣٢٩ هـ .

٤٦. اللهوف في قتلى الطفوف ، أبو القاسم عليّ بن موسى بن طاووس الحسيني الحلّي (ت ٦٦٤ هـ) ، تحقيق : فارس تبريزيان ، طهران : دار الأسوه ، الطبعة الأولى ، ١٤١٤ هـ .

٤٧. مثير الأحزان ومثير سبل الأشجان ، أبو إبراهيم محمّد بن جعفر الحلّي المعروف بابن نما (ت ٦٤٥ هـ) ، النجف الأشرف : المطبعة الحيدرية ، ١٣٦٩ هـ .

٤٨. مجمع الزوائد ومنبع الفوائد ، نور الدين عليّ بن أبي بكر الهيثمي (ت ٨٠٧ هـ) ، تحقيق : عبدالله محمّد درويش ، بيروت : دار الفكر ، الطبعة الأولى ، ١٤١٢ هـ .

٤٩. المستدرک علی الصحیحین ، أبو عبد الله محمّد بن عبد الله الحاكم النيسابوري (ت ٤٠٥ هـ) ، تحقيق : مصطفى عبدالقادر عطا ، بيروت : دار الكتب العلميّة ، الطبعة الأولى ، ١٤١١ هـ .

٥٠. مسند أحمد ، أحمد بن محمّد بن حنبل الشيباني (ت ٢٤١ هـ) ، بيروت : دار صادر .

٥١. مسند الشاميين ، أبو القاسم سليمان بن أحمد بن أيوب اللخميّ الطبراني (ت ٣٦٠ هـ) ، تحقيق : حمدي عبد المجيد السلفي ، بيروت : مؤسسه الرساله ، الطبعة الأولى ١٤٠٩ هـ .

٥٢. مسند الشهاب ، أبو عبدالله محمّد بن سلامه القضاعي (ت ٤٥٤ هـ) ، تحقيق : حمدي عبدالمجيد السلفي ، بيروت : مؤسسه الرساله ، الطبعة الأولى ، ١٤٠٥ هـ .

٥٣. المصنّف ، أبو بكر عبد الرزّاق بن همام الصنعاني (ت ٢١١ هـ) ، تحقيق : حبيب الرحمن الأعظمي ، بيروت : المجلس العلمي .

٥٤. المعجم الأوسط ، أبو القاسم سليمان بن أحمد اللخميّ الطبرانيّ (ت ٣٦٠ هـ) ، تحقيق : طارق بن عوض الله ، وعبد الحسن بن إبراهيم الحسيني ، القاهرة : دار الحرمين ، الطبعة الأولى ١٤١٥ هـ .

٥٥. معجم رجال الحديث ، أبو القاسم بن عليّ أكبر الخوئي (ت ١٤١٣ هـ) ، قم : منشورات مدينة العلم ، الطبعة الثالثة ، ١٤٠٣ هـ .

٥٦. المعجم الكبير ، أبو القاسم سليمان بن أحمد اللخميّ الطبراني (ت ٣٦٠ هـ) ، تحقيق : حمدي عبد المجيد السلفي ، بيروت : دار إحياء التراث العربي ، الطبعة الثانية ، ١٤٠٤ هـ .

٥٧. مقاتل الطالبين ، أبو الفرج عليّ بن الحسين بن محمّد الإصبهانيّ (ت ٣٥٦ هـ) ، تحقيق : السيّد أحمد صقر ، قم : منشورات الشريف الرضيّ ، الطبعة الأولى ١٤٠٥ هـ .

٥٨. مقتل الحسين عليه السلام ، أبو مخنف لوط بن يحيى الأزديّ الكوفيّ (ت ١٥٧ هـ) ، تحقيق : حسين الغفّاري ، قم : المطبعة العلميّة ، الطبعة الثانية ، ١٣٦٤ هـ . ش .

٥٩. مناقب آل أبي طالب = مناقب ابن شهر آشوب ، أبو جعفر رشيد الدين محمد بن علي بن شهر آشوب المازندراني (ت ٥٨٨ هـ) ، تحقيق : لجنة من أساتذة النجف الأشرف ، النجف الأشرف : المطبعة الحيدرية ، ١٣٧٦ هـ .

ص: ١١٩

٦٠. نقد الرجال ، مصطفى بن الحسين الحسينى التفرشى (ت ١٠١٥ هـ) ، تحقيق : مؤسسه آل البيت عليهم السلام لإحياء التراث ، قم : مؤسسه آل البيت عليهم السلام لإحياء التراث ، الطبعة الأولى ، ١٤١٨ هـ .

٦١. ينابيع المودّة لذوى القربى ، سليمان بن إبراهيم القندوزى الحنفى (ت ١٢٩٤ هـ) ، تحقيق : على جمال أشرف الحسينى ، طهران : دار الأسوه ، الطبعة الأولى ، ١٤١٦ هـ .

ص: ١٢٠

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

